

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab Anno 313. Usque Ad Annum 361

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1758

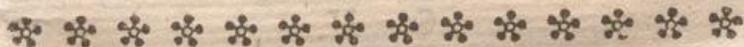
VD18 90117778

Liber X.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-66022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-66022)

HISTORIA
 ECCLESIASTICA.
 LIBER X.

S. MELCHIADES, PAPA.
 CONSTANTINUS, & LICINIUS,
 IMPERATORES.

§. I.

Libertas Ecclesie.

Christiani, suavi Religionis li- **Sæculum IV.**
 bertate donati, Divinæ Po- **A. C. 313.**
 tentiæ prodigia mirabantur;
 sancta omnium vultu elucebat lætitia.

Hist. Eccles. Tom. III.

A

Ex

Sæculum IV Ex destructarum Ecclesiarum ruinis am-
 A. C. 313. pliores, & magnificentiores exurgebant.
 Euf. X. hist. Templorum Dedicationses festivissime ce-
 c. I. 2. lebrabantur, præsentibus multis Episcopis,
 ibid. c. 3. & ingenti populi confluxu; omnis sexus, &
 ætas in partem gaudii veniebat. Ex pro-
 pinquorum, & amicorum occurfu post
 diuturnam separationem tenerior erat
 Fidelium unio, ore unanimi, & pari gau-
 dio Dei laudes cantantium. Præsules Sa-
 cris Cæremoniis religiosissime vacabant,
 & præcipue Symbolis Mysticis Passionis
 Salvatoris, id est, Sancto Sacrificio, vel si
 magis placet, Baptismo. Populum Psal-
 morum cantu, & SS. Scripturarum lectio-
 ne exercebant; qui facundia pollebant,
 Panegyricos sermones, id est, in Laudem,
 & Gratiarum actionem, ut augerent po-
 puli piam lætitiã, pronuntiabant.

§. II.

*Epistolæ Constantini Christianis
faventes.*

Euseb. vit. Constantini Epistolæ ubique legebantur,
 Const. l. I. quibus bona Christianorum, fisco ad-
 c. 41. ibid. judicata, restitui jubebantur, revocaban-
 c. 42. tur proscripti, captivi in libertatem mit-
 tebantur. Imperator summum honorem
 exhibebat Episcopis, tanquam viris, Deo
 suo sacris, admittebatque ad mensam,
 quamvis externus habitus valde paupe-
 res

res proderet. Itinerantibus necessarios Sæculum IV.
 sumptus suppeditabat. Summa ejus li- A. C. 313.
 beralitate magna Ecclesiarum ædificia c. 43.
 excitabantur; maximi pretii donariis San-
 ctuaria ornabat. Regales eleemosinas mu-
 nificentissime in omni generis egenos
 spargebat, quibus Pagani non privaban-
 tur. Palam mendicantibus non escas mo-
 do, sed & vestimenta procurabat. Illis,
 qui meliore fortuna exciderant, libera-
 lius subveniebat, his fundos dabat, aliis
 ministeria, quibus non indecore viverent.
 Curam orphanorum, & viduarum susci-
 piebat, virginibus dotem constituiebat,
 easque viris, quorum probitatem nove-
 rat, in matrimonium dabat. Hoc præ-
 textu verosimile est, Zosimum Historicum
 Gentilem conqueri, Constantinum in ho- Zosim. l. 2.
 mines, qui Reipublicæ nihil prodesse,
 beneficia profudisse.

Quantæ liberalitatis fuerit, ex episto- Euf. X. hist.
 la conjici potest, quam particulariter ad c. 6.
 Cæcilianum Episcopum Carthaginensem
 dedit, in hunc modum: *postquam ad alen-*
dos Religionis Catholicæ Ministros in omni-
bus Africa, Numidiæ, & Mauritaniæ
Provinciis quædam ex meo contribuere sta-
tui, in litteris Urso, quæstorum meorum
per Africam Præposito, mandavi, ut tibi
tria marsupiorum millia numerata tra-
dat, quæ postquam acceperis, cura, ut
omnibus illis, quibus ea danda designavi

A 2 *secun-*

Sæculum IV. secundum indicem ab Osio tibi missum, di-
A. C 313. *tribuantur; si ea ad voluntatem meam*

adimplendam videris non sufficere, quæ desunt, ab Heraclida possessionum mearum Procuratore non diffidenter pete; oretenus enim a me iussus est, sine mora pecuniam, quam ab eo petieris, dare. Hodie marsupium dici potest, vel Bursa, quot tunc Romanis follis erat, faciens summam ducentorum quinquaginta nummorum argenteorum; itaque tria burfarum millia ultra trecenta millia librarum, seu

ibid. c. 5. francorum conficiebant. Constantinus etiam Anulino Africae Proconsuli de Restitutione bonorum Ecclesiarum scripsit in hunc modum: Quamprimum hanc epistolam acceperis, volumus, ut Ecclesiis Christianorum Catholicorum omnia restitui procures, quæ antea in urbibus, vel aliis locis possidebant, & nunc vel cives, vel alii quicumque tenent. Sine dilatione restitui jube, sive hortos, sive domos, aut quæcunque alia jure repetere possunt, si te jussis nostris obedientem comprobare vis.

ibid. c. 7. Ad eundem Anulinum epistolam dedit, qua mandat, ut in sua Provincia omnes Ministri Ecclesiæ Catholicæ, cui, inquit: Cæcilianus præest; qui Clerici dici solent, ab omnibus oneribus publicis exempti sint, ut nulla re a Religionis Servitio avertantur. Dubio non est locus, eadem ad alios quoque Provinciarum Rectores fuisse perscripta. Con-

Constantinus Ludos Sæculares non Sæculum IV.
 celebravit, quorum tempus in annum, A. C. 313.
 quo cum Licinio tertio Consul erat, id est, Zosim. l. 2.
 Jesu Christi 313. incidebat; quod Gen- p. 671.
 tilibus ansam præbuit dicendi, omnia ma- An. 313.
 la, quæ exinde evenerunt, ab irratis hac
 omissione Diis fuisse immissa. Idem an-
 nus 313. primus fuit Indictionum, quæ
 24. Sept. anni præcedentis 312. in cepe-
 rant. Harum certa origo non est; No- Pagi an.
 men significat tributi impositionem. Ve- 312. n. 20.
 rosimile est, non aliud tributum signifi- Chr. Pasch.
 casse, quam illud, quod a Provinciis ad p. 181.
 alendum militem exigebatur, singulis an- Baron. an.
 nis ante hiemem fuisse redditum, sicut 312. n. 106.
 apud nos annua pensio solet, ideo autem
 anni decimi quinti rationem habitam,
 quod Romani milites totidem annis ex-
 peditionibus bellicis interesse tenerentur.
 Hic Indictionum initium notari non abs-
 re putavimus, quia hodie in stilo Ec-
 clesiastico earum usus est.

§. III.

Dedicatio Ecclesiæ Tyriensis.

Inter Ecclesias recuperata libertate repa-
 ratas Tyriensis numeratur, cujus de-
 scriptionem particularem habemus. Pau-
 linus huic Ecclesiæ præerat, qua, sicut &
 de omnibus aliis imperatum fuerat, de-
 structa, Gentiles, ut ipsum locum vilem

Sæculum IV. redderent, omnis generis immunditias il-
A. C. 313. luc congefferant. Quamvis vero alius
 locus ædificando templo aptus facile in-
 veniri potuisset, maluit tamen Paulinus
 hunc ipsum purgari, ut Gentilibus eo cla-
 rior appareret Religionis victoria; omnes
 ergo Fideles pia æmulatione operam jun-
 xere, omnes manum operi, & primus
 omnium Episcopus admoverunt, atque
 novum hoc ædificium amplitudine, &
 Magnificentia, quod prius eversum fue-
 rat, multum superavit. Nullius Ecclesiæ
 antiquioris formam descriptam inveni-
 mus; at quas videmus illis temporibus
 proximas, ita huic similes sunt, ut ab uno
 exemplari desumptæ videantur, & inde
 templorum formas longe antiquiori ori-
 gine esse, dispicitur. Hæc ergo Tyrien-
 sis Ecclesiæ forma fuit; muri continui am-
 bitus locum sacrum circumdabat, in quem
 per magnam portam versus Orientem in-
 gressus patebat, ita in altum porrectam, ut
 Infideles omnes ad accessum invitare vi-
 deretur. Primus aditus erat in atrium ma-
 gnum quadratum, quod quatuor porticus
 columnis innixi cingebant, id est, Peristy-
 lum, columnæ ligneis cancellis jungaban-
 tur, erantque porticus clausi quidem, sed
 inspicientibus patuli. Ibi, qui primis fi-
 dei rudimentis imbuendi erant, consiste-
 bant; in media area contra ingressum Ec-
 clesiæ fontes erant, abundantissimas aquas
 fun-

fundentes, ut ingressuri lavarentur, essent. Sæculum IV.
A. C. 313.
 que spiritualis purificationis symbola. Per istud atrium accedentibus portæ tres patebant in Ecclesiam, earum media duabus aliis multo altior, & latior, cujus postes ex cupro, ferreis nexibus, eleganti sculptura ornabantur. Per hanc majorem in partem Ecclesiæ inferiorem, & oblongam intrabatur, & per duas alias in ambula-
 cra collateralia, quibus desuper fenestræ, transfennis ligneis scitissime elaboratis clausæ, præter varia ornamenta erant. Nam in Regionibus calidis vitrorum usus non est.

Magna erat Basilica, & præalta, multo altioribus columnis, quam Peristylum, ni-
 xa. In interiora multa lux incidebat; ubique materia, & opus de pretio certare videbantur. Pavimentum ex marmore, artificiose distinctum. Parietes ex Cedro, quam ex vicino Libano attulerant. In suprema parte throni, id est, sedes altissimæ visebantur, Presbyteris, medioque inter eos Episcopo paratæ; hæ medio circulo retrorsum altare cingebant, ita ut, cum oraret Episcopus, faciem ad populum, & Orientem verteret. A Sanctuarii aditu
 populus clathris ligneis, quos sculptilia Ecclesia
Tyriensis.
 elegantissimi operis decorabant, prohibebatur; sedilia pulcherrimo ordine disposita Basilicam implebant. Foris spatiosissimi porticus, aliæque ædificii partes ex

Sæculum IV. utroque latere visebantur, tum Catechu-
A. C. 313. menorum instructioni, tum conferendo
 Baptismo destinatae; ad has ædium sacra-
 rum partes spectant Diaconia, Sacristia,
 aula, ubi omnes excipiebantur, qui loqui
 Episcopo, aut Presbyteris vellent, & alia
 quæ apud Ecclesias constructa leguntur.
 Ex his inferius in Basilicam aditus erat
 utraque ex parte. Ita Ecclesia cum ædi-
 bus, ad eam pertinentibus, muro circum-
 ducto ab omnibus locis profanis separa-
 batur.

In Dedicacione hujus Ecclesiæ Tyrien-
 sis Eusebius Episcopus Cæsariensis in Pa-
 læstina Panegyrim peroravit coram fre-
 quenti populo, multis Episcopis præsentibus,
 ad quos sermonem direxit, præcipue
 vero Paulinum hujus urbis Episcopum, se-
 nio venerabilem, & in paucis amicis sibi
 charum. In hunc modum exorditur:
*O vos amici Dei, & Pontifices! qui san-
 ctam tunicam, & cælesti Gloriae coronam
 gestatis, qui unctiōe Divina redoletis, &
 veste Sacerdotali Spiritus S. induti estis!*
 Hæc verba indicare videntur, quodam or-
 namento sibi proprio Episcopos, saltem in
 templis, jam tunc fuisse distinctos, idque
 confirmatur ex eo, quod sæpe de eorum
 corona mentio redeat. Fusius deinde
 Divina prodigia deprædicat, quæ sibi jam
 non amplius Patrum suorum narratione
 essent cognita, sed propriis oculis con-
 specta

Euf. X. hist.
c. 3.

specta; tum statum Persecutionis depin-
 git, laudatque Jesu Christi potentiam, Sæculum IV.
A. C. 313.
 qui Ecclesiæ suæ, resistentibus, & ringen-
 tibus omnibus mundi potestatibus, quo-
 tidie incrementa addidit; barbaras na-
 tiones ferocitate indomabiles mansuefecit,
 suumque Imperium ad ultimos orbis
 terrarum fines dilatavit. Tanquam mi-
 raculum, omnium maximum, atque ha-
 ctenus inauditum affert, quod ipsi Impe-
 ratores verum Deum agnoscant; ex hoc
 colligitur hanc orationem ab Eusebio il-
 lo tempore dictam, quo Constantini, &
 Licinii amicitia adhucdum constabat, de
 iis enim Imperatoribus loquitur, qui nu-
 per ab impiorum Principum Tyrannide
 orbem liberaverant.

§. IV.

Eusebii Præparatio Evangelica.

Circa idem tempus Eusebius magnum VII. hist.
c. 32.
 illud opus suum scripsit de præpara-
 tione, & demonstratione Evangelii, Theo- Eus. præp.
lib. I. init.
 doto inscriptum, quem Episcopum Lao-
 dicensium in Syria, & cujus elogia suæ
 Historiæ Eusebius immiscet, fuisse cre-
 dunt. Est istud opus, corpus Contro-
 versiarum integrum, ut contra Paganos, &
 Judæos ostendat, Christianos non fide
 cœca, & temeraria credulitate Evange-
 lium recepisse, sed post examen serium,

A 5 solidis

Sæculum IV. solidis argumentis fuisse ipsis persuasum, A. C. 313. & maturo judicio statuisse, relicta Gentilitatis superstitione, in qua nati, & nutriti fuerant, Doctrinam Hebræorum, rejectis tamen Cæremoniis Judaicis, esse tenendam. Tractatus de Præparatione materia est pars propositionis prima, & probat ex quibus causis Christiani Græcorum, aliarumque Gentium Doctrinam rejecerint, ut Religionem Hebræorum amplecterentur; Tractatus de Demonstratione alteram partem probat, quare Christiani, suscepta Hebræorum Doctrina, Legem Moysis non observent, verbo, inter Judæos, & Christianos discrimen ostendit.

Lib. I. Præparatio dividitur in quindecim libros, quorum sex primis refutatio Paganismi continetur, sequentes novem Doctrinæ Hebræorum excellentiam demonstrant. In ingressu Nationum celeberrimarum fabulosam Theologiam, nempe Phœnicum, Ægyptiorum, Græcorum, Romanorumque exponit, & ne falsitatis argui possit, verba propria Scriptorum eorum, Diodori Siculi, Sanchoniathonis, a Philone Byblio citati, Manethonis Ægyptii, Dionysii Halicarnassæi refert. Postquam monstravit, quantum a sana ratione abhorreant hæ fabulæ, quæque exinde sequuntur cæremoniæ superstiosæ, & pudenda Mysteria nempe his fabulis,

bulis, tanquam fundamento, superstru-
 cta, Theologiam allegoricam quorum-
 dam Philosophorum refellit, qui novis-
 simis temporibus callide sensum Mysti-
 cum fabulis maxime insulsis affingere co-
 nabantur, easque per Physicam explica-
 re. Econtra Eusebius probat, Gentilium
 Theologiam in nullo alio consistere, quam
 in fabulis, sensu litterali acceptis, sicut
 a Poetis propositæ fuerant; & quamvis
 etiam Allegoriæ novorum Physicorum
 admitterentur, manere nihilominus ab-
 surdissimam Idololatriam, cum tamen
 homines sub Deorum, Dearumque no-
 minibus nil nisi Sidera, & Elementa,
 nempe corpora, & materiam adorassent.

Philosophi hi Mystici, quos inter Por-
 phyrius fama præcallebat, cum vellent
 Idololatriam cum sana ratione compo-
 nere, eam subvertebant; Deum statue-
 bant supremum, cui alii Dii minores sub-
 erant, deinde Dæmones boni, & mali,
 & tandem Heroes. Soli Dæmones mali
 sacrificiis cruentis delectabantur; hos
 etiam Auctores oraculorum, divinatio-
 num, & omnis Magiæ faciebant. Porro
 recentes hi Philosophi, Dæmonum cultui
 renuntiandum docebant, & Deo supremo
 serviendum, quem tam altum, & excel-
 sum asserebant, ut omnis cultus externus,
 etiam vocis, ipso esset indignus; hac ra-
 tione omne signum Religionis sensibile

Sæculum IV.
 A. C. 312.

L. III.

Lib. IV.
 c. 5. &c.

IV. n. 10.
 &c.

Præparatio
 Evangelica.

IV. n. 18.
 &c.

ex

Sæculum IV. ex hominibus aufferebant. Eusebius ma-
 A.C. 313. ximam vim in refellendis oraculis adhi-
 L. IV. n. 1. bet, utpote argumento præcipuo, quo
 2. 3. populi in antiquis superstitionibus reti-
 L. V. nebantur. Hæc igitur, & omne divina-
 tionis genus rationibus, quas a Philoso-
 phis Græcis Epicureis, & Peripateticis
 mutuabat, oppugnat; speciatim omnia
 L. VI. oracula celeberrima examini subjicit, &
 illusiones detegit. Tandem sententiam
 Gentilium de fato, cui oracula inniteban-
 tur, subvertit, demonstrans, per hanc
 opinionem liberum hominis arbitrium
 tolli.

Lib. VII. Ad Hebræos deinde transiens, osten-
 VII. c. 6. dit, quam eorum Doctrina sublimior sit
 omnibus, quæ aliarum nationum retule-
 rat, deliramentis. Hebræos a Judæis di-
 stinguat ex eo, quod Judæi sint populus
 specialis, Legi Mosaicæ, omnibus Cære-
 moniis, & laboriosis observantiis subje-
 ctus, econtra Hebræi, id est, Fideles, qui
 ab initio mundi usque ad Moysen vixe-
 runt, solius naturæ Legem, & rationis
 lumen omnibus populis commune se-
 quantur; sanctissimæ istorum erant in
 moralibus regulæ, Doctrina principaliter
 consistebat in agnitione unius Dei, Crea-
 toris hujus mundi, quem sua Providen-
 tia, & Verbo suo, seu Sapientia subsisten-
 te, per quam omnia fecit, gubernat;
 credebant dari bonos, & malos Spiritus,
 illos

illos Dei Imperio obsequentissimos, istos ^{Sæculum IV.}
 Rebelles; hominem duabus partibus con- ^{A. C. 313.}
 sistere, corpore terrestri, & anima im-
 mortali.

Tum de Lege Moysis differit, quæ *Lib. VIII.*
 Judæis, id est, illi nationi particulari, Ju-
 dæam inhabitanti, data est; Hujus Legis
 præstantiam ex testimoniis Philonis, Jo-
 sephi, & alterius celebris cujusdam Ju-
 dæi, nomine Aristobuli probat. Osten-
 dit, Judæos, & eorum Historiam Græ-
 cis non fuisse ignotam, citatque Aucto-
 rum Græcorum textus, qui de Judæis lo-
 quuntur. Ex propria Gentilium con- *Lib. IX.*
 fessione probat, eos omnes artes, litteras, *Lib. X.*
 & scientias ab hominibus, quos Barbaros
 nominabant, & specialiter ab Hebræis ac-
 cepisse. Moysen, & Prophetas Scripto-
 ribus Græcis antiquiores esse, ex iis, quæ
 hac de re Africanus, Tatianus, & Clemens
 Alexandrinus scripserant, demonstrat.
 Ut magis magisque ex ratione confirmet,
 quam sapienter Hebræorum Traditiones
 Græcorum fabulis anteposuerimus, osten-
 dit, celeberrimorum Philosophorum opi-
 niones Hebræorum Doctrinæ fuisse con- *L. XI. XII.*
 formes, a Platone Philosophorum Prin- *Lib. XIII.*
 cipe initium ducens; imo Platonis au- *Lib. XIV.*
 ctoritate utitur, ut fabulosæ Poetarum
 Theologiæ impietatem explodat, & ve-
 ritatem defendendi necessitatem etiam
 cum periculo vitæ stabiliat. Quod atti-
 net

Sæculum IV. net ad Philosophos, quorum opiniones,
 A. C. 313. & nostræ Doctrinæ discrepant, monstrat,
 quam parum inter se ipsos consentiant,
 unumque per alium oppugnat. Singu-
 lari studio Aristotelem refellit, tanquam
 Lib. XV. periculosissimum; & Physicæ, totiusque
 Philosophiæ inanitatem aperit, quam
 Christiani, non quod eam ignorarent, sed
 prudentius contemnerent, rejecerunt.
 Talis est quindecim librorum de Præpa-
 ratione Evangelica ordinatio.

§. V.

Demonstratio Evangelica.

Demonstratio adversus Judæos maxi-
 me dirigitur, qua evincit, Christia-
 nos prudenter ab eorum vivendi ratio-
 ne recessisse, quamvis Hebræorum Reli-
 gionem recepissent. Hæc opus in vi-
 ginti libros dividebatur, quorum media
 tantum pars ad nos pervenit, reliqui de-
 siderantur. In libro primo docet, Le-
 gem Mosaicam uni tantum populo con-
 venire, certam Regionem habitanti, cui
 in uno tantum templo sacrificare licebat,
 præcepto enim ejusmodi omnes natio-
 nes, quamvis voluissent, obedire non po-
 tuisse, interim, sicut Eusebius ulterius
 probat, ex ipsis Judæorum libris omnes
 orbis nationes invitantur ad novum fœ-
 dus, nempe Evangelium, quod solam Le-
 gem

gem naturalem, quæ ante Moysen obligabat, observari præcipit, eamque Legem ad perfectionem deducit. In hoc libro duos Christianorum status distinguit, aliquorum magis perfectorum, qui nuptiis, dulcissimæ suscipiendæ prolis spei, bonorum temporalium dominio, hominum societati renuntiant, ut totos se Deo consecrent, ut pro omnibus aliis orationum, & omnis generis virtutum Sacrificia jugiter offerant; & aliorum, qui more vulgari vivunt, nubunt, liberorum, & familiæ curam gerunt, militant, agros colunt, mercantur, omnes vitæ civilis functiones exercent, ideo tamen pietatis studium non abjiciunt, sed habent certos dies, quibus Religionis operibus vacant, & de Christiani officii instruuntur. Ecce hic manifesta vitæ Asceticæ, & Monasticæ vestigia, jam tunc vitæ sæcularis prælatæ!

Hic Eusebius ex Prophetarum vaticiniis de vocatione Gentium, toties in omnibus libris Sacris repetitis probat, Dei promissiones etiam ad nos Christianos pertinere. Hæc omnium Nationum vocatio ad veri Dei agnitionem, inter alia signum est venturi Messîæ; aliud est signum, Judæorum reprobatio, excepto parvo numero; & hæc omnia in ipsorum Scripturis prædicta sunt. Quantum
 Jesus Christus Moyse superior sit, ostendit,

Sæculum IV.
 A. C. 313.

L. I. n. 8.

Lib. II.

L. III. n. 2.
 p. 91.

Sæculum IV. dit, & magna argumentorum vi ejus di-
 A. C. 313. vinitatem, illis, qui SS. Scripturis non
n. 3. 4. &c. credunt, demonstrat. Sanctitas Doctri-
 næ, miraculis confirmata, probat, JESUM
 Christum nec impostorem fuisse, nec pu-
 rum hominem. Miracula ab eo patrata
 in dubium vocari non possunt, si quis
 perpendat Discipulorum Christi simplici-
 tatem, bonam fidem, proprii commodi,
 & utilitatis abdicationem, perseveran-
 tiam usque ad mortem, & nulli suspicio-
 ni esse locum, ejusmodi conditionis ho-
 mines toti mundo voluisse illudere, aut
 si maxime voluissent, nullum indicium,
 id homines simplices potuisse. JESU
 Christi miracula magicæ arti originem
 debere, affirmari non potest, si quis eorum
 finem, propter quem patrata sunt, con-
 sideret, qui nullus alius fuit, quam virtu-
 tes morales, & pietatem in Deum indu-
 cere. Ipsa falsorum Deorum oracula,
 sicut narrat Porphyrius, Christum, virum
 Sanctum, cujus anima in cælo beatitudi-
 ne frueretur, fatebantur. Nemo un-
 quam fortasse antiquorum majori vi,
 quam hic Eusebius, JESU Christi divini-
 tatem ex testimoniis Apostolorum, aut
 argumentis captu facilioribus stabili-
 verit.

Demonstra-
 tio Evange-
 lica.

p. 134.

Lib. IV. Tum Auctor ad ipsam fidei Doctri-
 nam progreditur, & Theologice de Na-
 tura Verbi disserit; Verbum, inquit, est
 ante

ante omnes creaturas, Filius Dei unigenitus, & omnibus creatis spiritibus infinite superior (*) quorum spirituum naturam etiam explicat. Deinde fidem nostram de Verbi incarnatione exponit, & hanc Doctrinam ex Prophetis probat, postquam ostendit, quantum Prophetarum vaticinia Dæmonum oraculis præstent, & quantum veri Dei Prophetæ ab Hariolis, & fatidicis Gentilium distent. Revelationes de præexistentia Verbi divini, & ejus Incarnatione generales, & particulares sigillatim recenset. De tempore Christi adventus differens, hebdomadas Danielis juxta Africanum explicat, incipiens ab anno vigesimo Artaxerxis. Tractat de omnibus Nativitatis Christi circumstantiis, de vita ejus mortali, & Passione, quæ omnia explicatione Psalmi vigesimi primi clauduntur. Hæc omnia sunt, quæ de hoc opere exstant; ultimi decem libri verosimiliter explicabant reliqua, id est, Vaticinia de Jesu Christi sepultura, resurrectione, ascensione, Ecclesie

Sæculum IV.
A. C. 313.

L. V. c. 1.

VIII.

IX.

X.

(*) Sequitur, si omnibus creatis spiritibus infinite superior est, esse æqualem Deo. Sed, malum! quod dicat Eusebius in Demonstratione Evangelica, ut bene notat Anonymus I. duo dari principia, Deum, & Verbum, atque secundum minus esse primo.

Hist. Eccles. Tom. III,

B

Sæculum IV. siæ fundatione, & ultimo ejus adventu.
A. C. 313. Tale est magnum illud Eusebii opus, omnium, quæ contra Judæos, & Gentiles pro defensione Religionis Christianæ habemus, locupletissimum.

§. VI.

S. Antonius in monte.

sup. l. IX. §. 37. Vita S. Ant. c. 16. p. 479. Ita quidem eruditi sua Doctrina, & facundia Religionem defendebant, cum interim indocti, at Sancti, eandem fortioribus armis, nempe virtutum, & miraculorum splendore propugnarent. S. Antonius post susceptum iter tempore persecutionis in urbem Alexandrinam, ubi ad suum Monasterium rediit, aliquanto tempore inclusus, omnibus importune ad se venientibus, ut a languoribus suis curarentur, accessum negabat, quo non obstante foris sedentes, & cum fide orantes, sanabantur. Tandem amore solitudinis, & ut vanam gloriam fugeret, in superiorem Thebaidem, ubi omnibus esset ignotus, ire statuit; accepto igitur a fratribus pane, in ripa Nili confidet, expectaturus navigium, quod conscenderet. Dum hæc cogitat, vocem desuper allapsam audit: *Antoni! quo vadis? quid moliris?* ipse imperturbatus, utpote ejusmodi alloquio assuetus, respondit: *Non est mihi quies in populi fre-*

frequentia; petunt a me vivibus meis ^{Sæculum IV.}
 majora. Tum vox illa iterum: Si in ^{A. C. 313.}
 Thebaidem ieris, & loca, ubi nil nisi
 pecora videas, pejus tibi erit, si vero
 quietem sincere quæris, vade in intima
 deserti. Antonius: Et quis mihi viæ
 Dux erit? protinus vox illa Saracenos
 ei indicat, illuc iter facientes; illis se
 jungens, rogat, ut in desertum ituris co-
 mitem sibi esse liceat, quod facile impe-
 travit. Jam tum quidam Arabes Sara-
 ceni dicebantur, in illis desertis utroque
 maris rubri littore errantes.

S. Antonius cum sociis diebus tribus,
 & tribus noctibus procedens venit ad
 montem præaltum, ad cujus radices fons
 aquæ dulcis, claræ, & frigidaæ fluebat;
 circum campi & incultæ palmæ. Pla-
 cuit loci species, iterumque necessariam
 annonam a Ducibus suis sumens, solus
 ibi remansit, tanquam electo sibi domici-
 lio. Saraceni sæpius illac de industria
 transeuntes, lubenter panem deferebant,
 non nihil etiam subsidii a palmis erat.
 Mons iste, quem a S. Antonio dixerunt, ^{Vansleb.}
 seu etiam Colzim unius diei itinere a ma- ^{Relat. d' Eg.}
 ri rubro distabat. Postquam fratres lo- ^{p. 300.}
 cum, quo secessisset, scivere, necessarium
 victui ejus panem mittebant, at ipse ne
 tanti laboris causa fratribus esset, roga-
 vit, ut sibi ligonem, securim, & parum
 frumenti afferrent, tum explorata circum

B 2 terra,

Sæculum IV. terra, ubi fatis irriguam invenit, agellum
A. C. 313. aravit, & sevit, ita quotannis colligebat,

unde panem sibi pararet, eo maxime lætus, quod nemini esset oneri. Cum deinde a quibusdam inviseretur, etiam pauca olera cœpit serere, ut ad se venientes post longi itineris laborem refocillaret. Fratres, qui inserviebant, rogavere, ut boni consuleret, si ei singulis mensibus olivas, **c. 17.** legumina, & oleum afferrent, utpote jam feni, quippe annus Christi 315 erat vitæ ejus sexagesimus quintus. Ad se invisentibus canistra, manibus suis confecta, pro rebus, quas afferebant, dabat. Sæpe, qui advenerant, ingentem clamantium tumultum, & quasi armorum strepitum audiebant, atque etiam tempore nocturno, quo Antonius orabat, feras Bestias per montem vagari conspiciebant; quippe vir Sanctus in illo deserto terribili hostium infernalium incurfu vexatus est.

c. 18. Rogatus a fratribus, ut descenderet de monte, & ad eos inviseret, itineri se dedit, camelo panem, & aquam portante; arefcit enim tota illa eremus, & nulli aqua, siti levandæ apta, quam in illo monte, ubi ejus Monasterium erat, poterat inveniri.

S. Antonius. In via vehementi calore fatigatis aqua defecit, cumque undequaque frustra quæxivissent, ingredi non valentes, abjecta spe humi procumbebant,
 sine

sinebantque Camelum ire, quo temere
 vellet; pius Senex discipulorum pericu- Sæculum IV.
A. C. 313.
 lo commotus, suspirans ad cælum, pau-
 lulum secessit, flexisque genibus, & ex-
 tensis manibus oravit; protinus Domini
 Imperio ex illa terra, ubi oraverat, aqua
 profiliit, biberunt omnes, & recepto spi-
 ritu, utres implent, camelum perqui-
 runt, qui, fune lapidi casu circumplicato,
 tenebatur; ita feliciter ad viæ terminum
 pervenerunt. S. Antonius ubi Mona-
 sterii, quod Pisper dicebatur, limen atti-
 git, tanquam omnium Pater exceptus,
 magno gaudio ob Monachorum fervo-
 rem, & zelum perfusus est. Magno e-
 tiam solatio fuit, conspiceret sororem
 suam, quæ Virgo consenuerat, aliarum
 Virginum Mater, & Magistra. Ibi aliquot c. 19.
 dies moratus, ad montem suum rediit,
 quo multi pergebant, seu sanctam Doctrinam
 hausturi, aut corporis sanitatem re-
 cepturi.

Inter alia monita salutaria, Monachis
 ad evitandum peccatum sequentem pra-
 xim suadebat, *Quisque nostrum*, inquebat:
notet, & scribat actiones suas, & motus
animæ suæ, quasi horum omnium ratio-
nem alter alteri reddere teneremur; &
certissime! pudore, ne ab aliis nosca-
mur, cobibiti, peccare cessabimus, & ma-
lis cogitationibus inbarere; Scripturam
nostram non secus ac arbitros fratrum

Sæculum IV. *nostrorum oculos pertimescimus.* Affli-

A. C. 313. ctis compatiebatur, & pro iis orabat; si-

cut vero non inflabatur vana gloria, si quod petierat, a Deo impetrasset, ita etiam non exauditus, non murmurabat, sed semper agebat gratias Deo, & ægrotos ad patientiam exhortabatur, utque agnoscerent, sanitatis gratiam nec se, nec quemcunque hominum dare posse, sed

t. 20.

folius Dei donum esse; Fronto quidam aulicus in Antonii præsentia sanari non potuit, at in Ægyptum perveniens, sicut ei prædixerat, sanitate donatus est. Puella ex urbe Busiri sanata est, quamvis eam nequidem in conspectum suum adduci passus esset, sed extra montem apud Confessorem Paphnutium, quo eam parentes duxerant, permansit. Quadam die S. Antonius vocans ad se duos fratres, qui casu aderant, ait: *Cito, accepta aquæ hy-*

S. Antonius.

dria, in viam, quæ ex Ægypto ad nos ducit, currite; duo fratres erant in via, unus primulum obiit, alter expiraturus est, nisi properetis; hæc enim in oratione cognovi. Currentes Monachi invenerunt unum mortuum, quem sepelierunt, alterum in terra jacentem, & jam jam agentem animam, quem refocillatum, ad S. Senem adduxerunt; hæc in loco unius

c. 21.

diei itinere distante contigerant. Sæpe

c. 22.

eidem rerum remotarum, & occultarum scientia per revelationem communicata,

præ-

præsertim de statu animæ mortali corpore egressa. Sæculum IV.
A. C. 313.

Hæc quidem invitus narrabat, at, quando Discipuli diu orantem viderant, & post orationem attonitum, tamdiu quæstionibus fatigabant, ut tandem loqui cogeretur, sicut Pater, qui filios suos nihil celare poterat, credebatque, revelata Discipulis suis profutura, ut spiritualium exercitiorum utilitatem cognoscerent. Erat Antonius patientissimus, & humillimus, nam licet esset sanctitatis fama celeberrimus, maximo honore omnes in Ecclesiasticis ordinibus constitutos prosequabatur, & omnibus Clericis honoratiorem locum cedebat; Episcopos, & Presbyteros corporis inclinatione venerabatur; si quis Diaconus ad eum venisset, ut instrueretur, utilia quidem monita suggerebat, sed preces præeundi honorem deferebat. Non pudebat Virum sanctum discere, quemcunque loquentem auscultabat, & si quis utilia dixisset, ea ad suum profectum conduxisse fatebatur. Vultus amœnitas, & decor erat singularis, ita, ut antea nunquam visus, inter Monachos multos alios dignosci facile potuerit. Semper hilaris, & ab omni pravo affectu liber, omnium oculos in se convertebat, non quod corporis habitu præstaret, sed ipsa facies purissimæ, & tranquillissimæ mentis species esset, &

B 4 figura.

Sæculum IV. figura. Tres Monachi semel in anno
 A. C. 313. eum invisere consueverant, eorum duo
 quæstiones proponebant, tertius semper
 tacebat; S. Antonius reputans, ne forte
 timore loqui prohiberetur, quæsit filen-
 tii rationem! respondit ille: Pater mi!
 sufficit mihi tuus aspectus.

*Coteler.
 Monum.*

to. I. p. 349

§. VII.

S. Ammon Nitriensis.

*Vitæ Patr.
 L. II. c. 30.* In alia Ægypti parte Anachoreta, nomi-
 ne Ammon, degebat, S. Antonii ami-
 cus magis, quam Discipulus. Ammon
 in Ægypto familia nobili, & divite ortus,
 parentum voluntate uxorem duxit, sed
 persuasit sponsæ, ut in servandam conti-
 nentiam consentiret, atque ita affectu
 fraterno octodecim annos convixere.

*Vit. S. Ant.
 p. 486.* Exinde ad montem Nitriæ se conferens
 quorundam Monachorum Pater fuit, &
 claruit dono miraculorum. Quadam
 die cum vellet fluvium, quem Lycum di-
 cebant, tunc forte ob aquarum copiam
 alveo erumpentem, cum Discipulo suo
 Theodoro transire, rogavit Theodorum,
 ut paulum abscederet, ne natando se nu-
 dos conspicerent. Ipse remansit cogita-
 tionibus suis absorptus, timebatque se
 ipsum nudum videre, tum subito respi-
 ciens, sese invisibili manu in alteram ri-
 pam translatum miratus est. Theodo-
 rus

rus videns, quod prior Ammon transisset, nec ullum in eo madoris signum apparet, quærebat, quomodo hoc fieri potuisset, & tamdiu quærendo molestus institit, donec ille miraculum fateretur, fidem danti, nulli se hominum ante Ammonis mortem, hanc rem revelaturum. Sæpe Ammon Antonium conveniebat, & cum aliquando S. Antonius ad eum venisset, novi monasterii locum signarunt, infigentes ibi crucem, duodecim miliarium, seu quatuor leucarum distantia, quam S. Antonius sufficere judicavit. S. Ammonii uxor etiam sua ex parte multarum Virginum Mater extitit, quam ipse bis in anno invisebat. S. Ammon obiit anno ætatis sexagesimo secundo; dormitionis horam S. Antonius tredecim dierum itinere distans, cum animam ejus in Cœlum ascendere vidisset, cognovit.

Sæculum IV.
A. C. 313.

Coteler. monum. to. 1.
p. 352.

§. VIII.

S. Pacomii initia.

Tunc temporis in superiore Thebaide vivebat S. Pacomius, omnium primus, a quo Regulam habemus, & qui vitæ Cœnobiticæ integram formam dedit. Natus in Thebaide parentibus Infidelibus, suam ab unguiculis Idololatriæ aversionem prodidit, quippe cum vinum Idolis libatum gustasset, mox iterum evomit.

v. Gr. apud
Boll.

Sæculum IV. munit. Alia die cum Parentes eum ad
 A. C. 313. sacrificandum Idolo in Nili ripam duxis-
 sent, Sacrificio rite cæremonias pera-
 gente, soliti effectus non sequebantur,
 rei novitatem stupenti Dæmon, infantem
 Pacomium silentii causam esse, indicat,
 exclamans: *quid hic Deorum inimicus!*
cito expellite! Parentum deinde cura
 Ægyptiorum litteris sedulo excultus, ad-
 huc puerulus castitatem amabat, & ab-
 stinentia exercebatur. Annum agens vi-
 gesimum militiæ nomen dare coactus est
 in bello Constantini contra Maxentium.
 Navi cum pluribus aliis impositus, ve-
 spere ad quamdam urbem pervenit, quo-
 rum cives juvenum miserti, quod inviti
 ad militiam abducerentur, omnia hospi-
 tibus officia liberaliter exhibebant; in-
 terrogavit Pacomius, quinam essent hi
 homines, tanta in hospites charitate? re-
 sponsum est, esse Christianos; ipse ite-
 rum, quid hoc Nominis esset? docent
 alii, Christianos esse hominum genus,
 qui in JESUM Christum unicum Dei Fi-
 lium credebant, & omnibus beneficia
 præstare studebant, bonorum operum
 mercedem in vita futura sperantes. Hæc
 audiens Pacomius, levatis in cælum ma-
 nibus, ait: *Omnipotens Deus! qui creasti*
Cælum, & terram! si me ex hac afflictio-
ne eripueris, & modum optimum tibi ser-
 viendi ostenderis, hunc omnibus diebus vi-
 ta

tæ meæ tenebo. Iter igitur prosequēba-
 tur, & quoties tentatio invaderet, sen-
 suumque illecebræ blandirentur, memo-
 ria promissi, Deo facti, animum obfir-
 mabat.

Sæculum IV.
 A. C. 313.

Ubi finis belli fuit, Pacomius, missio-
 ne obtenta, in Thebaiden reversus, Ec-
 clesiam cujusdam oppidi, nomine Chino-
 bosci, adiit, ubi inter Catechumenos re-
 ceptus, haud multo post baptizatus est.
 Cum deinde fama didicisset, quemdam
 Senem Palemonem in intimo deserti Deo
 servire, abjecta omni mora, illuc se con-
 tulit, pulsavitque cellulæ ostium; Senex
 ostio semiaperto, voce, & vultu severus
 inquit: *quid petis?* dixit Pacomius: *Deus*
me misit ad te, ut Monachus essem. Palemon
 respondit: *non potes hic esse Monachus;*
non res est facilis, monastice vivere, plu-
res huc venerunt, quod eos tæderet in Mun-
do vivere, & non perseverarunt. Paco-
 mio ulterius instante, subjunxit Palemon:
dixi jam tibi, te in hoc Monasterio suscipi
non posse; vade in aliud, & si ibi aliquam-
diu pœnitentiam egeris, tunc potero te re-
cipere. Scito autem Fili mi! & perpen-
 de, me nullo cibo uti, nisi pane & sale;
 nunquam oleum adbibere, non vinum bibe-
 re; mediam noctem vigilare, eamque re-
 citandis Psalmis, aut S. Scripturæ medita-
 tioni impendere, non nunquam tota nocte
 quietem non capere. Hæc audiens trepi-
 dabat

Sæculum IV.
A. C. 313.
dabat Pacomius, omnia tamen promisit tanto fidei fervore, ut victus S. importunitate Palemon aperto ostio habitum Monasticum supplici dederit. Ex his sacrorum Exercitiorum antiquitas dispicitur, quippe S. Pacomii Conversio serius, quam An. 313. anno 313. contingere non potuit.

Igitur apud S. Palemonem mansit; labor manuum ejus erat filare villos facis faciendis, ut haberent, unde pauperes alerent. Quadam die Paschæ Palemon jussit Pacomium cibum parare pro festi Solemnitate; Pacomius sali, quod olera sylvestria condire solebant, parum olei immiscuit, quod ubi Palemon vidit, frontem verberans, cum lacrymis dixit: *Dominus meus crucifixus fuit, & ego oleum comedam?* nec, ut comederet, persuaderi potuit. Quandoque comedens potu abstinere, quandoque potum sumebat sine cibo. Fratribus hortantibus, ut propter corporis infirmitates levamen admitteret, exempla Martyrum allegabat, longe graviora pro Jesu Christo patientium; utpote quos tempore Persecutionum ipse viderat. Cum aliquando profundius in Regionem Tabennæ dictam penetrasset, oranti vox allabitur: *hic mane Pacomi! & Monasterium conde, multi enim quærent te amore salutis, quos secundum Regulam a me tibi tradendam dirigas;* simul Angelus apparet, porrigens tabu-

tabulam, qua Regula, exinde ibi obser-^{Sæculum IV.}
vata, scripta erat. Hanc visionem Pale-^{A. C. 313.}
moni narrans, rogabat, ut secum illuc
iret; tum exstructa parva cella, ibi habi-
tare cœperunt. S. Palemon non multo
post tempore in bona senectute obdor-
miit. Post hæc Joannes S. Pacomii fra-
ter natu major fratrem quæsitum venit,
mansitque apud eum vitam cænobiticam
agens; quæ sibi, labore manuum suarum
comparata, supererant, pauperibus, nulla
in diem sequentem servata parte, distri-
buebant. Vestes non mutabant, nisi il-
las lavandi necessitate exigente; S. Pa-
comius semper cilicio induebatur. An-
nis quindecim nunquam ad somnum ca-
piendum decubuit, sed in medio cellæ
sue sedens, ne quidem reclinato ad pa-
rietem capite, quiescebat. Ut plurimum
stans orabat decussatis brachiis, non nun-
quam totas noctes in eodem situ perdu-
rans. Postquam Joannes diem obiit, ali-
quo tempore Pacomius solus fuit, multis
illusionibus, & tentationibus Dæmonis
vexatus. Interea Monasterium ædifica-
bat recipiendæ Discipulorum multitudi-
nis, juxta promissum sibi e cœlo datum,
amplitudine sua capax. Aliquoties Mo-
nachi cujusdam, nomine Apollonis, ad
se invisentis solatio recreabatur, qui ulti-
mo veniens in placida Senectute apud
eum diem clausit; hunc suis ipse mani-
bus

Sæculum IV. A. C. 313. bus terræ mandavit. Sæpe Pacomius super serpentes, & scorpiones ambulabat, nec illi nocebant. Sæpe fluvium superaturus, crocodilis dorsum subjicientibus, ferebatur. Talis erat tunc temporis Monachorum vita in Ægypto, ubi plura Monasteria in desertis variis fuerant exstructa.

§. IX.

S. Hilarionis initia.

*Hier. vita
Hilar.* In alia orbis parte, nempe in Palæstina, in hoc vitæ genere clarescebat S. Hilarion, in quodam oppido nomine Tabathe natus, quinque milliariis ab urbe Gaza ad Orientem distante. Parentes ejus Idololatræ puerulum Alexandriam miserunt, ut Grammaticæ operam daret; multum tam in litteris, quam in virtute profecit, & credens in JESUM Christum, relictis profanis spectaculis, Ecclesiæ conventus frequentabat. Cum ad ejus aures pervenisset S. Antonii fama, cujus nomen in Ægypto celebrabatur, ad eum in desertum profectus est, & statim vestitu mutato, ferme duos menses apud eum mansit, eandem vitæ rationem servans, nempe in oratione assiduitatem, in excipiendis fratribus humilitatem, in reprehendendo severitatem, in exhortando vigorem, in rigore perseverantiam. Sed multitudinem eorum, qui, ut sanarentur,

rentur, aut liberarentur a dæmonibus, confluebant, non ferens, sibi que S. Antonio exemplo in principio conversionis necessariam solitudinem judicans, cum quibusdam Monachis in Patriam rediit; ubi Parentibus jam defunctis, bonorum partem fratribus, alteram pauperibus distribuit, sibi omnino nihil reservans. Tunc plures, quam quindecim annos non numerabat, atque agebatur annus Christi 307. Desertum septem Milliariis Majuma distans in habitationem sibi elegit; monuerant quidem propinqui, & amici locum istum rapinis, & latrociniiis esse infamem, ipse autem nullam nisi æternam mortem timebat. Omnibus tanta animi fortitudo in juvenilibus annis, & corpore delicato admirationem movebat. Primis secessus diebus prædones, cum in-
 S. Hilarion.

venientes, interrogabant, quid facturus esset, si advenissent latrones; ipse respondit: *nihil habenti, nihil auferent, hinc non timeo*; dixerunt: *at vitam tibi possunt adimere*; *verum hoc quidem, ait: sed vel ideo latrones non timeo, quia mori paratus sum.* In hac eremo multas Dæmonum tentationes tulit, & post annos viginti duos, id est, vitæ suæ trigelimo septimo, circa annum Christi 329. miraculis innotescere cœpit.

Sacco indutus erat, & tunica hirsuta, quam a S. Antonio acceperat, humeros pallio-

Sæculum IV.
 A. C. 313.

Sæculum IV. palliolum tegebat, quale ruriculæ gesta-
A. C. 313. bant. A vastissima eremo, inter mare,
 & palustria sita, non discessit, sed præ-
 donum metu sæpius habitaculum muta-
 bat; postquam sol occidisset quindecim
 ficibus reficiebatur. Si vero voluptate
 tentaretur, minuebat hanc refectionem;
 non nunquam tres, aut quatuor dies
 omni alimento abstinebat. Præter jun-
 cinos calathos, quos ad imitationem Mo-
 nachorum Ægyptiorum conficiebat, ut
 panem lucraretur, etiam terram arabat.
 Hoc vitæ rigore ita corpus attenuavit,
 ut præter pellem, & ossa, vix alia parte
 constaret. Matta ex juncis contexta, in
 terram strata pro lecto, & angustissima
 cella sepulchro, quam hominis viventis
 domui similior erat. Capillos non nisi
 tempore Paschali radebat; saccum non
 lavabat, dicens, superfluum esse nitorem
 in cilicio quærere; nec deponebat tuni-
 cam, nisi usu penitus detritam. Diver-
 sam annis diversis sumpsit refectionem, at
 ultra annos triginta, unciis sex panis hor-
 deacei, cum oleribus aliquantulum igne
 decoctis nutritus est, post comestionem
 potum sumebat, ex farina & contusis
 oleribus mixtum quinque unciarum pon-
 dus non excedentem. In hac pœnitenti-
 a vixit octoginta annos, & circa annum
 372. beato fine decessit.

§. X.

Sæculum IV.

A. C. 313.

Donatistarum motus.

Constantinus Imperator Anulino Pro-^{apud Euf.}
 consuli Africae, & Patricio Præfecti ^{I. hist. c. 6.}

Prætorianorum Vicario in mandatis de-
 derat, ut in eos inquirerent, qui pacem
 Ecclesie Catholice turbabant, & suis er-
 roribus populum inficere conabantur; hi
 autem nulli alii erant, quam Donatistæ.
 Scribens Imperator ad Cæcilianum Epis-
 copum Carthaginensem, in fine epistolæ, ^{Sup. n. II.}

a nobis relatæ, jubebat eum ad eosdem
 Judices recurrere, ut, quod justum esset,
 ab insanis hominibus extorqueret. Anu-^{apud Aug.}
 linus, ut sibi imperatum erat, Donatistas ^{ep. 38.}

ad pacem hortatur; paucis post hæc die-
 bus quidam ex factione Cæciliano adver-
 saria, accitis quibusdam ex populo, fas-
 ciculum litterarum obsignatum, & libel-
 lum apertum tradunt, instantissime ro-
 gantes, ut hæc ad aulam transmitteret.
 Inscriptio fasciculi talis erat: *Libellus Ec-
 clesie Catholice de Criminibus Cæciliani
 a fautoribus Majorini præsentatus.* Li-^{apud Op.}
 bellus apertus, & fasciculo colligatus hu-^{L. I.}

jus erat tenoris: *Rogamus te Constanti-
 ne! Imperator potentissime! te, natum
 ex stirpe justorum, cujus Parens inter
 omnes unus invenitur, qui nos non est per-
 secutus, ut, quoniam Gallia hujus crimi-
 nis expers est, ex Gallia nobis judices con-*

Hist. Eccles. Tom. III.

C

sti-

Sæculum IV. C. A. 313. *stituas, qui de lite nostra, in Africa cum aliis Episcopis exorta, pronuntient. Datum a Luciano, Digno, Nassutio, Capitone, Fidentio, aliisque ex parte Majorini Episcopis.*

Imperator, acceptis litteris, & relatione Anulini, rescripsit, ut Cæcilianum, & Adversarios ejus, ex utraque parte decem Clericos Romam mitteret ad diem secundam Octobris, ut Episcoporum judicium subeant; Anulino mandata exequente, & quod fecisset, ad Imperatorem referente, Imperator ad Melchiam Papam quoque scripsit, & Episcopos Gallia, Italiaeque, ut eadem die Romae convenirent, missis simul litteris omnibus, ab Anulino acceptis, quæ ad hoc negotium spectabant. Epistola hæc ad Papam simul etiam ad Marcum dirigitur, atque idem fuisse creditur, qui deinde S. Sylvestro successit. Tenor epistolæ Imperatoris hic erat: *Visum nobis, Cæcilianum Romam mittere cum decem Episcopis ex accusatorum ejus numero, aliisque decem, quos defendendæ causæ suæ aptissimos putaverit, ut in præsentia tua, atque Reticii, Marterni, & Marini Collegarum tuorum, quos Romam adire jussi, secundum sanctissimas leges, sicut nosti, audiri possint. Reticius, aliique duo erant Episcopi Gallia.*

§. XI.

Sæculum IV.

A. C. 313.

Concilium Romanum.

Cæciliano cum decem Episcopis Catholicis, & aliis decem adversæ factionis, quorum Princeps Donatus a Casis nigris, Romæ dicta die comparentibus, Concilium in Palatio Imperatricis Faustæ, quod domus Lateranensis dicebatur, eadem die 2. Octob. 313. die veneris congregatum est. Melchiades Papa Concilio præerat. Deinde sedebant tres Episcopi Galli, Reticus Augustodunensis, Maternus Coloniensis, Marinus Arelatensis; post hos quindecim Episcopi Itali, Meroles Mediolanensis, Stemnius Rimensis, Felix Florentinus, Gaudentius Pisanus, Proterius Capuanus, Theophilus Beneventanus, Savinus Tarracinensis, Secundus Prænестinus, Maximus Ostiensis, & quidam alii, universim cum Pontifice Episcopi novemdecim. Notabilis est ordo sessionis, ex eo præcipue, quod Episcopi Galliæ primo loco sedeant, & quod Episcopi Ostiensis, & Prænестinus quamvis S. Pontificis Suffraganei non præcedant. Reticus Augustodunensis, vir illo tempore magnæ auctoritatis, quædam scripta reliquit, quæ nobis injuria temporum abstulit. Tribus diebus in hoc Concilio laboratum cum Notariis, qui simul acta, id est, dicta, & responsa

*Optat. l. 1.**coll. Carth.**Aug. ep.**172. A. 313.**Aug. I.**Julian.**c. 3. n. 7.*

C. 2

omnia

Sæculum IV. omnia in ordinem redigebant. Prima
 A. C. 313. die iudices perquisierunt, quinam essent

A. 313. Cæciliani accusatores, & quinam illi, qui
 contra eum testes adducebantur. Epis-
 copi ex parte Majorini Libellum accusa-
 tionis a sua factione contra Cæcilianum
 scriptum obtulerunt, volebantque, ut
 tanquam ab universo populo Carthagi-
 nensi accusatus haberetur; at Iudices
 nullam hujus accusationis rationem ha-
 buere, quod confusos multitudinis cla-
 mores contineret, & nullum nominatim
 accusatorem; testes requirebant, & ac-
 cusatores tales, qui suo nomine causæ
 hujus sortem in se susciperent; illi vero,
 quos Donatus, alique factionis contra
 Cæcilianum Episcopi produxerunt accu-
 satores, & testes, nihil se mali de ipso
 scire edixerunt.

Tum Cæcilianus Donatum accusat,
 quod vivente adhuc dum Mensurio schis-
 mati Carthaginensi initium fecerit; quod
 rebaptizaverit, quod Episcopis, in perfecutione
 lapsis, iterum manus imposuerit;
 tandem inquit: Donatus, & Collegæ ejus,
 ne accusatores mei, & testes, a se ipsis ex
 Africa huc adducti, in iudicio compare-
 rent, vetuere, tanta vis malæ conscientiæ,
 & ne conficta calumnia ab omnibus agno-
 sceretur, timor fuit. Donatus se quidem
 rebaptizasse, & lapsis Episcopis manus
 imposuisse non negavit, sed personas ad
 tractan-

tractandam hanc causam necessarias, quas ^{Sæculum IV.} ipse submovisse insimulabatur, adductu- A. C. 313.
rum se promisit; cum vero bis promi-
sisset, recessit, nec ultra in Concilium re-
dire ausus est, timens, ne propter crimi-
na, quæ fuerat confessus, ipse præsens
condemnaretur, qui alterius condemnan-
di causa tam longum iter esset emensus.
Secunda die libellus aliquis delatorius
contra Cæcilianum Judicibus traditur;
delatores examinantur, & delationis ca-
pita; dicebantur aliqua, quæ nulla ra-
tione probabantur.

Die tertia ad examen revocatum est ^{A. 313.}
Concilium Carthagine a septuaginta Epis-
copis habitum, qui Cæcilianum, & ordi-
natores ejus damnaverant; hoc Conci-
lium adversariis pro Achille erat, septua-
ginta Episcoporum numerum crepabant,
cumque omnes fuissent ex Africa, haud
dubie cum perfecta cognitione causæ ju-
dicasse. Melchiadi tamen Papæ, cæte-
risque Concilii Romani Episcopis Con-
cilium Carthaginense nullius ponderis
fuit, quod ibi Cæcilianum absentem, &
inauditum damnassent; porro Cæcilia-
nus absentia suæ causas omnino legiti-
mas afferebat, non enim nesciebat hos
Episcopos Carthaginem a suis adversariis
vocatos, apud eos divertere, & factiosa
consilia communicare. Perbene sciebat
Purpurii Episcopi Limatensis minas, cu-

Sæculum IV. jus viri in agendo violentia omnibus nota
 A. C. 313. erat. Igitur Episcopi Concilii Romani ni-
 hil eorum, quæ in Concilio Carthaginensi
 313. acta fuissent, etiam probatum esse judica-
 vere, an nempe Felix Aptungitanus esset
 traditor, aut quis eorum, a quibus Cæcilia-
 nus fuisset ordinatus; difficilis æque vi-
 fa est quæstio, & inutilis; difficilis qui-
 dem, quia testes examinandi erant, acta
 discutienda, & Cæcilianus accusatores
 suos eodem crimine accusabat, quod
 nempe SS. Scripturas tradidissent, idque
 propria ipsorum confessione in Concilio
 Cirthano constabat; inutilis etiam erat
 quæstio, an Felix traditionis reus esset,
 quia, quamvis fuisset, tamen non seque-
 batur, ordinationem Cæciliani esse nul-
 lam, cum regula certa staret, Episcopum,
 quamdiu nullo iudicio Ecclesiastico da-
 mnatus, aut depositus, in suo gradu es-
 set, tamdiu legitime alios ordinare, &
 cœteris actibus Episcopalibus fungi.

Sup. l. IX.
S. 13.

Concilium
 Romanum
 in causa Do-
 natistarum.

Visum itaque Patribus hanc quæstio-
 nem ommittere, ne novas lites in Ecclesia
 Africæ, quam pacificare debebant, mo-
 verent. Cæcilianum innocentem decla-
 rarunt, & ordinationem approbarunt;
 Episcopos, qui eum condemnauerant, a
 sua communione non eiecerunt, nec eos
 etiam, qui ipsum accusatum missi fue-
 rant. Solus Donatus a Casis nigris da-
 mnatus est, tanquam omnis mali auctor,
 &

Aug. ep. 30.

& gravium criminum proprio ore con-
 victus. Aliis licentia facta suas Sedes
 retinendi, quamvis extra Ecclesiam a Ma-
 jorino ordinatis, cum conditione, ut
 schismati renuntiarent. Statutum ergo,
 ut in omnibus locis, ubi duo Episcopi
 invenirentur, alter a Cæciliano, alter a
 Majorino ordinatus, ille sedem teneret,
 qui ordinationis tempore esset prior, al-
 ter ad aliam sedem transferretur.

Hæc fuit Romani Concilii sententia,
 ubi singularis discretio elucet, & memo-
 rabile in rigore canonum dispensationis
 exemplum, amore pacis datum. In hoc
 Concilio singuli Episcopi opinionem pro-
 more dixerunt, S. Pontifex Melchiades
 deliberationi finem imposuit suam opi-
 nionem proferendo in hunc modum:
*cum constans & notum sit, Cæcilianum ab
 iis, qui cum Donato venerant, & accusa-
 re promiserant, non fuisse accusatum, &
 nullius delicti fuisse convictum, arbitror in
 omnibus juribus suis, & communione Ec-
 clesiastica esse confirmandum.* Quæ super
 alia accusationis capita pronuntiavit, non
 habemus. S. Pontifex, & Episcopi, mis-
 sis actis, Imperatori Constantino Conci-
 lii eventum perscribere, & Cæciliani
 accusatores statim in Africam esse rever-
 sos. Miltiades, seu Melchiades Papa ter-
 tio post hæc mense obiit, decima Janua-
 rii, postquam S. Sedem tenuit annis duo-

Sæculum IV.
 A. C. 313.

A. 313.

Const. ep. ad
 Elaf. Chr.
 Dam. Pagi.
 a. 313. n. 13.

Sæculum IV. bus, & medio. Trigesima prima ejusdem
A. C. 314. mensis S. Sylvester successit.

S. Sylvester
Papa.

Donatus a Casis nigris petiit, ut sibi
liceret reverti in Africam, promittens se
nunquam Carthaginem iturum. Quidam
nomine Philumenes, qui apud Imperato-
rem Donati causam tuebatur, postulavit,
ut amore pacis Cæcilianus Brixia in Ita-
lia retineretur, quod impetravit. Inte-
rim duo Episcopi Eunomius, & Olympius
in Africam mittuntur, qui quadraginta
diebus Carthagine morati, volebant de-
clarare, ubi esset Ecclesia Catholica, at-
que illis, qui Donato adhærebant, id im-
pedire conantibus, quotidie tumultus fer-
vebant. Tandem Eunomius, & Olympius
pronuntiarunt, Ecclesiam Catholicam
esse illam, quæ per totum Mundum esset
diffusa, nec Judicium Romæ a Novemde-
cim Episcopis latum ulla ratione infirma-
ri posse; itaque cum Cæciliani Clericis
communicarunt, iisque, quæ fecissent, in
acta conscriptis, reversi sunt. Interim
Donatus contra fidem datam Carthagi-
nem venit, quod ubi Cæcilianus intelle-
xit, & ipse celeriter ad gregem suum re-
diit. Sicque inter duas partes dissensio
duravit.

A. 314.
Const. ep.
ad Flaf. &
ad Chrest.

Donatistæ Constantino molesti erant
continuis accusationibus, Cæcilianum in-
dignum esse, qui functiones Sacerdotales
exerceret; respondit, hanc causam Ro-
mæ

mæ decisam fuisse a Judicibus omni ex-
 ceptione majoribus; clamabant ipsi, non
 integram causam fuisse auditam, Episco-
 pos parvo numero se quodam loco in-
 clusisse, atque pro lubitu, & festinanter
 sententiam præcipitasse. Prætextus di-
 cendi totam causam non fuisse auditam,
 erat accusatio Felicis Aptungitani, quam
 examini subicere Concilium Romano-
 rum superfederat.

Sæculum IV.
 A. C. 314.

§. XII.

Felicis Aptungitani absolutio.

Ut his querelis finem faceret, scripsit
 Constantinus Vero, seu Verino Præ-
 fecti Prætorii Vicario, mandans, in hanc
 causam inquireret; Verino ægrotante,
 Ælianus Africæ Proconsul mandata exe-
 cutus est; is omnes interrogavit, quibus
 hujus rei notitia esse poterat, scilicet, an
 Felix Episcopus Aptungitanus SS. Scri-
 pturas tempore persecutionis tradidisset;
 convocavit ad quæstionem Claudium
 Saturianum, qui anno persecutionis, nem-
 pe 303 Reipublicæ Aptungitanæ Cura-
 tor fuerat; Alfium Cæcilianum, qui fue-
 rat eodem anno Magistratus, seu Duum-
 vir. Callidium Gratianum, qui hoc an-
 no 314 eodem munere fungebatur, Su-
 perium militem Stationarium, Ingentium
 Notarium, qui, aliquam Epistolam Alfii

C 5

Cæci-

Sæculum IV. Cæcilianii ad Felicem corrupisse, accusa-
 A. C. 314. batur, Solonem famulum publicum cum
 quibusdam aliis; Hos Ælianus interroga-
 vit decimo quinto Calendas Martii, nem-
 pe decima quinta Februarii, 314. Volusia-
 no, & Anniano Consulibus. Magnam par-
 tem hujus Processus verbalis habemus,
 in quo post lectionem quorundam Acto-
 rum Proconsulis Officialis aliquis, nomi-
 ne Agesilaus, verosimiliter ex eorum nu-
 mero, qui Exceptores dicebantur, ita lo-
 quitur:

*Aug. post.
 coll. c. 33.
 Miscell. Bal-
 luzii to. 2.
 An. 314.*

*Sunt & alia Epistolæ ad hujus cau-
 sæ cognitionem necessaria, quas legi mul-
 tum interest. Proconsul Ælianus dixit:
 Lege omnino in præsentia Cæciliani, ut
 dignoscat, an eæ sint, quas dictavit. A-
 gesilaus actum quoddam Carthagine le-
 git hujus tenoris: Actum in judicio co-
 ram Aurelio Didymo Speretio, Jovis Sa-
 cerdote, & urbis Carthaginensis Duum-
 viro. Maximus dixit: Nomine Senio-
 rum populi Christiani, Legis Catholicæ,
 eloquor. (Nempe nomine Donatista-
 rum loquebatur) pergit in hunc modum:
 Judicio nobis persequendi sunt coram
 Imperatoribus Cæcilianus, & Felix, Re-
 ligionis Imperium invadentes; tanti cri-
 minis argumenta quærantur; quippe per-
 secutione Christianorum demandata, id
 est, ut sacrificarent, aut omnes Scri-
 pturas, quascunque haberent, comburen-
 das*

das traderent, Alfius Cæcilianus, quem ^{Sæculum IV.} præsentem vides, tunc Magistratum ge- ^{A. C. 314.} rebat; officio suo tenebatur Proconsulis Imperium exequi, & omnes ad sacrificandum, & tradendas Scripturas cogere; vides eum annis gravem, ad aulam proficisci non posse, rogo te igitur, ut jam coram te edicat, an litteras scripserit super conventionem, quam in hoc negotio inierat, & an sincerus sit harum litterarum tenor, ut Imperator veritatem edoceri possit. Duumvir Spretius ad Cæcilianum præsentem ait: *An hanc requisitionem intellexisti?*

Alfius Cæcilianus ait: *Zamam iveram cum Saturnino, lineas empturus. An. 314.* Ubi illuc pervenimus, ipsi Christiani ad me in Prætorium miserunt, quærentes: *an mandatum Imperatoris accepisti? Respondi: Non accepi, sed illius mandati descripta exempla vidi, & tum Zamæ, tum Furnis Ecclesias dirui, & Scripturas comburi; date igitur Scripturas, si quas habetis, ut Imperatoris mandato satis fiat; tunc ad domum Episcopi Felicis miserunt, qui Scripturas efferrerent, & comburerent. Galatius nobiscum venit ad locum, ubi simul orare consueverant, cathedram, Epistolas circulares, portas abstulimus, omniaque juxta Imperatoris mandatum igne consumpta sunt. Cum ad domum Episcopi Felicis*

Sæculum IV. *licis misimus, Ministri publici nobis re-*
A. C. 314. *tulerunt, ipsum esse absentem. Verum*
est, quod exinde, cum Ingentius Augentii Scriba, quocum simul Ædilis fui, ad me venisset, dictaverim Augentio Epistolam ad eundem Felicem Episcopum.

Maximus ait: *Ostendatur ipsi Epistola, ut agnoscat eam. Cæcilianus respondit: Est ipsissima. Maximus: Cum ergo Epistolam esse suam fateatur, legam illam, & rogo, ut integra actis inseratur. Tunc legit in hæc verba: Cæcilianus Patri suo Felici salutem: cum Ingentius ad Collegam meum Augentium amicum suum venisset, ut quæreret, num anno Duumviratus mei quædam Scripturæ Legis vestræ juxta mandatum Imperatoris fuerint combustæ? respondi, me nihil aliud scire, quam quod Galatius, ex vestris unus, ex Ecclesia publice litteras missivas extraxerit. Precor, mi chare Pater! ut diuturna valetudine fruaris.*

An. 314.

Hic erat Epistolæ finis, sed hæc adjuncta leguntur, quasi Cæcilianus pergeret ad Felicem loqui: *Dicis mihi: accipe clavem, & aufer libros, quos in Cathedra, & in lapide invenies, (nempe verosimiliter in altari) sed cura, ne Ministri oleum, & frumentum tollant; dico tibi: An nescis, domum illam, in qua Scripturæ inveniuntur, ex manda-*
 to

to subvertendam esse? *Dicis mihi: Quid ergo faciemus? Dico tibi: Aliquis vestrum portet eas in locum, ubi ad orandum convenitis, veniam deinde cum Ministris, & auferam. Venimus etiam, ut placuerat, omnia ex conventionem tulimus, & juxta mandatum Imperatoris conflagrarunt.* Ex hac Cæciliani Epistola Donatistæ volebant probare, Felicem Episcopum Aptungitanum esse Traditorem. Hac lecta Maximus ait: *Cum lecta fuerit Epistola, & misisse se eam fateatur, peto ut ista inserantur.* Speretius Duumvir dixit: *Quæ dixistis, scripta sunt.*

His prælectis, quæ Carthagine coram Speretio acta fuerant, Agesilaus coram Proconsule Æliano ait: *Cæcilianus Epistolam suam esse agnoscit, & dicit, ea, quæ ad finem adjecta sunt, esse aliena, non sua.* Cæcilianus dixit: *Domine! dictavi usque ad hæc verba: precor, chære Pater mi! ut diuturna valetudine fruaris.* Hæc etiam omnino vulgaris Epistolarum clausula erat. Apronianus, Catholicorum fautor, inquit: *Ita nimirum, his qui uniri Ecclesiæ Catholicæ noluerunt, fraudibus agere semper familiare fuit, nihil referre putant terrore, an Mimo decipiant, per fas aut nefas, veritate, aut mendacio vincant.* Cum Paulinus Vicarius Africae esset, *314.*
priva-

Sæculum IV.
 A. C. 314.

Quæstio habita de Donatistis.

Sæculum IV. A. C. 314. *privatus quidam, ad id subornatus, cur-
foris officio fungebatur, ut Catholicos
terreret; sed fraus facile suboluit; nem-
pe S. Episcopum Felicem calumnia one-
rare volebant, eum Scripturas tradidis-
se, & combussisse. Ita etiam Ingentius,
ut S. Episcopo Cæciliano noceret, pro-
ditorem egit, falsas Epistolas Episcopi
Felicis ad Duumvirum Cæcilianum fe-
rens, fingensque, se ad eum a Felice mis-
sum; ipsa mentientis verba memoria te-
neo, & dicam; Proconsul ait: Edic!*

*Apronianus dixit: Hæc sunt verba,
quæ nomine loquentis Felicis confinxit:
Dicas amico meo Cæciliano: undecim
magni pretii volumina librorum dixi-
norum accepi, & quia modo a me exi-
gunt, ut restituam, dic, te ea Magi-
stratus tui tempore tradidisse flammis.
Hoc super articulo Ingentius interro-
gandus est, quas fraudes, & technas cu-
derint, quomodo ipse virum Magistratu
functum ad mentiendum voluerit indu-
cere, ut Felicis famæ detraberet, simul-
que honori, & ordinationi Cæciliani
labem inferret. Dicat, a quo missus
fuerit, est enim quasi adversariorum no-
strorum per Mauritaniam, & Numidiam
explorator.*

*Cum Ingentius esset præsens Procon-
sul Ælianus ad eum ait: Cujus mandato
fecisti, quod tibi objicitur? Ingentius
ait:*

ait: *Ubi?* Proconsul: *Quia simulas te non intelligere, quæ interrogaris, dicam clarius: Quis te ad Magistratum Cæcilianum misit?* Ingentius: *Nemo me misit.* Proconsul: *Quomodo ergo illuc venisti?* Ingentius: *Causa Mauri Episcopi Uticensis, qui Episcopatum emerat, agitabatur. Felix Episcopus Aptungitanus in urbem venit, dicens: nemo cum eo communicet, quia crimine falsi tenetur. Dixi: Nec cum ipso, nec tecum, quia traditor es. Quippe Mauri sortem dolebam, cujus hospes fueram, & quocum, persecutionem fugiens, in externis Regionibus communicaveram. Exinde tres Seniores in Felicis Patriam duxi, ut cognoscerent, an vere traditionis reus esset, vel non esset?* Apronianus dixit: *Non est iste modus, quo ad Cæcilianum venit, ut in ejus facta inquireret.* Proconsul ad Cæcilianum: *Dic! quomodo Ingentius ad te venerit.* Cæcilianus respondit: *Venit, me prandente cum operariis meis, stans in foribus dixit: Ubi est Cæcilianus? Respondi: Adest. Quid agitur? an omnia salva sunt? ipse, ita sunt, inquit: Dixi ego: Vis nobiscum prandere? Respondit: Mox iterum redibo. Rediit solus, & sic ad me loqui orsus est: jussus sum inquirere, si quæ Scripturæ anno tui Duumviratus combustæ fuerint?* Respondi: Im-
portu-

Sæculum IV.
A. C. 314.

Sæculum IV. *portumus es mihi, proditor es, apage*
 A.C. 314. *binc! rediit cum Collega meo, quocum*
Ædilis fui, erat is Augentius, qui tunc
ad me: Felix Episcopus noster misit
bunc virum, ut ipsi scribas; legationis
causa est, quod magni valoris libros ac-
ceperit, quos cuperet retinere; scribe,
quod anno tui Duumviratus fuerint com-
busti. Respondi: Hæccine est Christia-
norum fides!

§. XIII.

Ingentius Falsi convictus.

An. 314. **I**ngentius se premi sentiens, ait ad Pro-
 consulem: *Domine! etiam Augentius*
adsit. Fama mihi servanda mea est, &
litteras ejus habemus. Proconsul ad In-
gentium: Aliunde convictus es. Et ad
Ministros: Ligetur, & deinde: suspen-
datur; nempe in equuleo. Tum ad
Cæcilianum: Quomodo Ingentius ad te
venit? Cæcilianus respondit: Dixit ad
me: Episcopus noster Felix huc me mi-
sit, ut ipsi scribas; est inquit: quidam
miser, cujus libri pretiosi apud me sunt,
quos nolo restituere, scribe ad me, eos
fuisse combustos, ut eos retinere possim.
Tunc dixi: Quæso te! estne hæc bona
hominis Christiani fides! & increpare eum
cæpi; hic Collega meus ad me: Scribe ad
Episcopum nostrum Felicem. Dictavi ergo
 Episto-

Epistolam, & quousque eam dictaverim, patet. Ex his videri posset, Cæcilianum litterarum nescium fuisse. Sæculum IV. A. C. 314.

Proconsul dixit: *Audi sine timore tuæ Epistolæ prælectionem.* Legit eam Agesilaus talem, qualis superius actis Speretii tunc Carthagine Duumviri inserta est. Ubi hæc verba legisset: *Precor, chare Pater mi! ut bona valetudine sis!* Proconsul dixit ad Cæcilianum: *Huc usque dictasti? ita est,* respondit: *Reliqua sunt falsa.* Perrexit in lectione Agesilaus sicut supra, & iterum Cæcilianus: *Hæc sunt falsa. Mea Epistola in illis verbis finitur: precor chare Pater mi! ut bona valetudine fruaris!* Proconsul: *Quem credis, Epistolæ tuæ aliqua addidisse?* Cæcilianus: *Ingentius ille est.* Proconsul: *Declaratio tua in actis est.*

Tum ad Ingentium: *Ecce jam torqueberis, si mentiaris,* Ingentius: *Pecravi! ego ad Epistolam adjunxi, ad id dolore ob Mauri amici mei amorem concitatus.* Proconsul: *Imperatores Constantinus Magnus, & Licinius clementer Christianis favent, non passuri, ut ejus Religionis Disciplina corrumpatur, sed ut servetur, vigilabunt. Ne igitur blandiaris tibi frustra, & speres, te, cum Decurio sis, non posse torqueri; torqueberis enim, ut mentiri desinas. Omnes*
Hist. Eccles. Tom. III. D sciunt,

A. 314.

H. C. A.

Sæculum IV. *sciunt, mentiri Christianorum non esse.*
A. C. 314. *Fatere ergo simpliciter, ut tormenta ef-*
fugas. Ingentius: Confessus sum ante
tormenta. Tunc Apronianus ad Procon-
sulem: Rogo, ut pro tua Benignitate i-
psum interroges, qua auctoritate, quibus
artibus, quo furore percitus totam Mau-
ritaniam, imo & Numidiam percurre-
rit? Quomodo seditionum incentor in
Ecclesia Catholica fuerit? Proconsul ad
Ingentium: An in Numidia fuisti? Re-
spondit: Domine! non fui. Probetur.
Subjuxit Proconsul: Neque in Mauri-
tania fuisti? Ingentius: Fui, mercatu-
ræ causa. Apronianus dixit: In hoc ipso
mentitur, Domine! cum dicat se fuisse in
Mauritania, & non in Numidia, non e-
nim in Mauritaniam via patet, nisi per
Numidiam. Proconsul ad Ingentium:
Cujus conditionis es tu? Ingentius: Sum
Decurio Zicensis. Tum Proconsul ad
ministros: Deponite eum. Et ad Cæci-
lianum conversus, ut tentaret eum, ait:
Quæ dixisti, falsa sunt. Cæcilianus re-
spondit: Neutiquam, Domine! voca eum,
qui Epistolam scripsit, est amicus ejus,
dicat, quousque dictaverim. Proconsul:
Quis est ille, quem a me vocari vis? Cæ-
cilianus: Augentius est, quocum Ædilis
fui, ipse Epistolam scripsit, ipse solus est
testis, quo probare possum, quousque di-
A. C. 314. *ctaverim, eloquatur. Proconsul: Cer-*
tum

tum est igitur Epistolam esse falsam? Cæcilianus: Ita Domine! per vitam meam, non mentior! Proconsul: Cum in urbe tua Duumvir fueris, verbis tuis credendum. Apronianus ait: Nihil antiquius habent isti, quam fallere, addiderunt ad acta, quæcunque voluerunt; homines decipere ars illorum est.

Proconsul dixit: Cæciliani assertio dicentis, acta fuisse adulterata, & multa suæ Epistolæ fuisse adjecta, clare probant, quo fine id Ingentius fecerit; ducatur in carcerem; majori rigore quæstio de ipso habenda. De S. Episcopo Felice patet, ipsum nullas Scripturas divinas combussisse, cum nemo probaverit, eum saltem aliquas tradidisse. Ex omnibus enim quæstionibus habitis apparet, nullas Scripturas corruptas, aut adustas fuisse inventas. S. Episcopum Felicem nequidem fuisse præsentem, nihil tale jussisse, nec eorum quæ fiebant, ipsi cognitionem fuisse. Agellius dixit: Quid tua Amplitudo de istis fieri jubet, qui ad quæstionem vocati sunt? Proconsul Ælianus dixit: Domum redeant. Ad Imperatorem relationem omnium eorum, quæ fecerat, & ipsa acta remisit. Post hæc Constantinus ad Probianum Proconsulem Africæ, Æliani successorem scripsit, ut Ingentium falsarium cum fida custodia ad se mitteret, sicque

Sæculum IV.
A. C. 314.

Aug. coll.
a. 3. c. 559.

A. 314.

Epist. Const.
ad Prob.

D 2

accu:

Sæculum IV. accusatores Episcopi Cæciliani confun-
 A. C. 314. derentur.

§. XIV.

Concilium Arelatense.

Interim Constantinus continuis fatiga-
 tus querelis Donatistarum, dicentium,
 Concilium Romanum paucorum Episco-
 porum fuisse, ut tumultuandi prætextum
 auferret, Concilium non solum numero-
 sius, sed etiam in Galliis, quod maxime
 cupiebant, scilicet in urbe Arelatensi con-

*Epist. ad
 Ablav.*

vocare statuit. In hunc finem Ablavio,
 seu Elavio Africae Vicario, qui Christia-
 nus erat, datis litteris mandavit, Cæci-
 lianum mitteret cum aliquibus, quos ipse
 comites eligeret, & alios Episcopos ex
 Provinciis Africae, nempe Proconsularis,
 Byzacenae, Tripolitanae, Numidiae, &
 Mauritaniae cum comitibus, quos quis-
 que sibi adscisceret; mitteret etiam ali-
 quos de factione Cæciliano contraria;
 singulis Episcopis Epistolas daret, quibus
 Provinciae ad profectionem eorum ne-
 cessaria suppeditare juberentur; itinere
 terrestri, quantum fieri posset, scilicet per
 Mauritaniam, & Hispaniam venirent.

*Euf. X. hist.
 c. 5.*

Imperator ad Episcopos quoque scripsit,
 atque Epistola ad Chrestum Episcopum
 Syracusanum in Sicilia data exstat, se-
 quentis tenoris: *Cum plures Episcopos ex
 diver-*

diversis locis in urbem Arelatensem prima Augusti convenire jusserimus, visum nobis tibi scribere, ut vectura publica utens, quam tibi Latronianus Siciliae Corrector procurabit, cum duobus comitibus secundi ordinis, quos volueris, & familiaribus tribus, qui tibi in via ministrent, in dicto loco, & dicta die compareas. In istis Epistolis ideo Personarum numerus exprimebatur, quia sic itinerantibus expensis publicis vectura, hospitium, & alimenta ministrabantur. Chrestus loco duorum Presbyterorum unicum Diacorum nomine Florum secum duxit. Ex hujus Epistolae exemplo de aliis judicare licet, ad alios Episcopos datis, quippe verosimiliter erant circulares, quae mutatis Episcoporum, & Praefectorum nominibus mittebantur. Etiam Papa ad hoc Concilium invitatus creditur; certe Legatos misit.

Episcopi igitur convenerunt in urbe Arelatensi dicta die, prima Augusti hujus anni 314. major caeteris Gallorum fuit numerus; ex subscriptionibus sedecim apparent, & inter hos tres illi, qui Concilio Romano interfuerant; minimum triginta tres Episcopi in hoc Concilio fuere praesentes; non nulli absentes pro se Presbyteros ablegarunt. Plures Galliae Ecclesiae nominantur, & inter alias Arelatensis, Massiliensis, Viennensis,

D 3

Lugdu-

Sæculum IV.
A. C. 314.

A. 314.

Subscr.
Conc. Arel.Vales. de
Schism. c. 9.

Sæculum IV. Lugdunensis, Augustodunensis, Remen-
A. C. 314. sis, Trevirensis, Coloniensis, Rothoma-
 gensis, & Burdegalensis. Ex magna Bri-
 tannia Eboracensis, & Londinensis. In-
 veniuntur etiam nonnulli Itali, Hispani,
 & Africani. Marinus Episcopus Arela-
 tentis comites habuit unum Presbyterum,
 & quatuor Diaconos. Legati a S. Syl-
 vestro Papa Roma missi, erant Presbyteri
 duo, Claudianus, & Vitus, & duo Dia-
 cono Eugenijs, & Cyriacus.

Concilium
 Arelatense
 in Caussa Cæ-
 ciliani.

A. 314.

Aug. brev.
 coll. 3.

Acta SS.
 Dativi. &c.

Ep. Synod.

Primo causa Cæciliani Episcopi Car-
 thaginensis agitata est. Duo accusatio-
 nis capita Donatistæ proferebant, unum
 Personale, quod, adhuc Diaconus tem-
 pore Persecutionis, jussu Episcopi Men-
 surii ad portam carceris cum flagellis, &
 armatorum manu stetit, ut eos, qui
 Martyribus, in vinculis detentis, cibos
 portabant, arceret. In altero accusatio-
 nis capite dicebant, Episcopos Cæciliani
 Ordinatos, & inter eos Felicem Aptun-
 gitanum, Scripturarum Traditores esse.
 Episcopi Concilii Arelatensis, sicut Pa-
 tres Concilii Romani nullam accusatio-
 nis probationem invenerunt, itaque ite-
 rum Cæcilianus absolvitur, & damnan-
 tur accusatores. Antequam autem se-
 pararentur ex hoc Arelatensi Concilio,
 Patres Disciplina Ecclesiasticæ canones
 condiderunt, quos cum Epistola Synodali
 ad S. Sylvestrum Papam miserunt.

In

In Capite visuntur nomina triginta ^{Sæculum IV.}
 trium Episcoporum, quorum primus est A. C. 314.
 Marinus Episcopus Arelatensis, hinc in
 Concilio præsedisse creditur. Episcopi
 dicunt, se huc congregatos Imperatoris
 voluntate, & Donatistas a se condemna-
 tos, tum subjungunt: *Utinam, charissi-
 me Frater! & tu magno spectaculo ad-
 fuisses! profecto plurimum severitatis eo-
 rum condemnationi accrevisset, plenius
 fuisset nostrum gaudium; sed non potes
 relinquere illa limina, ubi Apostoli præ-
 sident, & effusus eorum sanguis jugi-
 ter Dei Gloriam prædicat. Attamen
 non solam materiam, propter quam con-
 gregati eramus, tractandam existimavi-
 mus, sed etiam plures canones in præ-
 sentia, & inspiratione Spiritus S. &
 Angelorum ejus observandos edidimus;
 atque juxta antiquam consuetudinem ti-
 bi potissimum competere credidimus, ut
 statutos promulges, cui maxima Eccle-
 siastici Regiminis pars concredita est. (*)*
 Hujus Concilii statuta viginti duobus
 Canonibus absolvuntur.

A. 314.

D 4 §. XV.

(*) Hier setzt der Uebersetzer eine kleine An-
 merkung, welche also lautet: *Baronius hat vor-
 gegeben, daß dieses Concilium diese Canones
 an den Pabst geschickt habe, um sich die Be-
 stätti-*

Sæculum IV.
A. C. 314.

§. XV.

Canones Concilii Arelatensis.

Canone primo statuitur; Pascha eadem die per totum mundum observandum, quam Papa pro consuetudine per epistolam omnibus Ecclesiis significaret.

Hoc

stättigung derselben von ihm zu erbitten. Dieser Schluß aber lehret, daß es darum geschehen, weil er eine der größten Diöcesen unter sich gehabt. Die Worte: *cui maxima Ecclesiastici Regiminis pars concredita est.* Indeme du den größten Antheil an dem Kirchen-Regiment hast. hat der Uebersetzer gegeben: Weil du einen grossen Umfang der Kirche unter deiner Regierung hast. Das ist nicht redlich übersetzt; er setzet verfälschte Worte des Herrn Fleury, und des Concilii, und bauet Anmerkungen darauf. Ein herrliches Gebäu! So viel von der Verfälschung der Worte des Herrn Fleury. Nun sind die eigentlichen Worte des Concilii hier folgende: *qui Majores Diaceses tenes.* Der Uebersetzer giebt sie: Weil du einen grossen Umfang &c. Er setzet an statt der vielfachen Zahl die einfache; das ist wiederum nicht redlich gehandelt. Der Herr Fleury hat hier nicht die Worte, sondern den wahren Sinn des Concilii gegeben. *Majores Diaceses tenes,* oder wie der Herr Fleury: *cui maxima Ecclesiastici Regiminis pars concredita est.* Das ist: Wie es auch der Anonymus I. versteht, weil du über die Metropolitnen zu befehlen hast. Also hat der Uebersetzer auch die Worte des Concilii verfälscht.

Hoc statutum ideo erat necessarium, quod aliqui Pascha adhuc decima quarta lunæ celebrarent, & Episcopis magnum malum minima dissensio esse videretur in celebratione Mysterii, quod est nostræ Salutis fundamentum. Statuitur, omnibus Ecclesiæ Ministris in illis locis, ubi ordinati fuerint, permanendum, si, illis relictis, alio abierint, deponendos. Clerici usurarii juxta legem Dei excommunicabantur. Diaconis prohibetur offerre, quod in pluribus locis faciebant. (*) Diaconi urbibus Episcopalibus nihil sibi attribuunt eorum, quæ ad Presbyteros pertinent, aut sine eorum participatione quid faciant. Si quis Episcopus exterus in urbem venerit, detur ipsi locus ad S. Sacrificium offerendum. Nullus Episcopus solus alios Episcopos ordinet, sed septem alios secum assumat, aut ad minimum tres. Qui excommunicati fuerint, nullibi ad Communionem recipiantur, quam in eodem

Sæculum IV.

A. C. 314.

Sup. l. III.

§. 43.

Lib. VI.

§. 43.

Can. 2.

c. 21.

c. 12.

c. 15.

c. 18.

c. 19.

c. 20.

c. 16.

D 5

dem

(*) Hæc verba non accipienda sunt de oblatione Principali, seu Consecratione, nullibi enim reperimus vestigium, id Diaconos aliquando attentasse, sed credibile est, quod similem oblationem, qua Sacerdos ante Consecrationem Panem, & Vinum Deo Patri offert, peragere præsumpserint. Id ex verbis sequentibus conjicitur, & non nihil clarius ex verbis Concilii Ancyran, dicentis c. 2. Diaconorum esse oblationem præsentare; nempe quam deinde Presbyter offerret.

Sæculum IV. dem loco, ubi illa privati fuerint, ne quis
A. C. 314. Episcopus a Confratre suo spernatur.

c. 17.
c. 3. v. Au-
resp. a. 314. Qui Militiam deserunt, Ecclesia pace
c. 4. c. 5. fruente, excommunicentur. Imperato-
Sup. l. 5. ribus jam Christianis, cessaverat causa
§. 21. Militiam abjiciendi, quod abesset Idolo-

c. 7. v. Au-
respine.

latriæ periculum. Fideles, qui in Circo
 aurigantur, & Theatro servientes, donec
 turpe vitæ genus dimiserint, excommu-
 nicentur. Horum Canonum rationes in
 tractatu Tertulliani de spectaculis dispi-
 ciuntur, ubi ostendit, eorum omnium
 fundamentum esse Idololatriam, nec fa-
 cile quicquam corrumpendis moribus
 aptius his spectaculis. Rectores Pro-
 vinciarum, quibus jam Fidelibus hoc
 munus collatum, communionis litteras
 sicut cæteri ab Episcopo suo accipiant,
 atque sub cura Episcopi, ubi officio suo
 funguntur, sint, qui eos excommunican-
 di potestatem, si Disciplinæ Ecclesiasticæ
 noceant, habet. Eadem de omnibus,
 qui muniis publicis funguntur, regula
 esto. Christiani ex una Provincia in
 aliam proficiscentes, ab Episcopo suo lit-
 teras accipiebant, quibus probarent, se
 esse in Ecclesiæ communione, & Roma-
 nis mos antiquus erat, munera publica
 Regionis indigenis non committere. Cum
 in Africa rebaptizandi consuetudo adhuc
 dum duraret, statuitur, ut si quis hære-
 ticus ad Ecclesiæ sinum redeat, ab eo

Cod. ut nul-
li l. I. tit.
41. c. 8.

Sym-

Symbolum fidei exigatur, si pateat, ipsum in Nomine Patris, Filii, & Spiritus S. fuisse baptizatum, imponentur ei manus, ut Spiritum S. recipiat; si secundum fidem Trinitatis non respondeat, baptizetur. Cum Donatistæ schismatis causam prætexerent, quod traditores a Catholicis tolerarentur, Concilium statuit, ut qui vel Scripturas tradidissent, aut vasa sacra, vel fratres suos detulissent, Clericorum ordine deponantur, si modo id fecisse non verbis simplicibus, sed actis publicis convincantur; si quem ordinaverint, probatæ alioquin vitæ, ordinantis delictum ordinato non noceat. Hoc manifeste ad Cæcilianum refertur. Concilium subjungit: *quia non nulli Ecclesiæ præceptis resistunt, voluntque ut accusatores audiri, cum testes pecunia corruptos in iudicium adducant, non audiantur, nisi, sicut jam dictum est, accusationem per acta publica probaverint.* Hæc Donatistarum calumnias respiciunt. Et iterum: *qui fratres suos falso accusant, ad communionem nunquam, nisi in mortis articulo, recipiantur.*

Apostatæ, qui ultro ad Ecclesiam non redeunt, nec pœnitentiam petunt, si ægroti communionem rogent, denegetur, si autem sanitati restituantur, & fructus dignos pœnitentiæ agant, recipiantur. Nempe tunc temporis in Ecclesia mori-

Sæculum IV.
A. C. 314.

A. 314.

c. 13.

c. 14.

c. 22.
v. Conc.
Elib. c.
46.

Sæculum IV. moribundi, metu mortis extorta, suspen-
 A. C. 314. Æta erat pœnitentia. Puellæ Christianæ,
Cypr. epist. Gentilibus nubentes, aliquamdiu com-
ad Anton. munionem priventur. Mariti Christiani,
 c. II. & juvenes, si uxores suas in adulterio de-
 c. IO. prehenderint, quibus ad secundas nuptias
 transire non licet, vehementissime com-
 monendi sunt, ne vivente uxore, quam-
 vis adultera, alteram ducant. Non al-
 terius mediis, quam exhortationis hic
 mentio fit, eo quod leges civiles mari-
 to post divortium alias nuptias permitte-
 rent, & quamvis Ecclesia his legibus, ut-
 pote Evangelio adversantibus, non con-
 sentiret, dissimulabat tamen, ne, quod
 Imperii legibus sanctum erat, aperte op-
 pugnature videretur. Hi sunt Canones
 A. 314. Concilii Arelatensis.

§. XVI.

Concilium Ancyranum.

Eus. X. Eodem tempore celebrata putantur
 Concilium Ancyranum, & Conci-
 lium Neocæsariense, suis canonibus no-
 tissima. Certum enim, in prima Eccle-
 siæ libertate Concilia fuisse frequentissi-
 ma. Ancyra erat Galatiæ Metropolis,
 quam Sedem tunc Marcellus tenebat;
 Septendecim Episcopi numerantur, qui
 cum Marcello huic Synodo interfuere, &
 inter alios Vitalis Antiochenus, Agrico-
 la

Subscript.
Conc. An-
cyr.

la Cæsariensis in Palæstina, Martyris Aga-
 pii Successor, & Eusebii Historici Præde-
 cessor, Leontius Cæsariensis in Cappa-
 docia, Longinus Neo-Cæsariensis in Pon-
 to, Narcissus Neroniadenus in Cilicia,
 Lupus Tarsensis, Petrus Iconiensis in Ly-
 caonia, Basilius Amaseensis ad Helleston-
 tum, deinde Martyr, Eustolius Nicome-
 diensis, Martyris Antimi Successor. Ex
 hoc Concilio 25. Canones habemus, quo-
 rum primi ad Lapsos in Persecutione spe-
 ctant, quæ recentissime in Oriente finem
 habuerat.

Presbyteris, qui Idolis sacrificave-
 rant, si sine dolo, & bona fide ad pugnam
 rediissent, honor, & jus sedendi penes
 Episcopum in Ecclesia conservabatur, at
 offerre, prædicare, aliasve functiones
 Sacerdotales exercere prohibentur. Idem
 de Diaconis statuitur; Episcopis autem
 pro pœnitentis fervore vel addere, vel
 diminuere permittitur. Verba, quibus
 Concilium utitur ad distinguendas fun-
 ctiones Sacerdotum, & Diaconorum sunt
 notabilia, de Presbyteris dicit: offerre,
 prædicare, aut Homiliam facere; de Dia-
 conis: oblationem præsentare, & annun-
 tiare, quia id muneris habebant in Eccle-
 sia, quod Præcones publici in cœtu pro-
 fano. Qui fugerunt, & capti sunt, aut
 proditi a Domesticis; qui jacturam bo-
 norum passi sunt; qui tormenta, vel car-
 cerem

Sæculum IV.
A. C. 314.

Sup. §. 3.

c. 1.

c. 2.

Sæculum IV. cerem sustinuerunt; quibus illata vi thus
A. C. 314. manibus, aut carnes ori ingesta, clamantibus; se esse Christianos, & qui exinde doloris signa vestitu, & vivendi ratione dederunt, hi cum omni peccato liberi sint, communionem non priventur; si quis tales vel ignorantia, vel rigore nimio privavit, sine mora recipiantur. Hic una est tam Clericis, quam Laicis Regula. Laici, quibus hæc contigerint, ad ordines promoveri possunt, si vita præcedens labe vacet. Catechumeni quoque, qui ante Baptismum sacrificarunt, ad ordines admitti possunt.

l. 12.

c. 4.

c. 5.

Qui sacrificare coacti sunt, & Idololatrarum convivio interfuerunt, si vestitu festivo, & lætitiæ indicibus comparuerunt, uno anno erunt auditores, tribus annis prostrati, duobus annis in solis precibus participabunt, tum denique ad communionem perfectam recipientur; si vero lugentium habitu convivio adfuerint, & comedentes fletibus suis epulas miscuerint, postquam tres annos inter prostratos fuerint, ad preces admittentur, & non ad oblationem; si non manducaverint, duobus tantum annis prostrati erunt, & uno anno non offerent, & post annos tres ad communionem integram recipientur. Episcopis potestas sit hoc tempus producendi, vel minuendi, & indulgendi pro modo, quo se pœnitentes tam ipso

ipso luctus tempore, quam ante, & post illud gesserint. Qui, ad primas, & le- ves minas supplicii, privationis bonorum, aut exilii devicti, sacrificarunt, & hucusque nullam pœnitentiam egerunt, si ad Concilium, ut est congregatum, pœnitentes recurrant, auditores recipientur usque ad magnum diem Paschatis, tum inter prostratos tribus annis erunt, post annos duos communicabunt, & non offerent, totumque pœnitentiæ tempus annis sex absolventur. Qui ante hujus Concilii initium pœnitere cœperint, his ab illa, qua cœperunt die, sex anni computabuntur. Apud quos mortis periculum supervenerit, juxta consuetudinem recipientur. Qui in festo profano in eodem cum Gentilibus loco carnes manducaverint, a se ipsis præparatas, & allatas, postquam duobus annis prostrati fuerint, recipientur. Qui, injecta manuum vis, bis, terve sacrificaverint, quatuor annis prostrati erunt, duobus annis non offerent, & anno septimo recipientur. Qui non solum apostatæ fuerint, sed etiam fratres ad apostasiam coegerint, aut causa fuerint, ut cogentur, tribus annis erunt auditores, sex annis prostrati, uno anno non offerentes, & decem annis pœnitentia complebitur.

Alii Concilii Ancyрани Canones alia Disciplinæ capita respiciunt. Diaconi, qui

Sæculum IV.

A. C. 314.

c. 6.

c. 7.

c. 8.

c. 9.

c. 10.

- Sæculum IV. qui in sua ordinatione declararunt, se
 A. C. 314. velle uxorem ducere, si postea duxerint,
 suæ Cantones suo Ministerio non excludentur, quia
 Concilii ducendi licentiam ab Episcopo accepe-
 Ancyrani. runt. Si in sua ordinatione tacuerint,
 & deinde uxorem ducant, Ministerio suo
 privabuntur. Hodieque apud nos Cle-
 rici votum continentiae tantum tacite
 emittunt, dum, continentiam servandam
 proponenti Episcopo in susceptione Sub-
 diaconatus, nihil respondent. Chor-
 episcopis non liceat Presbyteros, aut
 Diaconos ordinare, neque Presbyteris
 urbanis in quacunque Diœcesi aliquid
 facere sine licentia Episcopi, litteris da-
 ta. Chorepiscopi fuisse creduntur Pres-
 byteri, quibus Episcopi ferme omnem
 potestatem ruri exercendam committe-
 bant. Presbyteri, aut Diaconi qui esu
 carniū abstinent, saltem ex iis gustare
 tenebuntur, & olera cum adipe cocta co-
 medere, sub pœna depositionis. Hoc
 præcipiendi causa erat hæreticorum su-
 perstitio, ab esu carnis, tanquam sua na-
 tura malæ, abstinentium. Si Presbyteri
 Sede vacante bona Ecclesiæ vendiderint,
 iterum vindicentur, iudicium autem pe-
 nes Episcopum sit, an Ecclesiæ expediat
 magis pretium, vel fundos alienatos re-
 cipere. Si qui Episcopi ordinati ab il-
 lis populis, ad quos destinabantur, non
 fuerint recepti, si aliam Diœcesin inva-
 dere,

c. 13.

*ex edit.
Dion. &
Isid.*

c. 14.

c. 15.

c. 18.

dere, aut seditiones contra Episcopum Sæculum IV.
 ibi sedentem excitare tentaverint, a Com- A. C. 314.
 munionem separentur. Si locum suum in-
 ter Presbyteros, sicut antea, servare vo-
 luerint, isto honore gaudeant, at si sedi-
 tiones movent in Episcopos, Presbyteratus etiam honore, & communionem pri-
 vabuntur.

Virgines desponsatæ, si a tertio raptæ c. 11.
 fuerint, sponsis reddantur, etiamsi a rapto- c. 19.
 re defloratæ fuissent. Qui servandæ virgi-
 nitatis promissum violant, eidem Disciplina c. 20.
 næ suberunt, ac bigami. Virgines cum vi-
 ris non habitent sororis nomine. Qui
 adulterium commiserit, aut ab uxore sua
 committi toleraverit, septem annis pœ-
 nitentiam aget. Qui commiserint pec-
 cata contra naturam, si id contigerit an-
 te annum vigesimum, quindecim annis c. 16.
 erunt prostrati, & quinque annis non of-
 ferent. Si in eadem peccata lapsi fue-
 rint post annum vigesimum, & uxores
 habeant, viginti quinque annis erunt
 prostrati, & quinque annis non offerent.
 Si peccaverint post annum vigesimum
 quintum, & uxorem habeant, nunquam
 recipient communionem, nisi in mortis
 articulo. c. 21.

Mulieres, quæ, ut foetum, fornicatione conceptum, perimant, abortus causa sunt, juxta antiquam legem non nisi ad vitæ terminum communicare possunt,

Hist. Eccles. Tom. III.

E nos

Sæculum IV. nos vero humanius acturi, pœnitentiam
 A C. 314 ad decem annos limitamus. Ecce! jam
 tum rigorem antiquæ disciplinæ mitiga-
 re incipiebant. Qui voluntarie occide-
 rint, semper inter prostratos erunt, & non
 nisi ad finem vitæ communionem acci-
 pient. Qui non voluntarie occiderint,
 pœnitentiam agent annis septem juxta
 antiquam Disciplinam, juxta novam an-
 nis quinque. Qui superstitionibus Paga-
 norum adhærent, qui Divinatores con-
 sulunt, qui præstigiatores in domos suas
 inducunt, ut pangant maleficia, vel sol-
 vant, quinque annis pœnitentiam agent,
 tribus annis prostrati erunt, & duobus
 annis non offerentes. Hi sunt Canones
 Concilii Ancyрани.

§. XVII.

Concilium Neo-Cæsariense.

Concilium Neo-Cæsariense haud multo
 post habitum sit, oportet; Eorum-
 dem, qui prius, Episcoporum pars inter-
 fuit, quorum primus iterum visitur Vita-
 lis Antiochenus, hinc utrique Concilio
 præsedisse videtur. Hic etiam leguntur
 nomina Basilii Amascensis, Leontii Cæsa-
 riensis in Cappadocia, Lupi Tarsensis,
 Narcissi Neroniadeni, & Longini Neo-
 Cæsariensis in Ponto, ubi Concilium con-
 gregatum. Celebrem hanc Ecclesiam
 red-

reddiderat S. Gregorius Thaumaturgus, Sæculum IV,
A. C. 314.
qui eam ante quinquaginta annos rexe-
rat. Quindecim hujus Concilii Cano-
nes habemus.

Si Presbyter uxorem ducat, deponatur. (*) Si fornicationem, aut adulterium commiserit, publicam pœnitentiam agat. Non potest ordinari laicus, cujus uxor adulterii convicta fuerit. Si id crimen commiserit post mariti ordinationem, & ipse cohabitet, Ministerio privabitur. Hoc intelligi potest de Clericis minoribus, quibus uxorem habere licet. Si Presbyter confiteatur, se ante ordinationem peccatum carnis commississe, non amplius offeret, sed salvæ erunt ipsi cœteræ prærogativæ propter alia sua merita. Si neque confiteatur, neque convincatur, ipsius arbitrio relinquitur, an offerre velit. Diaconus, cui idem contigerit, ad inferiorum Clericorum ordinem redigetur. Ante annum ætatis trigessimum nemo ordinetur Presbyter, ut dignus sit, cum ante hanc ætatem Dominus noster JESUS CHRISTUS, & ante Baptis-

c. I.

c. 8.

c. 9.

c. 10.

c. 11.

E 2

mum

(*) Quid ad hunc Canonem, initio Sæculi IV. conditum, Interpres noster Protestans, qui sine fronte sæpius affirmat, nullam in Ecclesia illis Sæculis de Continentia Clericorum legem extitisse? Vel ex hoc solo loco & ipse, & qui cum ipso sentiunt, convincuntur, quod in hac Materia toti Antiquitati contradicant.

Sæculum IV. mum suum docere non inceperit. Qui
 A. C. 314. in morbo baptizatus fuerit, non potest

c. 13.

Presbyter ordinari, quia non videtur cum
 plena libertate fidem suscepisse; propter
 merita ejus, & Presbyterorum penuriam
 tamen ordinari poterit. Presbyteri ru-

c. 14.

rales præsentem Episcopo, aut urbanis Pres-
 byteris in Ecclesia urbis offerre non pos-
 sunt, neque in oratione panem, vel cali-
 cem porrigere, cæteris autem absenti-
 bus, si quis solus ibi fuerit, potest. Chor-
 episcopi præ aliis offerant. Cum unicum
 tunc temporis Sacrificium fuerit, necessa-
 rium erat statuere, cuinam illud offerre,
 id est, actioni præesse competat. Nota-

c. 15.

bile est, quod Presbyteri civitatis præfe-
 rantur. In qualibet urbe, quantumcun-
 que magna, non sint plures septem Dia-
 cono, juxta primam institutionem. Hic
 mos Romæ semper servatus est.

c. 6.

c. 5.

Mulier prægnans, si petat, baptize-
 tur, & infans separatim baptizabitur,
 quisque enim in Baptismo pro se solo fi-
 dem dat. Forte timebant, ne infans bis
 baptizatus videretur. Si quis Catechu-
 menus postquam ad orandum genibus
 flexis admissus est, peccet, ad ordinem
 simplicium auditorum remittatur; si et-
 iam ibi peccet, expellatur. Hic discer-
 nuntur duo Catechumenorum ordines;
 aliqui ad audiendas lectiones, & instru-
 ctiones tantum admittebantur, alii pro-
 vectio-

vectiores etiam ad orandum cum Fidelibus, sed genibus flexis, & antequam inciperetur Sacrificium. Qui mulierem concupivit, sed malum desiderium non implevit, per gratiam præservatus videtur. Volunt nempe dicere, pro peccatis cogitationum pœnas canonicas non imponi. Mulier, quæ duobus fratribus nupserit, non nisi in mortis periculo communionem accipiat, cum onere si convaluerit, maritum istum dimittendi, & pœnitentiam agendi. Qui sæpius matrimonium inibant, his certo tempore pœnitentia injungebatur, hinc Presbyteris secundarum nuptiarum conviciis interesse non licebat, quamvis enim secundæ nuptiæ essent permissæ, aliqua tamen incontinentiæ nota non vacabant. Hi sunt quindecim Concilii Neo-Cæsariensis Canones.

Sæculum IV.
 A. C. 314.

c. 4.

c. 2.

c. 7.

c. 7.

§. XXVIII.

Appellatio Donatistarum ad Cæsarem

Patres Concilii Arelatensis, ut gestorum rationem redderent, Imperatori Constantino latum in causa iudicium, & quorundam Donatistarum obstinaciam perscripserunt, quippe plures schismati renunciarunt, & Cæciliano juncti sunt, at quidam litigatores temerarii ab Episcoporum iudicio ad Imperatorem appellarunt.

Aug. Ep.
 68.

Sæculum IV. runt. Iratus Imperator Tribunos Pala-
 A. C 314. tii cum militibus misit, qui seditiosos ad
 aulam perducerent, nisi prompte obedi-

Ep. Const. rent, pejora passuros; Vicario quoque
ad Cels. Africae scripsit, sub custodia omnes hos
 rebelles ad Palatium mitteret. Econtra

Ep. Const. ad Episcopos Arelate congregatos rescri-
ad Episc. psit, adhuc dum conniverent, & Schis-
Cath. maticis tempus resipiscendi darent, si per-
 tinacia duraret, tum quisque eorum ad
 sua reverteretur. Merito culpata est tan-

Euf. I. vit. ta Constantini indulgentia in homines
 45. *IV. c.* nequissimos, & immeritos, quos impuni-
 54. tos insolentiores reddebat.

Illi ex Donatistis, quos Constantinus
 ad aulam duci jusserat, non tantum pœ-
 nas evaserunt, quas gravissimas minæ
 inanes sonuerant, & appellationis teme-
 ritas merebatur, sed etiam suis, & amico-
 rum suggestionibus impetrarunt, ut post
 Episcoporum Judicium ipse Imperator

Epist. ad eorum causam judicare vellet, quamvis
Episc. antehac a tali judicandi voluntate, ut-
Cath. pote Ecclesiae auctoritati noxia, fuisset
 alienissimus. At se id quidem facturum
 testatur, non quod esset Episcoporum Ju-
 dex, utpote quorum judicio seipsum sub-
 jici fatetur, cumque Episcoporum senten-
 tiam tanquam Dei effatum veneraretur,
 sed ut Donatistarum importunitati ali-
 quid daret, silentium æternum impone-
 ret, & nihil, quod paci Ecclesiae reducen-
 dæ

dæ aptum esse posset, omitteret. Cœ-Sæculum IV.
 terum Constantino necdum Bapcizato, A. C. 314.
 imo nec Catechumeno Ecclesiæ leges
 non satis cognitæ erant. Primo Cæcilia- *Aug. epist.*
 num ex Africa ad se vocare constituerat, *41. ad Gear.*
 tum rursus mutata sententia, Episcopos *Et c.*
 Donatistas remisit in Africam, ut ibi,
 sicut ipsi optabant, coram Judicibus ab
 Imperatore delectis causa examinaretur,
 & decideretur. Paucos post dies iterum
 aliud placuit, magisque e re se facturum
 credidit, si, advocato ex Africa Cæcilia-
 no, ipse præsens iudicium ferret, ne Do-
 natistæ, quos contumacissimos sciebat, al-
 terius iudicio acquiescere detrectarent.
 Igitur Cæciliano scribit, ut Romæ, cau- *An. 315.*
 sam dicturus, certa die compareat, ipsius
 adversarii eodem se conferre iussi, qui-
 bus promisit, si modo unius criminis
 reum præsentem Cæcilianum probarent,
 se eum de omnibus, quæ imponent,
 convictum habiturum, utque facilius eo-
 rum calumnias detegeret, Probianum
 Proconsulem Africae litteris jubet, Ingen-
 tium, quod sub Æliano Prædecessore
 ejus crimine falsi convictus esset, ibi in
 carcere detentum, ad aulam mitteret.
 Hoc factum Constantino, & Licinio
 quarto Consulibus, nempe anno Chri-
 sti 315. *A. C. 315.*

Cæciliano Romæ præfixa die, qua de
 causa nescitur, non comparente, adver-

E 4 farii

Sæculum IV. farii ejus ansam cepere urgendi Impera-
 A. C. 315. torem, ut damnaret contumacem, & sub-
 jicere se Principi renuentem. Constan-
 tinus dilationem concessit, jussitque par-
 tes Mediolani convenire. Tum quidam
 Donatistarum, aversum a se Principis
 animum augurantes, clam se aula prori-
 piunt, quod advertens Imperator, da-
 tis custodibus, cæteros Mediolanum du-
 ci mandavit. Illi vero, qui aula profu-
 gerant, in Africam redeuntes, novo tu-
 multu omnia implent, plurimumque ne-
 gotii Domitio Celso Africae Vicario, cui
 ab Imperatore tumultus sedare impera-
 tum erat, facessunt. Tumultuantium
 Dux erat Menalius Episcopus Numidiae,
 qui, olim ad Concilium Cirthanum vo-
 catus, quod venire non posset, oculo-
 rum morbum prætexerat, reipsa ti-
 mens, ne Idolis thus adolevisse convin-
 ceretur. Celsus gesta ad Imperatorem
 rescripsit, Menalium tanquam seditio-
 nis Auctorem accusans. Imperator re-
 spondit, ut dimitteret jam seditiosos, tan-
 tisper audaciam eorum dissimularet, nun-
 tiaretque Cæciliano, & Adversariis ejus
 se ipsum propediem in Africam ventu-
 rum, hanc causam cum selectis judici-
 bus discussurum, & auctores turbarum,
 quicumque illi fuerint, severissime puni-
 turum.

A. 315.
 Optat. l. I.
 Ep. Const.
 ad Cels.

Aug. epist.
 43. al.
 162. ad
 Glor. Ec.

§. XIX.

§. XIX.

Sæculum IV.
A. C. 315.*Constantinus Donatistas damnat
Mediolani.*

Celsus acceptam Imperatoris Epistolam, vocatis Cæciliano, & Adversariis ejus, ut jussus erat prælegit. Tum vero Cæcilianus timens Principis iracundiam, quæ ex hac Epistola apparebat, maxima celeritate ad aulam Imperatoris profectus est, quem Mediolani invenit, cujus adventum ubi ille rescivit, in eadem urbe huic tandem liti finem facere statuit. Ergo Cæcilianum, & accusatores ejus coram se in suo Consistorio comparere jubet, quippe ita Consilii locum nominabant, ubi Imperator res gravissimas tractare, & ore proprio sententiam pronuntiare solebat. Secreto autem negotium agebatur, nec plures, quam omnino necessarium erat, admissi, quod Religionis Reverentiæ datum, ne Episcoporum lites ad Gentilium notitiam devenirent. Imperator, quæcunque pars utraque proposuit, audivit, omnia causæ momenta diligentissime pensavit, inspectis omnibus, quæ tam in foro Sæculari, quam Ecclesiastico acta fuerant, omnia enim sibi transmissa habebat. Tandem tulit sententiam, qua Cæcilianum innocentem, & Episcopos ex parte Donati calumniatores

*Brev. coll. 3.
c. 19.**Coll. 3. c. 516.**Aug. ep. 162.**Aug. ad Donat. post. coll.*

Sæculum IV. A. C. 316. tores declaravit. Quæ in hoc judicio
gesserat, ad Eumalium Africæ Vicarium
perscripsit data Epistola quarto Idus No-
vembris Sabino, & Rufino Consulibus
nempe 10. Nov. anno 316.

*Aug. ep. 68.
nunc. 88.
Cler. Hipp.
Januar. ep.
165. nunc
53. Generof.
II. cont. Pe-
til. c. 92.
n. 206. post
collat. c. ult.
epist. Const.
ad Episc.
Af. alia ad
Zeuz. Gall.
Etc.*

Non majorem reverentiam sententiæ
Imperatoris, quam Episcoporum Dona-
tistæ habuerunt; Osi artibus Cæciliano
faventis, animum Cæsaris in transver-
sum actum querebantur; quod Constanti-
num, quamvis mitissimi esset ingenii,
coegit, ut eorum contumacissimos exi-
lio mulctaret; id factum eodem Mense
Novembris anno 316. ad Episcopos vero
& populum Catholicum rescripsit; hu-
jus mali remedium a Deo expectarent,
nullis armis nisi patientiæ scuto uteren-
tur, quippe illos, qui a Schismaticis in-
juria afficerentur, manere Martyrii proe-
mium. Exinde Episcopi Africæ ad Im-
peratorem per litteras detulerunt, Do-
natistas Ecclesiam, quam ipse liberalita-
te Cæsarea Catholicis ædificaverat in ur-
be Cirtha Numidiæ Metropoli, tunc de
ejus Nomine Constantina dicta, vi occu-
passe, sapius ab Imperatore, & eo juben-
te a Judicibus monitos, restituere no-
luisse; Hinc Episcopi, patientiam Dei im-
mitantes, Schismaticis hunc locum ces-
serant, & ab Imperatore alium Ditionis
sue locum rogabant; Constantinus lu-
bentissime annuit, & ut nova ipsis Eccle-
sia

sia exstrueretur, mandata misit. Quia Sæculum IV. A. C. 316.
 etiam, instigantibus Donatistis, Magistratus Ecclesiæ Catholicæ Clericis publica An. 316.
 onera, & functiones Municipales imposuerant, a quibus Imperatoris jussu exempti erant, eosdem rursus his exactio- v. Cod. Theod. l. 16. tit. 2. 1. 2.
 nibus liberos pronuntiavit. Denique, cum experientia disceret, Donatistas sua Bonitate peiores fieri, severissimis editis legibus omnes iis Basilicas eripuit, & loca, in quibus convenire solebant, fisco addixit.

§. XX.

Lex Constantini pro Ecclesia.

Quædam aliæ Leges Constantino Auctore circa id temporis latæ visuntur. Una 16. Nov. anno 315. lata propterea, quod Judæi quosdam ex suis ad fidem Christianam conversos persecuti, lapidibus impetiissent; in ea declarat Imperator Judæis, Patriarchis eorum, aliisque Præsilibus, si qui imposterum simile factum attentaverint, eos, & omnes sceleris socios flammis tradendos. Duas etiam leges tulit, quibus novos manumittendi modos pro Christianis inducebat. Cod. de his qui in Eccl. tit. 13. lib. I.
 In prima de septima Junii anno 316. ad Protogenem Episcopum Sardicensem data continetur; jam diu ante fuisse lege permissum, servos a Dominis suis in Ecclesia Catholica manumitti posse, si modo

Sæculum IV. do in præsentia populi, Episcoporum, & A. C. 316. qualicunque Scriptura id fiat; itaque
 Episcopis potestatem servos manumittendi tribuit, quocunque id modo faciant, si modo de eorum voluntate legitime constet. Altera lex data prima Maji. 321. privilegium istud ad omnes Clericos extendit, & concedit, ut eorum liberti plena libertate gaudeant, quacunque ratione manumissos se probaverint; e contra Laici aliter manumittere non poterant, quam in Conventu Ecclesiæ, & Episcoporum præsentia.

§. XXI.

Persecutio Licinii.

Pagi an.
 316. n. 5.
Euf. Chron.
an. Excepta
Anonymi.
ap. Ammian.
Val. Zosim.
 l. 2.

Dum Constantinus Ecclesiam ita fovet, cœpit eam persequi Licinius, quorum concordia non diu sibi constitit. Haud multo postquam Licinius Constantiam duxisset, Constantini sororem, & Imperium divisissent, Constantinus eidem mentem suam communicavit, Bassianum creandi Cæsarem, qui alteram sororem suam Anastasiam in uxorem acceperat; sed hoc Consilium Licinii perfidia evertit, quippe Sinicio ipsius Bassiani fratre sollicitatore usus, Bassianum seductum, in ipsum Imperatorem armavit. Constantinus Bassianum, parricidii convictum, merita pœna affecit, dumque Sinicium

nicium quoque puniendum exposcit, & tradere Licinius renuit, bello civili implicatur. Commisso cruento proelio ad Cibalen in Pannonia octava Octobris anno 314. Licinius victus; tum pacem, quam sæpius rogavit, tandem obtinuit. Provinciæ Imperii secundo divisæ, duo Constantini filii, Crispus, & Constantinus junior, & Licinius seu Licinianus Licinii filius Cæsares salutati, Parentes anno 315 simul Consulatum gesserunt.

Res pacatas brevi iterum turbavit Licinius, Christianos divexans, in quibus Constantinum despici non ignorabat. Primo, ut calumniandi Episcopos occasio esset, eos Paganorum domos intrare vetuit, ne ad suam Religionem pellicerent; prohibuit quoque Episcopos sibi invicem communicare, vicinas Ecclesias invisere, Concilia celebrare, ita ut alterutrum esset necessarium, leges civiles violando pœnas incurrere, vel obediendo canones transgredi, cum graviora Ecclesiæ negotia aliter quam in Conciliis expediri nequeant; Hæc sunt verba Eusebii. Tum Licinius subito impetu omnes Christianos Palatio pellit; servos fidelissimos exilio mulctat, ut vilia mancipia donat, quos ob præclara merita honoribus auxerat, bonis exuit, mortem intentat. Hæc anno 319, Constantino quinto, & juniore Licinio Cæsare Con-

Sæculum IV.
A. C. 316.

Crispus, &
Constantinus junior
Cæsares.

Socr. l. 2. c. 3.
Eus. I. vit.
c. 51. I. hist.
c. 8.

Eus. vit.
c. 52. Amon.
Valer.

A. C. 319.
Licinius junior
Cæsar.

Sæculum IV. sulibus, facta. Aliam quoque Legem
 A. C. 319. Licinius Imperator tulit, vi cuius, quasi
 suadente honestate, mulieres communi-
 bus precibus cum viris interesse prohibe-
 bebantur, nec licebat illis instructionis
 causa in Ecclesia adesse, nec Episcopis
 eas docere; mulieres enim a mulieribus
 doceri oportere aiebat; cum eiusmodi
 Legem omnes risu exciperent, aliud con-
 silium, quo Conventus Ecclesiæ suppri-
 meret, cepit, & hos extra civitates in
 apertis campis agi iussit, dicens puriorem
 longe aerem ibi hauriri.

c. 54.

Tandem videns hoc quoque suum
 mandatum vilipendi, in apertam perse-
 cutionem erupit; in omnibus civitati-
 bus apparitores, aliosque Prætorum mi-
 nistros, nisi Idolis sacrificarent, officio
 privari iussit, hinc multi munere suo de-
 jecti. Maxime furorem in Episcopos
 vertit, quos, utpote Constantino charis-
 simos, hostes suos infensissimos æstima-
 bat; inter hos Episcopos numeratur S. Ba-
 silius Amaseensis in Ponto, in hac enim
 urbe, totaque Provincia edita sunt in-
 suetæ crudelitatis exempla. Quædam
 Ecclesiæ funditus everse, aliæ clausæ;
 plures Episcopi necati, non nulli eorum
 frustatim concisi, sicut bovinae carnes in
 macello solent, atque pascendis piscibus
 in mare projecti. Hic enim vero Fide-
 les rursus fugere, sicut superiori persecu-
 tionum

Eus. Chron.
an. Pagi 316.
n. Martyrol.
26. April.
Eus. II. vit.
c. I. Id. X.
hist. c. 8.

tionum tempore factum, atque in montibus, & solitudine refugium quærere. Interim Licinius persecutor audire non lebat, & negabat verbis, quod ipso opere crudelissime exercebat. S. Blasius Episcopus Sebastenus in Armenia illo tempore tertia Februarii, verosimiliter anno 320 sub Agricola Præside Martyrio coronatus est; postquam pectinibus ferreis dilaniata viro latera fuere, & alia tolerata tormenta, capite truncatus est; cum eo duo parvuli interfecti; septem mulieres quoque, cum S. Martyris sparsum cruorem colligerent, deprehensæ, quod essent Christianæ, ultimo supplicio affectæ.

§. XXII.

Quadragesima Martyres.

In eadem urbe Sebaste quadragesima milites Christiani diversarum nationum, omnes juvenes, spectabili forma, fortitudinis laude noti, bello egregii passi sunt. Ubi Agricola Præsides Imperatoris mandata promulgavit, magno animo prodeuntes, se esse Christianos confitebantur; ipse juvenum constantiam lenibus verbis tentare, promissis allicere, tandem minas ingerere; cui SS. Martyres generose responderunt: quantillum vero est, quod promittis, aut dare potes, cum immensa sint bona, quæ nobis eripere conaris?

Sæculum IV.

A. C. 319.

Socr. I. c. 3.

Martyrol.

Acta Sinc.

p. 583. ex

Basil. hom.

20.

Sæculum IV. naris? potestas tibi in corpora quidem
 A. C. 319. nostra data est, nulla in mentes competit,
 quid ergo de injuria quereris, si Deum
 nostrum tuo imperio præferimus? non
 ita vecordes sumus, ut hanc miseram vi-
 tam, plusquam cælestem diligamus! In
 hos Christi pugiles Præfectus inusitatum
 hætenus tormenti genus decrevit. Per-
 frigida Regio est Armenia, tunc Hyems
 erat, nempe nona Martii, & perflante a-
 quilone omnia asperrimo gelu rigebant,
 una nocte Milites Christi omni vestium
 præsidio destitutos super stagnum, tunc
 ita congelatum, ut tutissime pedibus cal-
 cari posset, jubet collocari, utque gra-
 vius ad defectionem tentarentur, in pro-
 ximo gymnasio a fide transfugis balneum
 parari.

Martyres vestimenta alacres posue-
 runt, seque mutuis exhortationibus quasi
 ad expeditionem militarem animabant,
 dicentes; adesse jam occasionem, ut ve-
 nius noctis cruciatu beatam æternitatem
 coemerent. Simul omnes orabant in
 hæc verba: *Domine! quadraginta pu-
 gnare cœpimus, da ut omnes vincamus, ne
 unus quidem huic numero desit!* interim
 unum eorum frigoris rigore devictum e-
 stagno ad balneum transire summo do-
 lore vident. Aderat ibi excubitor cale-
 faciens se, & explorans, num quisquam
 Martyrum, ut se tormento frigoris libe-
 raret,

raret, ad balneum confugeret; huic prodigiosum spectaculum oblatum est; vidit Angelos de cælo descendentes, & singulis Christianorum Heroum præmia distribuere, uno excepto, nempe illo, cui ferendo dolori animus defuit, sed irreparabili suo damno, quippe simul ut aquæ calorem contigit, extinctus est. Hunc ubi transfugam videret excubitor, cælesti visione excitatus, rejectis omnibus vestibus Martyribus se jungens, ingenti eos solatio refecit.

Sæculum IV.
A. C. 319.

Cum illuxisset, adhuc vivi plaustris imponuntur, & in ignem conjiciuntur, ut a summo frigore ad summum calorem ingenti doloris augmento transire cogentur. Unum, cui plus vigoris supererat, ministri reliquerunt, quod perverti posse sperarent, sed Mater ejus, tunc præsens, propriis manibus vehiculo injecit, *Vade!* inquiens: *fili mi! consumma cursum tuum cum sociis, ut cum iisdem ad conspectum Dei pervenias.* Combustorum corporum cineres in fluvium projecti; servatæ tamen sunt reliquiæ, & in diversas Provincias delatæ, ubi Ecclesiis eorum honori exstructis, magna solemnitate horum Martyrum memoria celebratur.

Sæculum IV.

§. XXIII.

A. C. 320.

Inquisitio in causa Sylvani Episcopi
Cirthani.

In Africa Ecclesia aliam a Donatistis persecutionem patiebatur, præsertim Constantinæ, Numidiæ Metropoli, ubi Sylvanus erat Episcopus, & seditionis caput. Sed perfidiæ pœnas dedit. Quemdam nomine Nondinarium, Diaconum, & Tyrone[m] suum, quod se ab eo offensum diceret, deposuerat, iste nihil omiserat ut aliorum Episcoporum, Sylvani amicorum, opera animum ejus mitigaret, & rediret in gratiam, sed frustra omnia tunc, desperatione actus, Episcopi sui delator esse constituit, & scripta documenta, quibus crimina ejus probari poterant, Catholicis tradidit, nempe vasorum sacrorum proditorem tempore persecutionis fuisse, seque ipsum ambitu, & simonia in Sedem Episcopalem intrusisse. Quæstionem in hac causa habuit Zenophilus Numidiæ Consularis, atque Processus verbalis nobis superest in hunc modum: *Constantino Magno Augusto, & Constantino juniore Consulibus, Idibus*

A. 320. *Decembris anno 320. cum Sextus Thamugadensis intrasset, & Victor Grammaticus, in præsentia Diaconi Nondinarii Zenophilus Consularis dixit: Quomodo vocaris? is respondit: Victor. Zenophilus:*

To. 2. Misc. Baluz. p. 91.

lus: *Cujus conditionis es?* Victor: *Professor sum litterarum Romanarum, Grammaticus latinus.* Zenophilus: *Quæ est tua dignitas?* Victor inquit: *Pater meus fuit Decurio Constantini, avus meus miles gregarius, qui in aula serviit; origine Mauri sumus.* Zenophilus: *Edic! quam vere honestatem amas! quænam causa divisionis inter Christianos fuerit?* Victor respondit: *Divisionis ortum, & causam nescio, homo privatae sortis sum. Cum essem Carthagine, & illuc Episcopus Secundus venisset, aliquid, nescio quid, reprehensibile in ordinatione Cæciliani inventum fuisse, dicunt, atque alium ordinarunt. Hinc schisma Carthagine exortum. Ego vero primam originem scire non possum, nam in Ecclesia nostra urbis Constantinae semper una Ecclesia fuit, & si quæ dissensio fuerit, nos nescimus.* Secundus, quem hic memorat, est Episcopus Tigistanus, qui Concilio Cirthano anno 305. præfuit.

Sæculum IV.
A. C. 320.

Gesta Zenophili Consularis.

sup. L. IX.
§. 13.

Zenophilus quæsit: *An cum Silvano communicas?* Erat is Episcopus Constantinae. *Ita est, communico,* respondit Victor: Zenophilus: *Quare ergo illo omissio, cujus innocentia probata est. . . .* Et subjunxit: *Ajunt quoque, te aliam rem optime scire, quod Silvanus sit traditor, fatere!* Victor ait: *Hoc nescio.* Zenophilus: ad Diaconum Nondinarium:

F 2

Victor:

Sæculum IV. *Victor dicit, se nescire, quod Silvanus sit*
 A. C. 320. *traditor. Nondinarius inquit: Scit, an*
Scripturas tradiderit. Victor: Tempe-
 Sylvanis *statem hanc fugeram. Peream si mentiar.*
 Cirthanus. *persecutione subito erumpente, fugimus in*
montem Bellonæ. Sedebam cum Diacono
Marte, & Presbytero Victore; a Marte
petuntur omnes libri, ait, hos apud se non
esse. Victor omnia Lectorum nomina
dedit. Veniunt ad domum meam; me
absente ascendunt Magistratus, & ablatis
sunt libri mei. Quando redii, illos non
inveni. Nondinarius dixit: Verum ta-
men est, quod in Actis responderis, te li-
bros tradidisse; quid profit ea negare, qua
probari possunt? Zenophilus: Fateri
simpliciter, ne quid gravius in te dece-
nam. Nondinarius: Legantur acta. Ze-
nophilus, legantur. Præbuit ea Nondi-
 Tom. II. §. 41 *narius, & a tabulario lecta sunt. Ea e-*
rant acta Munatii Felicis Cirthæ Cura-
toris de decima septima Maji anno 303,
quæ superius retulimus.

Post horum lectionem Zenophilus
 ad Victorem Grammaticum: *Confitere*
candide! Victor: Non aderam. Dia-
 conus Nondinarius dixit: *Jam legamus*
litteras Episcoporum, tum legit illius Li-
 belli exemplum, a se ipso Episcopis præ-
 sentatum: *Testis est JESUS Christus, &*
Angeli ejus, quod ii, quibuscum commu-
nicastis, traditores sint; nempe Silvanus
 Cirtha-

*Ciribanus Episcopus, qui traditor est, & Sæculum IV.
 bonorum ad pauperes pertinentium prædo; A. C. 320.
 vos omnes, & singuli Episcopi, Presby-
 teri, Diaconi, & Seniores perbene sci-
 tis, a viro bono negari non posse, datas a
 Lucilla quadringentas bursas, & conju-
 rationem vestram de eligendo Majori-
 no Episcopo; hinc schisma Ecclesiæ!
 Victor Fulo etiam viginti marsupia vo-
 bis præsentibus, & populo dedit, ut Pres-
 byter ordinaretur; ita me Iesus Chri-
 stus adjuvet, & Angeli ejus! Exemplum
 quoque Epistolæ Purpurii Episcopi Lima-
 tensis ad Silvanum Episcopum Cirtha-
 num datæ lectum est, qua eum hortatur,
 ut Diacono suo Nondinario, a se deposi-
 to, reconcilietur, & ea, quorum sibi con-
 ficii essent, secreta tenerent; illa vero,
 quæ Nondinarius in accusationis libello
 proferebat, vera esse fatebatur. Lecta
 est, & alia Epistola ejusdem Episcopi Pur-
 purii ad Clericos, & Seniores Ecclesiæ
 Cirthanæ data in eadem causa; nempe
 ad reconciliandos Episcopum, & Diaco-
 num suum hortatur. Lecta quoque Epi-
 stola Episcopi Fortis ad Silvanum in ea-
 dem causa, ubi, timere se, ait, ne hæc
 jurgia ad notitiam civitatis deveniant,
 & causa non sine scandalo ad Tribunal
 Gentilium devolvatur. Et iterum alia
 Fortis ad Clericos, & Seniores data, ubi
 valde optandum ait, ut hæc reconcilia-*

Sæculum IV. A. C. 320. tio solemnitatem Paschalem præcedat, & sic deinde hæc festa in pace celebrentur. Lecta est etiam Epistola Sabini Episcopi Numidiæ in eadem causa, ubi ait: *Miror, te virum gravem, tam dure egissæ cum filio tuo, quem nutrivisti, & ordinasti.* Ita tunc temporis Diaconi Episcopis filiorum loco esse æstimabantur. Tandem & alia Epistola Sabini ad Fortem qua eum, utpote Silvani amicum, ad hanc pacem procurandam hortatur. Omnes istæ Epistolæ textibus S. Scripturæ respectæ sunt, estque earum stylus, etiam Purpurii latronis, omnino Ecclesiasticus.

§. XXIV.

Silvanus Traditionis, & Simoniacæ reus probatur.

Post has lectiones Consularis Zenophilus ait: *Ex actis, & Epistolis lectis certum est, Silvanum esse Traditorem, tum conversus ad Victorem: Fatere simpliciter! an scias, quod aliqua tradiderit.* Victor ait: *Tradidit, sed non me præsentem.* Zenophilus: *Quod tunc Ministerium gerebat Silvanus inter Clericos?* Victor: *Persecutio sub Episcopo Paulo orta est, & tunc Silvanus erat Subdiaconus.* Diaconus Nondinarius ait: *Cum in eo essent, ut ipsum Episcopum crearent, clamavit populus: Alius eligatur! exaudi nos Deus noster!*

noster! Zenophilus ad Victorem: *An* ^{Sæculum IV.}
dixit Populus, Silvanum traditorem esse? ^{A. C. 320.}

Victor: *Ego ipse ab Episcopatu eum ar-*
cere conatus sum. Zenophilus: *Sciebas*

ergo ipsum esse traditorem? fatere! Vi-

ctor: *Ita enim est, fuit traditor.* Non- ^{Gesta Zeno-}
 dinarius dixit: *Vos vero Seniores clama-* ^{phili Consu-}
batis: Exaudi nos Deus noster, Episco- ^{laris}

pum volumus ex civibus nostris unum, iste
traditor est. Civis, quem petebant, e-

rat Donatus. Zenophilus ad Victorem:

Ergo cum populo clamasti, Silvanum esse
traditorem, & in Episcopum eligi non

debere. Victor: *Clamavi, & populus e-*
tiam clamavit, quippe civium nostrorum
aliquem expetebamus, virum irreprehensi-
bilem. Prævidebam eo deventurum, ut
res ad Imperatores deferretur.

Tunc etiam Victor Samsuricensis, &
 Saturninus Fossore intrare jubentur.

Zenophilus postquam ab isto Nomen e-

jus, & conditionem exquisivit, ait: Scis-

ne Silvanum esse traditorem? Saturni-

nus respondit: *Scio, quod tradiderit lam-*
padem argenteam. Zenophilus; *Et quid-*

nam præterea? Saturninus: *Nihil aliud*
scio, nisi quod lampadem post olei dolium

repositam extraxerit. Saturnino disce-

dere jusso, Zenophilus, postquam etiam
 Victorem Samsuricensem de nomine suo,
 & conditione interrogavit, ait: *Quis ca-*

v. L. VIII.
9. 41.

Sæculum IV. spondit: *Non vidi, dico, quæ scio.* Zenophilus: *Quamvis ex prioribus questionibus probatum sit, dic nobis nihilominus, an Silvanus sit traditor?* Victor: *Cum Carthaginem duceremur, ex proprio Episcopi ore audivi hæc verba: Data fuerat mihi lampas argentea, & capitulum argenteum, & hæc tradidi.* Zenophilus: *A quo hæc verba audivisti?* Victor: *Ab Episcopo Silvano.* Zenophilus: *Ab ipso met audivisti, hæc a se tradita?* Victor: *Ex proprio ipsius ore audivi, quod tradiderit suis manibus.* Zenophilus: *Ubi audivisti?* Victor: *In Ecclesia.* Zenophilus: *Constantinæ?* Victor: *Cæpit verba facere ad populum, dicens: Quorum traditor esse dicor? unius lampadis, & capituli?*

Zenophilus ad Nondinarium: *De quibus istos ulterius interrogandos censes?* Nondinarius respondit: *De labris fisci, quis ea abstulerit.* Zenophilus: *Quæ tu labra?* Nondinarius: *Erant ista in Templo Serapis, quæ Purpurius abstulit, acetum vero, quod intus erat, Episcopus Silvanus Presbytero Dontio, & Luciano Diacono adiutoribus furatus est.* Zenophilus ad Nondinarium: *An, qui hic adsunt, hoc factum sciunt?* Nondinarius: *Ita est, sciunt.* Diaconus Saturninus dixit: *Seniores nostri dicebant, hæc fuisse ablata;* Zenophilus: *A quo?* Saturninus: *Ab*
Episco-

Episcopo Purpurio, & acetum a Silvano, Sæculum IV.
 atque Dontio, & Superio Presbyteris, & A. C. 320.
 Luciano Diacono. Nondinarius dixit:
 Victor dedit viginti bursas, & sic ordi-
 natus est Presbyter. Zenophilus: Cui
 eas dedit? Saturninus: Episcopo Silvano. Quæstio ha-
 bita de Do-
 natistis tra-
 ditoribus.
 Zenophilus ad Saturninum: ergo, ut
 Presbyter fiat, Episcopo Silvano dedit vi-
 ginti bursas pro mercede? Saturninus:
 dedit. Zenophilus: hæc pecunia ante
 Silvanum posita est? Saturninus: posita
 est ante cathedram Episcoporum. Zeno-
 philus ad Nondinarium: quis pecuniam
 tulit? Nondinarius respondit: Episcopi
 inter se dividerunt. Bursam semper appel- A. 320.
 lo, quod latine follis dicitur, & ultra cen-
 tum nostros francos valet.

Zenophilus ad Nondinarium: vis,
 ut Donatus advocetur? Nondinarius re-
 spondit: ita, veniat. Hic est, cujus amo-
 re populus clamavit: exaudi nos Deus no-
 ster! Episcopum volumus ex civibus no-
 stris. Zenophilus ad Nondinarium: an
 verum est, quod populus ita clamaverit?
 ita est, inquit Nondinarius. Zenophilus
 ad Saturninum: an etiam clamaverunt:
 Silvanus est traditor; Saturninus respon-
 dit, quod ita. Nondinarius dixit: quan-
 do electus est Episcopus, non communicavi-
 mus cum eo, quia traditor dicebatur. Sa-
 turninus dixit: quod iste dicit, verum est.
 Nondinarius dixit: vidi Mutum gladia-

Sæculum IV. *torem collum supponentem, ut eum defer-*
 C. A. 320. *ret; Zenophilus ad Saturninum: estne*
boc verum? Saturninus respondit: ita
est. Zenophilus: an omnia, quæ Nondi-
narius dicit, vera sunt, ipsum a Gladiato-
ribus in Episcopum electum? ita est, in-
quit Saturninus: imo, & a prostibulis.
Zenophilus: quid? Gladiatores eum por-
tarunt? id est, quod ipsum electum in
Cathedram Episcopalem suis humeris de-
tulerint. Saturninus dixit: portarunt
eum una cum plebe, nam cives in Area
Martyrum inclusi detinebantur. Non-
dinarius dixit: an populus Dei ibi erat?
Saturninus: inclusus tenebatur in Cas-
majori. Hoc erat Nomen Ecclesiæ, alia
Area Martyrum, dictæ. Zenophilus di-
xit: ergo omnia, quæ Nondinarius defert
vera sunt? Saturninus dixit: ita est. Ze-
nophilus ad Victorem: quid tu ad hæc?
Victor: omnia sunt vera, Domine! Non-
dinarius dixit: Episcopus Purpurius cen-
tum folles secum abstulit. Zenophilus ad
Nondinarium: quod attinet ad quater
centum folles, quosnam interrogandos pu-
tas? Nondinarius: vocetur Diaconus
Lucianus, quippe omnia scit. Zenophi-
lus: an isti quoque sciunt? Nondina-
narius: non sciunt. Zenophilus: voce-
tur Lucianus. Nondinarius: isti quidem
sciunt, quater centum folles fuisse acceptos,
sed nesciunt, hos inter Episcopos fuisse di-
visos.

visos. Zenophilus ad Saturninum, & Victor-
 ctorem: *scitis, dante Lucilla folles fuisse* Sæculum IV. A. C. 320.
acceptos? Saturninus, & Victor respon-
 derunt: *scimus.* Zenophilus: *an pau-*
peres nihil acceperunt? dixerunt: *nemo*
quidquam accepit. Zenophilus: *an nihil*
ex templo Serapis ablatum est? dixerunt:
Purpurius cupas abstulit, Episcopus Silva-
vanus, Presbyteri Dontius, & Superius,
& Diaconus Lucianus acetum. Zeno-
 philus: *ex responsis Victoris Grammati-*
ci, & Victoris Samsuriceni, & Saturni-
ni apparet, Nondinarium nihil nisi verum
protulisse. Jam exeant.

§. XXV.

Alii eorundem factorum testes.

Ad Nondinarium deinde dixit: *quos*
jam in hanc rem interrogandos exi-
stimas? Nondinarius respondit: *Castum*
Diaconum, ut dicat, an Silvanus sit tra-
ditor? ipse est, qui eum creavit Diaco-
num. Cum Castus intrasset, Zenophi-
 lus Nomen ejus, & conditionem quærit,
 & deinde an Silvanus sit traditor? re-
 spondit sicut cœteri de lampade tradita,
 cupis, & aceto ablatis. Tum Zenophi-
 lus: *fatere! quot folles Victor dederit,*
ut Presbyter ordinaretur? Castus re-
 spondit: *saccum quidem secum attulit,*
nescio, quantum intus fuerit. Zenophi-
 lus:

Sæculum IV. A. C. 320. lus: *cui saccum istum dederunt? Castus: in Casam majorem allatus est. Zenophilus: an pecunia non fuit distributa in populum? Castus: non. Nihil vidi. Zenophilus: an de follibus, quos Lucilla dedit, nihil acceperunt homines de plebe? Castus: neminem vidi aliquid accipere. Zenophilus: quid ergo illis factum? Castus: nescio. Nondinarius: utique videris, vel audieris an pauperibus dictum sit: Lucilla est, quæ vobis bonorum suorum aliquam partem communicat. Castus: neminem vidi, qui aliquid accepisset. Zenophilus: ex confessione Casti exploratum est, sibi nullam de eo esse scientiam, quod folles, a Lucilla dati, in populum distributi fuissent. Itaque exeat.*

Tum Crescentianus Subdiaconus intrare jubetur, cujus nomine exquisito, Zenophilus ait: *simpliciter sicut cæteri fatere, num scias, Silvanum esse traditorem. Crescentianus respondit: Clerici Seniores omnia fassi sunt. Zenophilus: quid dixerunt? Crescentianus: dicebant, fuisse traditorem. Zenophilus iterum: quando Episcopus electus est, an fuisti præsens? Crescentianus: eram ibi cum populo in Casa majore inclusus. Diaconus Nondinarius dixit: Gladiatores eum in Episcopum elegerunt. Zenophilus ad Crescentianum: estne verum, quod Gladiator Mutus eum portaverit?* respon-

spondit: *est verissimum.* Rursus Zeno-
 philus: *an tibi notum, quod cupas templi* Sæculum IV.
A. C. 320.
Serapis abstulerit? Crescentianus: *plu-*
res dicebant, Episcopum Purpurium cupas
abstulisse, & Senem nostrum Episcopum
Silvanum pro sua parte acetum accepisse.
Elionis liberi idem narrabant. Zenophi-
 lus iterum interrogat; *an de quadrin-*
gentis follibus Lucillæ aliquid ad popu-
lum pervenerit? Crescentianus: *nemo*
quidquam accepit. Nescio etiam, quis
hos folles dedit. Nondinarius dixit:
viduis nihil datum est? Crescentianus:
nihil. Zenophilus dixit: *quando tales*
largitiones fiunt, an non populus publice
has accipit? Crescentianus: *nec vidi,*
nec audivi quidquam alicui hominum fu-
isse datum, alias certe etiam ad nos quæ-
dam particula devenisset. Zenophilus:
quo ergo hi folles delati? Crescentianus:
nescio, nemo aliquid accepit. Nondina-
 rius dixit: *quot folles Victor dedit, ut*
fieret Presbyter? Crescentianus: *vidi*
canistra affervi pecuniis plena. Zenophi-
 lus: *cui ista canistra data sunt?* Crescen-
 tianus: *Episcopo Silvano.* Zenophilus:
nihil populo datum? respondit: *nihil.*
Etiam aliqua pars nos contigisset, si, ut
fieri solet, pecunia fuisset distributa. Ze-
 nophilus ad Nondinarium: *estne præ-*
terea, quod ex Crescentiano quærat?
 Nondinarius: *Nibil amplius.* Zenophi-
 lus:

Sæculum IV. A. C. 320. lus: cum Subdiaconus Crescentianus omnia simpliciter confessus sit, recedat. Tum Subdiaconus Januarius ingressus est, quem similiter interrogarunt. Sed reliqua hujus quæstionis judicialis non habemus.

§. XXVI.

Indulgentia Imperatoris ergo Donatistas.

A. 321.
Coll. chart.
3. c. 544.
Breviar.
c. 21.
Aug. ep.
151.

Silvano itaque convicto, quod tempore persecutionis sacra vasa tradidisset, quodque per malas artes, & Simoniam ad Episcopatus apicem ascendisset, Zenophilus, quæ acta essent ad Imperatorem Constantinum rescripsit, adjiciens Silvanum in Numidia schismatis causam esse, & seditionis fautorem, atque Catholicorum Basilicam urbis Constantinæ vi occupasse. Quibus permotus Constantinus eum cum quibusdam suæ factionis in exilium pellit. Modico post hæc tempore Episcopi Donatistæ Libellum supplicem Constantino tradiderunt, qua rogabant, ut salva sibi esset libertas, nec cum Cæciliano communicare cogerentur, cum libentius ultima essent passuri; rogabant quoque, ut Silvanum, aliosque exules revocaret; hæc omnia a Constantini facilitate impetrarunt, nullam quoque injuriarum rationem habentis, quibus Cæciliani famam denigrabant, postquam
ejus

ejus innocentia tam luculenter, & publice fuisset comprobata. Scripsit Verino Africæ Vicario, se Donatistas ab exilio revocasse, Deoque cœci furoris vindictam esse relinquendam. Data erat hæc epistola tertio Nonas Maji Crispo secundo, & Constantino juniore Consulibus, nempe 5. Maji anno 321. elapsis annis quatuor, & sex mensibus, postquam primos mense Novembri anno 316. in exilium miserat. Ita Donatistæ Religionis libertatem consecuti, nihilo meliores, quam fuissent, effecti sunt.

Sæculum IV.
A. C. 321.

A. C. 321.

Aug. post.
coll. c. 33.

Donatistarum Schisma Romam usque extensum; ubi quidam sedem sibi eligentes, petierunt Episcopum, qui conventibus eorum præsideret; missus est ex Africa Victor Garbensis, forte idem, qui adfuerat Concilio Cirthano, ex traditoribus consistente, anno 305. Quamvis plus quam quadraginta Ecclesiæ jam tunc Romæ essent, nullam tamen Donatistæ obtinere potuerunt, sed extra urbem in caverna quadam convenire compulsi sunt, quam viminea crate incluserunt, & quia locus iste in monte situs erat, Montenses dicebantur. Tempus, quo illuc convenire cœperint, exacte non scitur.

Optat. l. 2.

Sup. l. IX.
§. 15.

Sæculum IV.
A. C. 321.

§. XXVII.

Edictum pro Religione.

L. 3. Cod.
de fer.

Euf. IV. vit.
c. 18. Sozom.
ibid. I. c. 7.
Sup. l. VI.

§. 17. l. I.
Cod. de Sac.
Eccles. L. un.
Cod. Theod.
de infirm.
pæn. cæl. l. 8.

Euf. IV. vit.
c. 26.

Sozom. I.
hist. c. 9.

Interim Imperator Constantinus constantanter Religionem protegebat. Sexto Martii ejusdem anni 321. Diem solis, id est, Dominicam celebrari jussit, atque in urbibus tribunalia a litibus, & populorum a labore quiescere; quem tamen in agris permisit, ne tempus huic culturæ aptissimum sæpe frustra elaberetur. Jussit quoque observari diem veneris in passionis Domini nostri memoriam, his enim ut plurimum diebus convenire Christiani solebant. (*) Prima die Julii ejusdem anni lex emanavit, ut cuique liberum esset, quæ vellet, Ecclesiæ Catholicæ de bonis suis relinquere; nempe, quod prius lege prohibebatur, permisit. Leges insuper Romanorum antiquas abrogavit, in cœlibatu viventibus, pœnam imponentes, & prolem legitimam non habentibus, qui donationis inter vivos, aut legati incapaces erant; & hoc quidem juste, quia plerisque Ethnicorum cœlibatum eligendi non alia erat causa, quam ut in omnem vitæ licentiam impune solverentur. Merito igitur hæc leges

(*) Hic dicitur, æque antiquum esse, ac proprium, diebus veneris memoriam Passionis Domini nostri Jesu Christi recolere.

ges in favorem Christianorum mutatae, Sæculum IV. A. C 321.
 quorum continentia nulla pœna, sed potius præmio digna erat. Alia lege Constantinus supplicium crucis abolet, antea apud Romanos usitatum. Rursus alia lege partibus litigantibus jurisdictionem Magistratum Sæcularium declinare permittit, & Episcoporum sequi iudicium; sententiæ eorum talem auctoritatem attribuit, ac si a se ipso lata fuisset, Magistratibus, & eorum Ministris injungens, ut eas executioni darent. Ita Episcoporum arbitrio, quod jam antea inter Christianos maximi ponderis erat, auctoritatem a lege civili conciliavit. Ibid. c. 8.9. Const. Ap. l. II. c. 46.

§. XXVIII.

Hæresis Arianae Initium.

In hoc rerum statu Ecclesia majus, quam unquam antehac, ab hoste interno subiit periculum, quod eidem Arii Presbyteri Alexandrini hæresis creavit. Is ex Libia oriundus, & aliquamdiu schisma Meletii secutus, eo deinde relicto, S. Petro Episcopo Alexandrino reconciliatus est, qui eum ordinavit Diaconum; sed Ecclesia postmodum ejecit, quod se ob excommunicatos Meletii Sectatores reprehenderet. Cum S. Petrus anno 311. ad recipiendum Martyrii præmium avo-
Sozom. I. c. 15. Sup. l. IX. §. 37. Euf. VII. hist. c. 32.
 lasset ad Cœlos, Sedes Alexandrina uno

Hist. Eccles. Tom. III.

G

an-

Sæculum IV. anno vacavit, cui successit Achilles jam
A. C. 321. sub S. Theona Presbyterio functus, &

Gelas. Cyz. scholæ Christianæ Alexandrinæ Magister
l. II. c. 8. vir gravissimus, magno animo, & vita

Sozom. I. puritate insignis, ex cujus actionibus pie
c. 15. tas, & sapientia elucebat. Is Arium ve-

v. Pagi. an. niam deprecantem suscepit, ad suam
311. n. 19. communionem admisit, officio Diacon-

Theod. I. defungi passus est, & tandem ad Presby
hist. c. 1. teratum evexit. S. Achilles non ultra

aliquot menses Sedem Alexandrinam te-

nuit, quo defuncto anno ferme 313. ele-

ctus est Alexander, vir irreprehensibilis

Doctrina Apostolorum æmulus, facun-

us, Clero, & populo charus, lenis

affabilis, liberalis, & charitate in paupe-

res præcipuus.

Epiph. hæc. Arius tunc temporis non solum Pres-
69. n. 2. byteratus honore gaudebat, sed etiam

Sozom. I. prædicationis officium, & cujusdam Ec-
c. 15. clesiæ cura ipsi erat demandata, nam plu-

res Alexandria, ubi populus Fidelis con-

veniebat, numerabantur. Tales Eccle-

siæ novem nominantur, & in unaquaque

earum Presbyter præsidebat, & SS. Scri-

pturas explicabat, ad eum prope modum,

quo istud in nostris Parochiis fit. Illa,

in qua Arius fuerat Præpositus, Baucalis

dicebatur. Sed Episcopatum sperave-

rat, & Alexandrum sibi fuisse prælatum

impatientissime ferebat; cum in mori-

bus ejus nihil esset, quod reprehenderet,

Doctri-

Doctrinam ejus calumniandi ansam quæ Sæculum IV. rebat, quæ, ut optabat, oblata est. Dum A. C. 321. Alexander in Coetu Presbyterorum, & aliorum Clericorum de Sancta Trinitate differit, in Trinitate unitatem esse affirmat; Arius hac ratione hæresin Sabellii induci contendit, & disputationis fervore abreptus in alterum extremum incidit, dicens: *Si Pater genuit Filium, qui genitus est, habet suæ existentiae initium, ex quo sequitur, fuisse tempus, in quo Filius non erat, & esse ex nihilo productum.* Addebat, Dei Filium esse opus ejus, & creaturam, libero suo arbitrio virtutis, & vitii capacem, & plura alia, quæ ex malo principio sequebantur. Nova erat hæc Doctrina, & hæctenus inaudita; econtra S. Alexander cum tota Ecclesia docebat, Filium Dei esse cum Deo ejusdem Dignitatis, & substantiæ.

Primo quidem Arius venenum in colloquiis privatis sparsit, ita ut malum aliquamdiu lateret; ubi vero audiri se vidit, & magno Sectatorum numero defendi, publice suam opinionem docere cepit. Presbyteri alii, qui Ecclesias Alexandriæ regebant, non minora sibi, quam Ario licere rati, diversa docebant, quorum nulli Sectatores defuere; ex his notissimi sunt Colluthus, Carponas, & Sarmatus, sed duo ultimi Ario se junxerunt, qui copiosam turbam Virginum, Diaconos

Sæculum IV. nos duodecim, septem Presbyteros, imo
A. C. 312. & Episcopos non nullos in suam senten-

Epiph. hæc.
69. n. 3. & *Petav.* p. 284. tiam traxit. Ingenium ei Natura dede-
rat, ad seducendos alios factum; ætas
jam senilis, virtutis, & zeli ingens spe-

cies erat, habitus externus ad modestiam
compositus, altitudo corporis supra vul-
garem, vultus severus, & quasi pœniten-
tiæ operibus maceratus, vestitus rigidus
nempe tunica sine manicis, & palliolum
arctum, ab habitu monastico non abhor-
rens. Alloquium ejus mansuetum, non
injucundum, aptum ad persuadendum,
erat etiam Arius in Dialectica, & scien-
tiis profanis haud peregrinus; eum S.

Athan. Ap.
p. 732.

Aug. hæc.
65.

Alexander initio paternis exhortationi-
bus ad saniora reducere conabatur, tan-
ta patientia, ut ea multis nimia videre-
tur; inde enim Colluthus causam præte-
xuit, conventus agendi, & ordinandi
Presbyteros, quasi potestatem Episcopa-
lem habens, dicebatque, hac sibi opus
esse auctoritate, sine qua Ario resistere
non valeret. Fertur etiam hæresin schis-
mati junxisse, docens, Deum non esse
auctorem malorum, quibus genus huma-
num affligitur, quasi vero hæc mala ad
Dei Justitiam relata non essent bona. At
Colluthi secta ætatem non tulit.

Arii hæresi latius serpente, S. Alexan-
der Clerum suum convocat, facta Ario
libertate suam opinionem propugnandi.

Duo-

Duobus habitis colloquiis, nihil actum, quod ad concordiam reducendam faceret, tandem S. Episcopus videns hunc errorem Alexandria in alias urbes dimanare Concilium congregavit, in quo unanimiter Presbyter Arius, Diaconi Achillus, Euzoius, Aithales, Lucius, Sarmatus, Julius, Menas, alter Arius, & Hellaadius, nempe Diaconi novem, excommunicati sunt. Hoc factum circa annum 320. Scripsit epistolam Synodalem ad omnes Episcopos, Doctrinæ Apostolicæ Defensores, atque inter alios ad Philogonum Antiochenum, Eustathium Bereensem, ad Episcopum Byzantinum, seu is fuerit Metrophanes, adhuc in vivis, seu Alexander. Epistolam Alexandri Alexandrini ad Byzantinum habemus, in qua super hac materia loquitur in hunc modum:

Sæculum IV.
A. C. 321.

Ruf. I. c. I.
Soz. I. c. 15.

Ath. or. I.
in Ar. p.

305.

Theod. I. I.
c. 3.

§. XXIX.

S. Alexandri Epistola prima.

Arius, & Achillas nuper in Ecclesiæ ruinam conjurarunt. Quotidie diu, nocteque concurrunt, calumniis calumnias contra Jesum Christum, & me adjiciunt. Sanctam Doctrinam Apostolicam reprobant, Salvatoris nostri Divinitatem negant, Judæis nihilo meliores. Nullam diem sine seditionibus, & persecutionibus transigimus. Mulieres pervicaces

G 3

ces

Sæculum IV. *ces seduxerunt, quarum potentia adjuti*
A. C. 321. *ad tribunalia nos trabunt. Hujus factio-*
nis puellæ insolenter per urbis compita-
discurrunt, maximo Christianæ modestiæ
& Disciplinæ detrimento. Subjungit;
 ad plures Episcopos scripserunt, unio-
 nis, & pacis petendæ obtentu, reipsa
 longa responsa ab iis obtineant, quæ suis
 Sæctoribus prælegant, & in errore con-
 firmant. Hos deinde a quibusdam con-
 tra canonem Apostolicum ad communio-
 nem fuisse receptos queritur; Quippe
 antiqua regula, a nullo Episcopo recipi
 debere, qui ab uno fuissent communio-
 ne privati, inter canones Apostolis attri-
 butos legitur.

Can. apost.
6.

Tum perversam eorum Doctrinam in
 hunc modum refert: *Dicunt, tempus fu-*
isse, in quo Filius Dei non erat, sed fo-
etum, postquam aliquando non fuisset, &
factum fuisse tali natura, quali omnes ho-
mines essent. Dicunt enim, Deum omnia
ex nihilo creasse, & omnibus creatis Fi-
lium Dei accensent, quo posito, sequitur,
esse mutabilem, virtutis capacem, & vitii
obnoxium. Etiam nos, dicunt hi nefarii,
possumus Dei Filii fieri, sicut ipse, qui
scriptum est: genui filios, & educavi eos.
 Et si ipsis objiciantur verba sequentia:
 ipsi autem spreverunt me; tanta sunt im-
 pudentia, ut respondere audeant; prævi-
 disse Deum, hunc Filium nunquam man-
 data

Isa. I. 2.
Sec. 70.

data sua transgressurum, & hinc istum Sæculum IV.
A. C. 321.
ante alios elegisse, natura sua nihil habentem, quo ab aliis Filiis distingueretur.

Quippe nemo, inquiunt: natura Filius Dei est, aut proprie Filius dici potest, sed iste natura mutabilis est, & ideo solum electus, quia tanto virium annisu in virtutem incubuit, ut naturam bonam a Deo acceptam non corruerit; ita ut si Paulus, aut Petrus eundem conatum adhibuisent, eorum filiatio nihil ab ejus filiatio-
ne differret. In hunc sensum detorquent illa verba psalmi: *Dilexisti justitiam, & Psalm. 44.
8.*
odisti iniquitatem, ideo unxit te Deus, Dominus Deus tuus oleo lætitiæ præ confortibus tuis.

Postquam hoc modo Arii Blasphemias Jo. I. 18.
exposuit, Doctrinam Ecclesiæ explicat, & primo in illis S. Joannis verbis fundat: *Filius unicus, qui est in sinu Patris;* ut ostendat esse inseparabiles. Atque ut probet Filium non esse de numero Creaturarum ex nihilo productarum, examinat illa verba: *In Principio erat Verbum, Joan. I. I.
& cætera.* Si omnia, inquit: per ipsum facta sunt, quomodo ille, qui omnibus creaturis esse dedit, potest aliquando non fuisse? quippe nulla ratione concipi potest, opificem ejusdem cum opere suo esse naturæ. Maxime sibi opposita sunt, & a se remotissima, in Principio fuisse, & Principium habuisse, cum nulla distantia inter Patrem,

Sæculum IV. & Filium dispiciatur, nequidem sola ra-
A. C. 321 tionem concipienda. Hinc S. Joannes, cum
 sciret, quod Verbum Deus semper fuisset,
 sed modo intellectui humano incomprehen-
 sibili, noluit de ejus Generatione, & Pro-
 ductione loqui, non ausus iisdem vocibus
 uti, quibus tam Creatorem, quam creatu-
 ram nominaret; non ideo, quod Verbum
 non sit genitum, nam solus Pater non est
 genitus, sed quia productio ineffabilis uni-
 geniti Filii Dei Evangelistarum, & forte
 etiam Angelorum captum excedit. Ca-
 terum Filium ex nihilo productum, &
 hanc productionem fuisse temporalem dice-
 re, insania est. Quippe si dicatur aliquan-
 do non fuisse, istud non esse ad aliquod tem-
 poris, vel sæculi spatium referrari debet,
 si autem verum est, omnia per ipsum facta
 fuisse, manifestum quoque est, omne tem-
 pus, & omne spatium ipsius opus esse, quo-
 modo ergo absurdum non sit dicere, ali-
 quod tempus fuisse, quo ille non fuit, qui
 omne tempus condidit, hoc est, causam suo
 effectu esse posteriorem.

Huc illa S. Pauli verba applicat, Fi-
 lium natum esse ante omnem creaturam,
 a Deo constitutum omnium hæredem, &
 per ipsum fecisse etiam Sæcula. Et ite-
 rum: omnia per ipsum creata sunt in cœ-
 lo, & in terra, visibilia, & invisibilia, Prin-
 cipatus, Potestates, & reliqua. Pater ergo
 semper est Pater, quia Filius semper cum
 ipso

ipso existit; impius sit, qui dicat, Sapientiam Dei, aut Potentiam suam non semper fuisse, & Verbum ejus aliquando fuisse imperfectum, aut æternitatem aliarum Notionum neget, quæ Patrem, & Filium necessario distinguunt. Filiatio Salvatoris nihil commune habet cum filiatione aliorum, illa Naturæ Divinæ Patris conformis est, Filiumque super omnes alios infinite elevat, qui per ipsum Filii adoptivi facti sunt.

Filius Dei immutabilis naturæ est, cum sit perfectus, & nullo indigeat; alii mutationi subjecti sunt tam in bonum, quam in malum, & ejus auxilio indigent; quomodo enim Dei Sapientia crescere possit? aut quid ipsa veritas discere? quid possit addi ipsi vitæ, aut veræ luci? multo magis vero Naturæ Divinæ repugnat, ut Sapientia ejus possit stultescere, aut Potentia infirmari, ut ratio infinita deficiat, aut lux vera tenebris misceatur? Qui creaturæ ejus sunt homines, & Angeli, accepta Benedictione, in exercitio virtutum, & observatione mandatorum crescere jussi sunt, & peccata devitare. Ideo Dominus noster Jesus Christus, cum sit natura Filius Patris, ab omnibus adoratur, alii vero rejecto servitutis Spiritu, per progressum in bonis operibus Spiritum Adoptionis accipiunt, & per Gratiam Filii adoptivi

Sæculum IV.
A. C. 321.

S. Alexandri
Epistola.

Rom. 8. 15.

Sæculum IV. evadunt. S. Paulus declarat filiationem
 A. C. 321. Filii Dei veram, propriam, naturalem,
 Rom. 8. 32. excellentem, dum de Deo dicit: Proprio
 Filio suo non pepercit, sed pro nobis om-
 nibus tradidit illum. Vocat eum pro-
 prium Dei Filium, ut eum a nobis discer-
 nat, qui filii quidem, sed non proprie,
 nec natura sumus. Etiam illum Evan-
 gelii locum affert: Hic est Filius meus di-
 lectus, in quo mihi complaceo; & illa
 Matth. 3. 17. ex Psalmis: Dixit Dominus ad me: Tu
 es Filius meus, ego hodie ex sinu meo an-
 te auroram genui te. Ex his probat A-
 lexander, Filium Dei esse vere, & natu-
 ra talem.

§. XXX.

Epistolæ Pars altera.

Sanctus Alexander prosequitur in hunc
 modum: *Plura omitto, quæ afferre
 possem, charissimi fratres! ne prolixita-
 te fatigem viros Doctores, eadem me-
 cum sentientes.* Ex isto, aliisque locis
 apparet, ipsum ad plures Episcopos o-
 rationem dirigere, & hinc Epistolam fuis-
 se circularem conjicere licet. Et rur-
 sus: *Ab ipso Deo scientiam accepistis,
 & hanc Doctrinam novam non ignora-
 tis, similem esse Doctrinæ Ebionis, &
 Artemæ, atque Pauli Samosatani erro-
 rem imitari, qui auctoritate Concilii,*
 &

& omnium Episcoporum mundi iudicio Sæculum IV.
A. C. 321.
 Ecclesia ejectus est, ei successit Lucianus,
 qui pluribus annis sub tribus Episcopis
 separatus remansit; non minus impia
 sunt, quæ isti docent. Non occurrit S. Alexandri
Epistola con-
tra Arianos.
 alius Lucianus, cui hæc S. Alexandri ver-
 ba conveniant, quam celebris Martyr
 Presbyter Antiochenus, cujus se disci-
 pulum Arius gloriabatur. Facile potuit v. To. 2.
l. IX. §. 38.
 contingere, ut ejus Doctrina non satis
 perspecta, suspicione non vacaverit; quid-
 quid vero de hoc sit, illud exploratum,
 tempore sui Martyrii in Ecclesiæ commu-
 nione fuisse; & quamvis S. Alexander
 dicat, ipsum fuisse separatum, non tamen
 in ea separatione perdurasse asserit. Sub-
 jungit: *Trium Episcoporum Syriæ suf-
 fragio inflantur, de quibus, quomodo
 ordinati fuerint, mihi non constat, &
 hujus rei ad vos pertinet iudicium.* Tres
 Episcopi, quos modeste non nominat,
 sunt Eusebius Cæsariensis in Palæstina,
 Paulinus Tyriensis, & Patrophilus Scy-
 thopolitanus.

Tum rursus S. Alexander, *tenaci me-
 moriæ impresserunt, inquit: omnes tex-
 tus, qui loquuntur de Passione Filii Dei,
 de ejus humilitate, paupertate, contem-
 ptu, & omnia alia abjecta, quæ pro
 nobis pati dignatus est; has humanita-
 tis infirmitates ejus Divinitati oppo-
 nunt, sed alto silentio involvunt verba,
 quibus*

Sæculum IV. quibus *Gloria ejus naturalis, excellen-*
A. C. 321. *tia, in sinu Patris subsistentia indicantur,*
sicut illa sunt: Pater, & ego unum sumus; () quod non in hoc sensu dixit Dominus, ut affirmet se esse Patrem, aut duas Personas unam esse, sed Filium naturaliter exactam similitudinem Patris servare, & esse perfectam imaginem Prototypo conformem.*

Jo. 10. 30.

Ulterius ita prosequitur: Omnibus antiquioribus se multo sapientiores jactant, & iis omnibus, quos in juventute nostra Magistros venerati sumus; nullos orbis terrarum Episcopos satis sapere existimant; ipsi soli sapientes, soli veræ Doctrinæ inventores; ipsis solis revelatum, quod sub sole mortalium nemini in mentem venit. Et inferius: Reprehendunt nos, quod doceamus, duos dari non genitos, & contendunt, nos ad hoc affirmandum compelli, nisi cum ipsis dicamus, Filium ex nihilo productum. Nempe cæci non vident, quanta sit distantia inter Patrem ingentum, & Creaturas, quas ex nihilo produxit; inter hæc duo extrema medius est Filius
 uni-

(*) Saltem hic Fleurius, fatente etiam Anonymo I., in quo alibi erravit, corrigit, dum non amplius posuit: *Le Pere, & moi sommes un, sed: une chose.* Fuitne operæ pretium talia memorare?

unigenitus, DEus Verbum, per quem Pater omnia fecit ex nihilo, quem ex se ipso genuit. Saeculum IV.
A. C. 321.

S. Alexander fidem suam deinde in hunc modum profitetur: *Credimus cum Ecclesia Apostolica in unum Patrem ingenitum, nullum suae essentiae Principium habentem, immobilem, & immutabilem, semper eundem, qui nec perfici potest, nec laedi; qui Legem, Prophetas, & Evangelia dedit; qui Patriarcharum, Apostolorum, & Sanctorum omnium Dominus est. Et in unum Dominum IESUM Christum, Filium Dei unicum, non ex nihilo, sed ex Patre genitum, non generatione corporea per abscissionem, aut effluxum, sicut Sabellius, & Valentinus volunt, sed modo ineffabili, & inenarrabili, sicut scriptum est: Generationem ejus quis enarrabit, & sicut ipse dixit: Nemo novit Patrem, nisi Filius, & nemo novit Filium, nisi Pater. A majoribus accepimus Filium esse immobilem, & immutabilem sicut Patrem, nullius rei indigentem, perfectum, similem Patri, & hoc solum non habentem, ut sit ingentus, sicut Pater; in hoc sensu ipse dixit: Pater major me est. (*)* Ps. 53. 8.
Luc. 10. 2.
Joan. 14. 28.
Credimus

(*) Ut haec verba simpliciter sonant, Ariatorum

Sæculum IV. *mus etiam Filium semper a Patre pro-*
A. C. 321. *cedere, ideo tamen nemo putet, nos ne-*
gare, ipsum esse genitum; nam verba
ista: Erat. Semper. Et ante sæcula non
idem exprimunt, ac vox ingenitus; vi-
dentur quidem quasi temporis quamdam
extensionem significare, sed Divinitatem,
& ut ita dicam, Filii unici antiqui-
tatem digne explicare non possunt. Con-
servanda est igitur Patri hæc Dignitas
propria, quod non sit genitus, dicendo,
nullum suæ essentiæ habere Principium,
servandus etiam Filio competens honor,
dicendo, a Patre genitum esse sine in-
tio, & solius Patris proprietatem esse,
non esse genitum.

Confitemur etiam unum Spiritum
Sanctum, qui æqualiter sanctos viros ve-
teris Testamenti, & divinos Doctores
novi sanctificavit. Unam Ecclesiam
Catholicam, & Apostolicam, quamquam

norum Hæresin non refellere, sed magis iisdem
favere videri possunt. Sed cum ea, quæ præce-
dunt, & sequuntur, probent, S. Alexandrum ean-
dem Perfectionem Filio, ac Patri tribuere, ex-
plicari possunt, quod loquatur de Majoritate,
quoad solum Nomen tali, & in Relatione Ingeniti,
& Geniti consistente, vel quod velit dicere, Fi-
lium non tantum ab æterno non esse ingenitum,
sicut Patrem, sed etiam in tempore secundum
naturam humanam fuisse genitum.

ipsi conjuratus terrarum orbis bellum Sæculum IV.
moveat, semper invictam, semperque de A. C. 321.
hæreticorum impiis conatibus triumphan-
tem; quippe constantiam nobis suggerit
Paterfamilias illis verbis: Nolite time-
re, devici mundum. Præterea credimus Joan. 16. 33.
Resurrectionem mortuorum, quorum Do-
minus noster JESUS CHRISTUS primus fuit,
postquam ex Maria Matre Dei verum,
non apparens corpus assumpserat. Vox Confessio
*ista: Mater Dei Theotocos, propter se- fidei S. Ale-
cutura notatu dignissima est. () S. A- xandri Ale-
lexander ita pergit: In fine Sæculorum xandrini.
*cum***

(*) Hier zeigt unser Uebersetzer wiederum,
 was er für ein Meister in der Gottesgelehrtheit sey.
 Er saget in einer kurzen Anmerkung: Welches
 (das Wort *Theotocos*) die Nestorianer von der
 Jungfrau Maria nicht gebrauchen wolten,
 ob sie wohl den Satz selbst willig einräu-
 meten, daß der Sohn Gottes in der Jung-
 frau Maria die menschliche Natur angenom-
 men habe. Wenn Nestorius nur das Wort:
Theotocos verworfen, und übrigens die Sach-
 selbst bekennet hätte, würde er nicht von der gan-
 zen Kirche als ein Ketzer seyn verdammet wor-
 den, sondern man hätte ihn für einen eigensinni-
 gen, und aberwitzigen Menschen gehalten. Al-
 lein Nestorius leugnete nicht nur allein das Wort,
 sondern auch, daß der Sohn Gottes in der Jung-
 frau Maria die menschliche Natur angenommen
 habe, in dem Verstande der Katholischen Kirche,
 und

Sæculum IV. *cum genere humano habitavit, ut de-*
A. C. 321. *strueret peccatum. Crucifixus est, &*
mortuus sine divinitatis detrimento. Res-
surrexit, ascendit in cælum, & sedet
ad dexteram Majestatis. Hæc docemus,
hæc prædicamus, hæc sunt Apostolica
Ecclesiæ dogmata, ad quorum defensionem
tormenta, & mortem pati parati
sumus.

Arium, aliosque, qui has veritates
oppugnant, Ecclesia eiecimus, juxta præ-
ceptum Apostoli: Si quis vobis alium
evangelizet, quam quod accepistis, an-
Gal. 1. 8. *thema sit! nemo ergo ex vobis hoc re-*
cipiat

und sagte, er habe in der Jungfrau Maria neben der menschlichen Natur, auch eine menschliche Person angenommen, so daß in Jesu Christo eine göttliche, und eine menschliche, und also zwei Personen gewesen wären. Dieses war die Kezerey des Nestorius, und das hat unser Uebersetzer nicht verstanden. Gut! Wer hat es denn verlangt, daß er es verstehen soll? Es kann ja nicht jeder mann ein Gottesgelehrter seyn. Aber das ist eine Dummheit, daß dieser Uebersetzer einen Gottesgelehrten vorstellen will, da er doch keiner ist. Es kann diesen Menschen nichts anders als Geld- und Schmähsucht wider die Römische Päbste zur Uebersetzung eines Römischkatholischen Geschichtschreibers bewogen haben. Von der Kezerey des Nestorius wird zu seiner Zeit viel mehreres vorkommen.

cipiat, a fratribus nostris excommuni- Sæculum IV.
 catos, nemo eorum sermones auscultet, A. C. 321.
 aut libros legat; impostores sunt, nun-
 quam veritatem dicentes. Hos nobiscum
 condemnate, Confratrum nostrorum ex-
 emplo, qui mihi scripserunt, & libel-
 lum suo nomine signarunt, quem vobis
 unacum eorum Epistolis per filium meum
 Apionem Diaconum transmittito; inter
 signantes inveniuntur Episcopi ex tota
 Ægypto, & Thebaide; ex Lybia, &
 Pentapoli; ex Syria, Lycia, Pamphilia,
 Asia, Cappadocia, & vicinis Provin-
 ciis. Similes a vobis Epistolas exspe-
 cto; quia, post alia remedia adhibita,
 eos, quos deceperunt, ex viso Episcopo-
 rum consensu integre sanari posse spero.
 Talis est S. Alexandri Epistola, ad cuius
 calcem nomina excommunicatorum le-
 guntur, nempe Arii, & novem Diacono-
 rum, supra nominatorum, quorum pri-
 mus est Achilles.

§. XXXI.

Secunda S. Alexandri Epistola.

Interim crescebat malum, & per Ægy- Socr. I. c. 6.
 ptum, superiorem Thebaidem, & Ly- Vales. in
 biam diffundebatur, jamque duo Episco- Theodo.
 pi Arii partibus accesserant, Secundus ex hist. I. c. 4.
 Ptolemaide in Pentapoli, & Theonas ex
 Marmarica; Eusebius vero Nicomedien-

Hist. Eccles. Tom. III.

H sis

Sæculum IV. A. C. 321. sis palam ejus Patronum agebat. S. Alexander, his compertis, alterum Concilium ferme centum Episcoporum ex Ægypto, & Lybia Alexandria celebravit, in quo Arius, & Sectatores ejus rursus excommunicati, atque hujus judicii rationem reddidit in Epistola ad omnes mundi Episcopos data, sequentis tenoris: Se quidem tantum malum silentio pressurum fuisse, & in ipsis apostatis extirpaturum, ne piorum Christianorum aures offenderentur; *At vero, subjungit: quia Eusebius, qui sibi jus in disponendis Ecclesie rebus arrogat, qui, derelicta Ecclesia Berytensi, Nicomediensem invasit, & hoc impune, hodie etiam apostatis Ducem se præbet, & circumquaque datis litteris protegit, abrumpere silentium cogor, ut vobis notum faciam, quinam bi apostatae sint, & quam funestum hæresis virus, seducendis simplicium animis, evomant. Quidquid Eusebius blateret, nolite attendere. Sunt igitur ab Ecclesia rejecti Arius, Achillas, Aithales, Carponas, alter Arius, Sarmatus, Euzoius, Lucius, Julianus, Menas, Heliadius, & Gajus, & cum ipsis Secundus, & Theonas, quondam Episcopi. Quæ dicant autem, nulla Scripturæ auctoritate, sed a se conficta, percipite:*

Ajunt: Deus non semper fuit Pater, sed fuit tempus, quo Pater non erat.

Verbum

Verbum Dei non semper extitit, sed ex nihilo productum est; Iste Filius creatura est, & opus Dei. Non est similis Patri in substantia, nec verum ejus Verbum, nec vera Sapientia. Improprie Verbum, & Sapientia dicitur, cum & ipse per verbum Dei proprium, & sapientiam ejus factus sit, per quam Deus omnia fecit. Hinc sua natura mutabilis est, & mobilis, sicut aliæ creaturæ rationales; est a substantia Dei alienus, distinctus, & separatus. Pater est ineffabilis, etiam Filio, Patrem perfecte non cognoscenti; Filius nec propriam suam substantiam cognoscit talem, qualis est. Factus est propter nos, ut quasi instrumentum esset, quo creavit nos Deus, nec ipse unquam extitisset, nisi Deus nos creare decrevisset. Cum interrogarentur, an Verbum Dei mutabile sit, sicut Diabolus mutatus fuit? non exhorruerunt respondere: quod mutari possit, quia natura mutabilis est, atque generari, & creari potuit. Arium, & Sectatores ejus, hæc impudenter affirmantes, anathematizavimus, simul cum Episcopis Ægypti, & Lybie congregati. Eusebius, & factio ejus apostatas receperunt, miscentes veritatem, & mendacium. At frustra! veritas in æternum vincet.

Sæculum IV.
 A. C. 321.

v. Vales.

- Sæculum IV. *Quis enim aliquando simile quidquam*
A. C. 321. *audivit? aut quis hodie audiat, & non*
obstupescat? quis non aures obstruat, ut
horribili blasphemia polluantur? Qui
audiat S. Joannem, dicentem: In Prin-
cipio erat Verbum; & non excretur
dicentes: tempus fuit, quo non existebat
quis in Evangelio legi auscultet: Fi-
lius unigenitus; & omnia per ipsum
facta sunt, & non detestetur, dicentes
Filium de Creaturarum numero esse.
Quomodo cum rebus illis confundi pot-
est, quæ per ipsum factæ sunt? aut quo-
modo Filius unicus est, si cæteris omni-
bus accensetur? Quomodo ex nihilo crea-
tus esse potest, cum Pater dicat: Con-
meum eructavit Verbum bonum, & ante
auroam ex sinu meo genui te. Quomo-
do in substantia dissimilis Patri esse pot-
est, qui est similitudo perfecta, & splen-
dor Patris? & qui dicit: Qui videt
me, videt & Patrem meum? Si Ver-
bum est, scilicet Ratio, & Sapientia Pa-
tris, quomodo aliquando non fuit? sic e-
nim dicunt, Deo aliquando Rationem,
& Sapientiam defuisse. Quomodo ille
mutationi subjectus esse potest, qui dicit:
Ego in Patre, & Pater in me est? &
iterum Pater, & ego unum sumus?
Hebr. 13. 8. juxta Apostolum autem JESUS CHRISTUS
idem est hodie, qui fuit heri, & in omni-
bus sæculis. Quomodo isti dicere possunt,
Filium

Filium Dei pro nobis factum fuisse, cum Sæculum IV.
S. Paulus dicat, omnia propter ipsum, A. C. 321.
& per ipsum facta? dum blasphemant, Hebr. II. 10.
Filium perfecte Patrem non cognoscere,
illis Domini verbis adversantur: Sicut Jo. 10. 1.
novit me Pater, & ego novi Patrem.

Si ergo Pater Filium imperfecte cogno-
scit, tunc etiam Filius eodem modo cog-
noscat Patrem, quod dicere nefas est.

Hoc modo dicta eorum saepe refuta-
vimus, sed sunt camaleonte mutabilio-
res, & hæreticorum omnium deterrimi,
quia, cum divinitatem Verbi destruere
velint, sunt Antichristo simillimi. Nos
igitur eorum impias voces his auribus
audientes, anathematizavimus eos, & tam
a fide, quam Ecclesia Catholica alienissi-
mos declaravimus, idque vobis charissi-
mis, & venerabilibus Fratribus nostris
notum facimus, ut si quis eorum (sunt
enim impudentissimi) ad vos veniant,
non recipiatis, nec iis, quæ Eusebius, Gelas. Cix.
aut quisquam alius vobis scripserit, si- L. II. c. 3.
dem adhibeatis. In quibusdam hujus E-
pistolæ exemplis septendecim Presbyte-
rorum, & tredecim Diaconorum Ale-
xandriæ, atque sedecim Presbyterorum,
& sedecim Diaconorum ex Mareotide
manus videntur, at centum Episcoporum
nomina non inveniuntur. ()*

H 3

§. XXXII.

(*) Der Uebersetzer lobet hier den heiligen A-
 lexan-

Sæculum IV.
A. C. 321.

§. XXXII.

Acta depositionis Arii.

Coteler. not. in lib. 8. Const. Apost. p. 317. Post hanc Epistolam S. Alexander depositionem Arii iteravit, decreto in hunc modum scripto: *Alexander Presbyteri*

Alexander in einer Anmerkung, und saget: Sein Grund, auf welchem er bestehet, ist das göttliche Wort, welches er als ein zweyschneidiges Schwerdt glücklich zu führen weiß. Das ist wahr, der heilige Alexander hat die Arianer meisterlich widerlegt. Nur ist es ein Unglück, daß der Uebersetzer, weil er sich ausser der Römischen Kirche befindet, sich dieses Schwerdtes nicht gebrauchen kann. Ja aus der Heil. Schrift allein ohne dem Zeugniß der Römischen Kirche kann kein Arianer überführt werden. Denn sollte unser Uebersetzer das zweyschneidige Schwerdt seiner Bibel wider einen Arianer ausziehen, und sagen: Zum Exempel: Pater, & ego unum sumus. Ich und der Vater sind eines. So würde ihm der Arianer ausweichen, und diese Worte nicht von der Einheit der Natur, sondern von der Einheit der Liebe, und des Willens auslegen; Er würde ihm über dieß auch sein zweyschneidiges Schwerdt entgegen halten, und einen klärern Text wider ihn anführen: *Pater major me est.* Der Vater ist grösser als ich. Was der Protestantische Uebersetzer darauf antworten würde, weiß ich nicht, aber das wohl, daß ihm der Arianer einen tödtlichen Streich

& Diaconis Alexandria, & Mareotidis, dilectis in Domino nostro fratribus praesentibus salutem. Quamvis Epistolis a me ad Arianos Sectatores datis subscripseritis, quibus eos hortabar, ut, impietati

Saeculum IV.
A. C. 321.

H 4 renun-

Streich versehen würde, wenn er fragete: Verstehst denn du die Heil. Schrift besser als ich? Ich glaube es nicht, erweise es mir! Da müßte nun der arme Mann das Zeugniß einer Kirche für sich bringen. Brächte er das Zeugniß der Römischkatholischen Kirche, würde er verlacht werden, und hören müssen: Was bringest du mir das Zeugniß einer Kirche, die du verachtest? Bezöge er sich auf das Zeugniß einer Kirche, welche von der Römischkatholischen entschieden wäre, als etwann der sogenannten Evangelischen, oder der Reformirten; würde der gelehrte Arianer fragen: Ist diese Kirche wohl auch von Jesu Christo gestiftet? Wo sind die Zeichen der wahren Kirche? Wo sind die Prediger, die Lehrer, die Bischöffe, welche die Lehre dieser Kirche fortgepflanzt haben? In was für einem Lande, in was für einem Theil der Welt ist diese von der Römischkatholischen abgesonderte Kirche bey fünfzehn Jahrhunderte kenntlich gewesen, und bis auf Luthers Zeiten erhalten worden? Da würde nun der beängstigte Uebersetzer von einem Winkel zum andern kriechen müssen; vielleicht würde er auch in das finstere Loch der unsichtbaren Kirche sich verstecken, aber nichts darinnen finden als das Zeugniß des Niemandes, und endlich dem siegenden Arianer unterliegen müssen.

Sæculum IV. renuntiantes, fidem Catholicam teneant,
 A. C. 321. Et sententiæ vestræ simplicitatem Eccle-
 siæ Catholicæ Doctrinæ conformem de-
 claraveritis, quia tamen ad omnes nostros
 Confratres in causa Arianorum scripsi
 etiam necessarium duxi, ut vos hujus ur-
 bis Clericos convocarem, & vos Clericos
 Mareotidis, ex hac maxime causa, quod
 aliqui ex vobis Arianos sequantur, & cum
 eis deponi voluerint, scilicet Charesius, &
 Pistus Presbyteri; Serapion, Paramon,
 Zosimus, & Irenæus Diaconi. Hinc, ut
 quæ modo scribo, sciatis, volui, & ut con-
 sensum vestrum testatum faciatis, dante
 vestrum suffragium ad depositionem A-
 rii, Pisti, & Sectariorum eorum; expe-
 dit enim, ut sciatis, quæ scribimus, & nu-
 nusquisque vestrum, quasi ipse scripisset, in
 corde suo servet.

Epiph. hæc.
 69. n. 4.

Arius, Alexandriae damnatus, in Pala-
 tinam recessit, ubi quorundam Episco-
 porum Patrocinium nactus est. Poten-
 tius vero omnibus protegebat eum Euse-
 bius Nicomediensis vir provec̃ta ætate,
 magna in aula Cæsaris, ut plurimum in
 illa urbe residentis, auctoritate; ad hunc
 Arius Epistolam dedit, qua ipse suam Do-
 ctrinam explicat:

§.XXXIII.

§. XXXIII.
Epistola Arii ad Eusebium Nico-
mediensem.

Dilectissimo Domino meo Eusebio, vivo *Epiph. ibid.*
 Dei, fideli orthodoxo, Arius injusten. 5. Theod.
 a Papa Alexandro vexatus, propter ve- I. c. 5.
 ritatem, quæ omnia vincit, quæ te pro-
 tegente stat, salutem in Domino! Cum
 Pater meus Ammonius Nicomediam iter
 ingressurus esset, officio meo defuturum
 me credidi, si salutem tibi dicendi oc-
 casionem præterlabi permitterem. Si-
 mul ad notitiam Charitatis vestræ refero
 gravem persecutionem, quam ab Episco-
 po patimur, omnem in nos lapidem mo-
 vente. Urbe ejecti sumus, cum impie-
 tatis nota, eoquod ab ipso dissentiamus,
 dum publice docet, Deum semper esse,
 & Filium semper esse, Patrem, & Fi-
 lium simul esse; Filium cum Deo esse, nec
 esse genitum; semper genitum esse. Esse
 genitum, & non esse. Patrem Filio nec
 momento esse priorem, nequidem sola con-
 cipiendi ratione. Semper Deum, semper
 Filium. Filium ex ipso Deo procede-
 re. Quia vero Eusebius Cæsariensis fra-
 ter vester, Theodotus, Paulinus, Athana-
 sius, Gregorius, Aetius, & omnes Orien-
 tales dicunt, Deum esse ante Filium suum
 absque Principio, anathemate percussi sunt,
 exceptis solummodo Philogono, Hellenico,

Sæculum IV. & Macario, tribus hæreticis stupidis, quorum alter dicit, Filium esse quamdam ex-
 A. C. 321. pirationem, alter projectionem, alter sicut Patrem esse ingenitum. Quis bonus tam impias voces audire sustineat, & millies mortis periculum incurrat? Sed quid tandem dicimus, quid cogitamus, quid docuimus, quid adhuc hodie docemus? Filium non esse ingenitum, nec ingeniti ulatenus portionem esse, nec ex aliquo subiecto productum; sed Patris consilio, & voluntate ante tempora, & ante sæcula plene substitisse, Deum, Filium unicum, immutabilem; & non fuisse, antequam gigneretur, crearetur, terminaretur, aut fundaretur, namque ingenitum non existisse. Persecutionem patimur, quod dixerimus: Filius initium habet, & Deus non habet. Hæc est persecutionis causa, & quod docuerimus, productum esse ex nihilo; quod ideo diximus, quia neque portio Dei est, nec ex alio subiecto eductus. En! totum persecutionis, qua premimur, argumentum! reliqua tibi haud sunt ignota. Precor, ut in Domino nostro salvus sis, & afflictionum mearum memor, Pie Eusebi Collucianista! Hactenus Epistola Arii

§. XXXIV.

Episcopi unius, & alterius partis.

Theod. I. c. 5. Arius Eusebium Collucianistam ideo vocat, quod ambo Martyris S. Luciani Presby-

Presbyteri Antiocheni Discipuli fuerint. *Sæculum IV.*
 Episcopi, quorum in hac Epistola nomi- A. C. 321.

natim meminit, sunt Eusebius Cæsariensis in Palæstina, & quod eum alterius Eusebii fratrem dicat, credendi ansam præbet, eosdem reipsa fuisse cognatione junctos; tum Theodotus Episcopus Laodicensis in Syria, in cujus laudibus multus est Eusebius; Paulinus Tyriensis, Athanasius Anazarbensis in Cilicia, Gregorius Berytensis, Aetius Lyddensis, alio nomine Diospolitano. Hi sunt, quos secum sentire prætendit. Tres illi, quos sibi fatetur Adversarios, sunt Philogonus Antiochenus, Hellanicus Tripolitanus in Phœnicia, & Macarius Jerosolymitanus.

Philogonus primum sæculi curis implicitus, coram tribunalibus causas reorum dicebat, in matrimonio vivebat, habebatque filiam. *Chryf. hom. in Philog. to. 6.*

Cum meritis clareret, in Episcopum Antiochenum electus est circa annum 318. post Vitalem Tyranni successorem, qui hanc Sedem Apostolicam ab anno 299 usque ad annum 312 tenuit. *sup. l. IX. §. 24.*

Philogonus quinque annis Ecclesiam Antiochenam rexit iniquissimis temporibus; vix persecutionis finis erat, tristes perturbationis supererant reliquæ, & plurimi abusus corrigendi; magna quoque prudentia opus fuit, ut exorientis hæresis progressus sisteret. Macarius Episcopus Jerosolymitanus Hermoni anno

Orat. 1. in Arian. p. 291

Sæculum IV. no 314 successerat, quem S. Athanasius
A. C. 321. inter maxima sæculi sui decora nume-
 ravit.

§. XXXV.

*Epistola Eusebii Nicomediensis ad
 Paulinum Tyriensem.*

Eusebius Nicomediensis, accepta Arii
 Epistola, scripsit ad Paulinum Tyrien-
 sem, Eusebii Cæsariensis pro defenden-
 da veritate zelum laudibus extollens
 (nempe pro veritate ipsi erat Arii hære-
 sis) & noxium Paulini silentium repre-
 hendens, quem excitat, ut deinceps pro
 eorum causa calamum stringat. Suam
 de fide Doctrinam in hunc modum ex-
 ponit: *Nunquam audivimus, duas sub-
 stantias dari ingenitas, neque unam, cor-
 porum more in duas partes divisam.*
*Nihil ejusmodi accepimus. Sed credi-
 mus, dari Ens non genitum, & alterum
 ab ingenito vere productum, at non ex
 ejus substantia desumptum, quod nulla-
 tenus naturæ ingenitæ particeps est, sed
 natura, & potentia prorsus distinctum,
 & nihilominus productum in perfectam
 naturæ, & potentia similitudinem illius,
 a quo factum est. Credimus ejus ini-
 tium nec oratione exprimi, imo nec in-
 tellectu non hominum modo, sed eorum
 omnium, quæ supra homines sunt, concipi
 posse; dum vero hæc asserimus, non*

in humanis argutiis fundamur, sed in Sæculum IV.
A. C. 321.
Scriptura, docente, ipsum esse creatum,
fundatum, & genitum in substantia sua,
in sua natura immutabili, & in simi-
litudine illius, qui ipsum fecit, sicut ipse
Dominus dicit: Ab initio viarum sua- Prov. 8. 22.
rum creavit me Deus, & ante Sæculum sec. 70.
fundavit, & ante omnes colles genera-
vit me. Si ens hoc ex Deo extractum
esset, tanquam pars, aut effluxus, non
diceretur creatum, aut fundatum; esset
ingenitum ab initio, sicut ille, ex quo
procedebat. Si ex eo, quod genitus di-
catur, etiam ex substantia Patris pro-
ductus dici vellet, & propterea natura
idem; scimus, quod non de ipso solo Scri-
ptura dicat, fuisse genitum, sed etiam
de talibus, quorum natura plane dissi-
milis est; dicit enim de hominibus:
Genui filios, & educavi, & ipsi spre Isa. 1. 2.
verunt me. Et iterum: Dereliquisti Deum, sec. 70.
qui te genuit. Et alibi: Qui guttas ro- Deut. 32. 18.
ris genuit, quod non sic accipiendum, ac Job. 38. 28.
si una substantia ex altera educta sit,
sed quod omnia sua voluntate produxe-
rit, nihil autem ex ejus substantia ex-
tractum. Deus est; reliqua secundum
ejus beneplacitum facta sunt per Ver-
bum ejus, ut ei simile evaderet; Deus
per ipsum omnia fecit, sed omnia a Deo
proveniunt. Cape ista, & utere juxta
gratiam a Deo tibi datam. Perscribe
hæc

Sæculum IV. hæc sine mora ad Dominum Alexandrum,
 A. C. 321. nam, ut confido, persuadebis. Hucusque
 Eusebii epistola ad Paulinum.

§. XXXVI.

Epistola Arii ad S. Alexandrum.

Athan. de Synod. p. 88. Epiph. hæc. 69. n. 7. 8. Ipse Arius ex urbe Nicomedia scripsit ad S. Alexandrum in hunc modum: Beatissimo Patri Alexandro, Episcopo nostro Presbyteris, & Diaconis in Domino nostro salutem. Fides, a majoribus nostris accepta, quam ex te didici, Beatissime Pater! hæc est: agnoscimus unum Deum solum ingenitum, solum æternum, solum sine Principio, solum verum, solum esse immortalem, solum sapientem, solum bonum, solum potentem, solum omnium Judicem, qui regit, & gubernat omnia immobilem, immutabilem, justum, & bonum, eundem Deum Legis, Prophetarum, & Novi Testamenti; qui genuit Filium suum unicum ante sæculorum tempora, per quem fecit ipsa sæcula, & reliqua omnia. Genuit eum non apparenter, sed in veritate; dedit ei esse per voluntatem suam, immobilem, immutabilem fecit; creaturam Dei perfectam, non sicut creaturarum unam; Filium, non sicut filiorum unum. Non exivit ex Patre, sicut Valentinus docuit; non est, sicut Manes finxit, pars consubstantialis Patris, neque talis, qualem

1. Tim. 6.
16.

2. Tim. 1. 9.

Hebr. 1. 2.

lem Sabellius voluit, qui, dividens unita-
 tem, dixit, Filium simul esse, & Patrem; Sæculum IV.
A. C. 321.
 neque juxta opinionem Hieracæ lumen ac-
 censum de lumine, aut facem bifidam. Ne-
 que hoc est verum, illum, qui antea existe-
 bat, postea fuisse genitum, aut creatum
 Filium. Tu ipse, Beatissime Papa! sæpe
 in medio Ecclesiæ, & in Presbyterorum
 cœtu illos damnasti, qui ejusmodi errores
 introducebant.

Nos autem dicimus, Filium per vo-
 luntatem Dei fuisse creatum ante tempo-
 ra, & ante sæcula; dicimus, a Patre ac-
 cepisse vitam, esse, & gloriam, simul a
 Patre sibi collatam; namque Pater, cum
 rerum omnium possessionem ipsi daret, illo
 bono, quod sibi tanquam Ingenito pro-
 prium est, se non exuit. Ipse est omnium
 fons, & origo, ita ut tres sint hyposta-
 ses. Deus, cum sit omnium causa, absque
 Principio est, & solus. Filius, extra
 tempus a Patre genitus, creatus, & posi-
 tus ante sæcula, antequam genitus esset,
 non erat, sed per Patrem subsistit, solus
 extra tempus, ante reliqua omnia genitus;
 non enim est æternus, neque Patri coæter-
 nus, aut, sicut Pater, ingenitus. Non ha-
 bet esse suum simul cum Patre, sicut qui-
 dam dicunt de rebus relativis, ponentes
 duo principia ingenita. Cum autem uni-
 tas rerum omnium Principium sit, ita
 Deus ante omnia est. Hinc est etiam an-

te

Sæculum IV. *te Filium, sicut in medio Ecclesiæ prædi-*
A. C. 321. *cans, nos docuisti. Ergo cum a Deo ha-*
beat esse, Gloriam, & vitam, & omnia
in hoc sensu Deus ipse Principium est,
cumque sit Deus ejus, & ante ipsum ex-
titerit, ipso excellentior est. Si quidam
has verborum expressiones; ex ipso est, &
ex Sinu ejus; ex Patre exivi, & venio-
ita accipiant, ac si esset pars consubstan-
tialis, vel aliqua projectio, sequetur, Pa-
trē esse compositum, divisibilem, mobi-
lem, corporeum, & omnibus conjunctis,
quæ ex natura corporea originem trahunt,
obnoxium; hæc inquam juxta eos sequen-
tur, cum tamen Deus corpus non habent.
 Huc usque Arii epistola, unde errorum
 ejus substantia deprehendi potest, & in
 qua singularis proterviæ specimen nemo
 non mirari cogitur, dum Episcopo suo
 audet affirmare, quod idem de Filio Deo
 secum sentiat, ipse, inquam: Arius, qui
 in epistola ad Eusebium Nicomediensem
 Episcopum suum reprehendit, eo quod
 doceat, Filium Patri esse coæternum.
 Circa idem tempus Arius suam Thalia
 composuisse creditur; nempe can-
 ticum ejusdem metri, & ariæ, ac cantilenæ
 obscœnissimæ, quas olim Sotades
 exhilarandis conviviis, & profanis saltationibus
 idoneas ediderat; vel hoc solum omnibus
 honestis auditoribus stomachum movebat, at præterea
 Arius præcipuos

Sup. §. 33.

Athan. in

Ar. or. 2.

p. 108. 310.

& de Sym.

p. 883.

Sup. l. III.

c. 51.

cipuos suæ hæresis errores inseruerat. Sæculum IV: A. C. 321.
 Plura ejus generis cantica sparsit, quibus doctrinæ suæ venenum hominum etiam simplicissimorum mentibus suaviter insinuaret; quippe alia itinerantibus, alia Philostorg. l. II. c. 2. navigantibus, alia molam vertentibus erant accommodata.

§. XXXVII.

Concilium Bithyniæ pro Ario.

Eusebium Nicomediensem, ejusque factionis socios non parum offendit, Sozom. l. I. c. 15. Conc. Alexan. Ath. 2. Apol. pag. 725. quod Alexander Alexandrinus iteratas preces suas, quibus, ut Arium reciperet, rogaverant, rejecisset, atque hinc majori fervore ejusdem errores propugnabant.

Jam tunc mortale odium conceperunt in Athanasium Alexandri Diaconum, namque, curiosus in ejus vitam inquirentibus, referebatur, eum ab Episcopi latere non discedere, a quo maximi haberetur. Concilio in Bithynia congregato, ad omnes orbis Episcopos scripserunt, eosque ad communionem cum Arianis, utpote orthodoxe sentientibus, invitabant, optabantque, ut, ipsis hortantibus, Alexander ad suam communionem rediret. Alexandro in sententia perdurante, Arius ad Paulinum Tyriensem, Eusebium Cæsariensem, & Patrophilum Scythopolitanum misit, qui pro se suisque

Hist. Eccles. Tom. III. I tis,

Sæculum IV. tis, peterent, cum in Presbyteros essent
 A. C. 321. ordinati, & mos Alexandriae vigeret, ut
 Presbyteri Ecclesiarum particularium populos congregarent, salva Episcopi
 omnes auctoritate. Tunc temporis ple-
 rumque in singulis urbibus una tantum
 erat Fidelium Ecclesia, cui Episcopus pre-
 sidebat, & verosimiliter non nisi insolita
 urbis Alexandrinae magnitudo in causa
 erat, cur ibi plures haberentur. Hi tres
 Episcopi, cum aliis suis Palæstinæ Col-
 legis congregati, Arium voti compotes
 fecerunt, atque ei, & aliis suæ opinionis
 Presbyteris, sectatores suos sicut ante
 A. C. 323. congregare permiserunt, jubebant tamen,
 ne obedientiam Alexandro debentem,
 excuterent, sed ut sibi pacem suam
 & communionem reddere vellet, rogati
 perseverarent. Ita in Palæstina con-
 versus particulares sub Arianis his Pres-
 byteris visebantur, qui, Episcopo Alexan-
 driæ invito, Alexandrinae Ecclesiae mem-
 bra se dicebant.

§. XXXVIII.

Alterum Licinii Bellum.

Socr. i. hist. 6. Euf. II. vit. c. 3.

Plurimum auctoritatis accessit Eusebio
 Nicomediensi, cum Constantinus de
 bellato Licinio in ea urbe degeret; quippe
 is haud diu persecutionem, qua Col-
 lega suus Christianos vexabat, æquo ani-
 mo tulit, sed & alia erant, quibus ad in-
 digna-

dignationem provocabatur. Constantino Theffalonicae morante, Gothi, seu verius Sarmatae, cum Imperii fines negligentius custodirentur, captata occasione, in Thraciam, & Moesiam irruentes, agros depopulati sunt; hos Constantinus solito vigore, & terrore sui Nominis cohibuit, & ad reddendos captivos adegit. Licinius querulari, quod Constantinus terrarum suarum defensionem non rogatus suscepisset, violata pactorum fide; & modo supplici, modo minanti similis tandem, Constantini lassata patientia, eum coegit, ut bellum sibi diceret. Aliunde Licinius avaritia, crudelitate & effrena libidine odium suorum incurrerat; aliis vitam eripiebat, ut occisorum bonis potiretur, aliorum uxoribus illudebat.

Hujus belli occasione Romani sacrificia agebant, quae apud ipsos Lustra dicebantur, ut quasi expiati, Deorum favorem sibi conciliarent; ad has caeremonias Christianos quoque, imo & Clericos cogebant; hinc Constantinus legem tulit, ne quis ad haec induceret nolentes, qui id facerent fustigatione, aut gravi multa in aere solvenda pro transgressoris conditione punirentur. Haec lex data est Sirmii octava Calendas Junii, Severo, & Rufino Consulibus, id est, 25. Maji. anno 323. hujus belli initio.

Saeculum IV.
A. C. 323.

Anon. Val.
post. Ann.
Mart. V.
Pagi ann.
318. n. 3.
Zosim. l. 2.
p. 680.

Cod. Theod.
l. XVI. l. 5.
tit. 2. de
Episc. V.
ibi Gothof.

Pagi. an.
323. n. 3.

Sæculum IV. Ingens belli apparatus fuit terra, ma-
 A. C. 323. rique. Constantino ducentæ triremes

Zosim. ibid.

quæ singulæ triginta remigibus ageban-
 tur, & ultra duo minorum navigiorum
 millia erant; centum viginti peditum
 millia, & decem millia virorum, quorum
 pars navibus imposita, altera in equis mi-
 litatura erat. Huic classi, in Portu Pe-
 ræo collectæ prope Athenas, filius eju-
 Crispus, quem eodem anno Cæsarem cre-
 averat, imperabat. Licinii ex partibus
 stabant trecentæ quinquaginta triremes
 Ægyptiis, Phœnicibus, Afris, Græcis, &
 Asianis repletæ, centum quinquaginta pe-
 ditum, & quindecim equitum millia
 classi, in Hellesponto paratæ, Aman-
 præfectus erat. Constantinus, ne qui
 esset, qui ignoraret, a quo ipse victoriam
 exspectaret, profectiois comites habebat
 Episcopos, & ante prima signa vexillum

Licinii Bel- lum cruce ornatum portabatur, id est
 lum. Labarum, quod deinde in tabernaculo
 castris remoto servabatur; & si dies con-
 flictus instarent, cum paucis ad orandum
 se illuc Constantinus conferebat, corporis
 puritate, jejuniis aliisque pietatis Chri-
 stianæ operibus Dei auxilium sollicitans.

Hanc Constantini pietatem Licinius
Eus. vit. II cavillabatur, ipse Ægyptiis præstigiatori-
c. 3. 4. bus, magis, veneficis, sacrificulis, & fal-
c. 12. 14. sorum Deorum aruspibus stipatus; Ido-
 lis enim sacrificabat, & futurum belli exitum

tum expiscaturum se sperabat; illi victo-
 riam certam promittebant longis oracu-
 lis magnifico carmine concinnatis; so-
 mniorum Interpretes, Augures, Aruspices
 eadem pollicebantur, vana spe Principem
 inflantes. Prætorianorum Ducum, &
 amicorum præcipuis in luco præsentibus
 Idolis sacro convocatis, postquam cereos
 accendisset, & solita perfecisset sacrificia,
 circumstantibus, *ecce amici mei!* inquit:
hi sunt Dii Patrum nostrorum! quos colimus,
sicut a majoribus accepimus; hos Ad-
versarius noster Dei, nescio cujus, peregrini
amore develiquit, ubi in conspectum
venerimus, aspicietis Dei illius infame
signum, Romani militis dedecus. At in-
stantis prælii eventus aperiet, uter nostrum
in Deorum cultu erraverit. Si ignotus
ille Deus, quem hodie videmus, Constanti-
no, ut ut copiarum numero inferiori vi-
ctoriam tribuat, colendus erit, si vero nos
vicerimus, sicut nullus dubitandi locus esse
potest, nostris prostratis hostibus, arma in
impios Deorum contemptores vertemus.
 Eusebius Cæsariensis hunc sermonem, ab
 iis, qui suis auribus hauserant, sibi rela-
 tum, narrat.

Licinius in monte prope Andrinopo-
 lim commodum castris locum elegerat,
 sed Constantinus, in rebus gerendis so-
 lertior, & fidelioribus adjutus copiis, ni-
 hil tale cogitantes obruit, instat percul-

Sæculum IV.
 A. C. 324.

An. 324

Ibid. c. 5.

Zos. p. 681.

Anonym.

fororis amori daret. Quod petebat, Sæculum IV.
 a victoris clementia impetravit, a quo A. C. 324.
 Thessalonicam missus, cum quiescere
 non posset, ejusdem jussu anno sequen-
 ti interfectus est.

§. XXXIX.

Constantinus a Deo protegatur.

In hoc bello Constantinum, Deo singula-
 riter favente, pugnare, non unum in- Euf. vit.
 dicium fuit. In urbibus, Licinio subje- II. c. 6.
 ctis, Constantini copiæ, quamvis adhuc
 remotæ, tanquam parta jam victoria
 ovantes, multis transire visæ sunt. In c. 4.
 ipsis præliis quocunque Labarum infere-
 batur, fugiebant hostes, labantes Con-
 stantini milites novo robore firmaban-
 tur. Quinquaginta viri ex protectori- c. 8.
 bus, id est, Corporis Custodia delecti
 Labarum suis humeris alternatim susten-
 tabant. Unus eorum, in pugna timidus, An. 324.
 alteri hoc signum portandum tradiderat,
 ut paratior ad fugam esset, protinus telo c. 9.
 in ilia recepto occubuit; illum vero, qui
 de manibus fugientis Signum acceperat,
 plures emissæ sagittæ, a Labari stipite ex-
 ceptæ, intactum reliquerunt. Eusebius
 hoc prodigium ipso Imperatore narrante
 didicit. Licinius, hujus Signi virtutem c. 16.
 advertens, suos in pugna, quantum pos-
 sent, ab eo divertere jusserat.

Sæculum IV. Constantinum urbem Byzantinam in-
 A. C. 324. trantem Philosophi accedunt, conque-
 rentes, quod spreta Romanorum, Græco-
 rumque consuetudine, quam Majores
 ejus servaverant, novam Religionem in-
 duceret, petebantque, ut cum Alexan-
 dro urbis Episcopo de Religionis veritate
 publice disputare liceret; Alexander in-
 jubente Imperatore in pugnam hanc
 Theologicam consentit, vir in arte Dia-
 lecticæ quidem parum versatus, at virtu-
 tibus clarus. Cum Philosophi conven-
 nissent, simul omnes loqui cœperunt.
 S. Alexander rogabat, ut unum elige-
 rent, qui solus loqueretur; cum ergo un-
 loquenti provinciam imposuissent, ait
 hunc Alexander: *in Nomine Jesu Chri-
 sti præcipio tibi ut taceas.* Subito homo
 ore quasi vi externa compresso obmutuit.
 Omnibus prodigium eo majus, & inso-
 lentius visum, quod Philosophos, gentem
 loquacissimam, ad silendum adegisset.

§. XL.

Alia Constantini Edicta pro Ecclesia.

Euf. II. vit. Victoria de Licinio reportata, non pau-
 modo, sed & securitas ab hostibus
 externis Ecclesiæ reddita, quam Constan-
 tinus novis legibus firmavit. Omnes
 c. 30. fidei causa proscriptos revocari jussit,
 eos, qui injuria ad ministeria publica
 obeunda coacti fuissent, rursus eximi,
 atque

Sæculum IV. mum Christiani erant, & si qui Pagani
 A. C. 324. effent, Diis sacrificare vetabat. Eodem
 modo cum præcipuis aulæ Præfectis, ut
 erant Prætorianorum Dux, ejusque vica-
 c. 45. rii, agebat. Eodem tempore alias duas
 leges tulit, quarum una Idolis sacrificare
 sive in urbibus, sive ruri prohibebatur;
 præterea Idola erigere, sortilegiis, aliisque
 superstitionibus incumbere vetabatur.
 Lege altera Ecclesiæ, majores quam ante
 fuissent, suscitari jubebantur, ac si omnes
 homines fidem Christianam amplexuri
 essent, cujus rei tunc quidem nulla spes
 affulgebat. Hæ leges ad Provinciæ
 Rectores dirigebantur, atque ne sumpti-
 bus parcerent, quos Imperator ex suis the-
 sauris liberaliter suppeditabat, moneban-
 tur. His similes epistolæ ad Episcopos, sal-
 tem majorum urbium, datæ, quibus Impe-
 rator singulos excitabat, ut alios Episco-
 pos Confratres suos, Presbyteros, Diaco-
 nos ad veteres Ecclesias renovandas, aut
 ampliandas, imo novas extruendas hor-
 tarentur, & a Rectoribus Provinciæ
 c. 46. omnia, his operibus necessaria, peterent.
 c. 47. Aliud quoque Edictum valde amplum ad
 c. 48. Provincias Orientis scripsit, quo omnibus
 Imperio suo subditis suadebat, ut Idolo-
 latriæ renuntiarent, & veram Religionem
 amplecterentur. Se vero neminem co-
 acturum promittit, sed plenam voluntatis
 c. 56. suæ libertatem cuique relicturum. Privatis

tis prohibet, ne quis alterum ob diver-
sam in Religione opinionem vexet, nec
sibi illorum impetum probari, aiebat, qui
diruenda Deorum fana, inclamabant.

Saeculum IV.
A. C. 324.
c. 62.

§. XLI.

Arianorum progressus.

Constantino, ita Ecclesiæ Bonum totis
viribus promoventi, nuntiatur, quan-
to diffensionum æstu Ægyptus, vicina-
que Provinciæ super Arii dogmate ferve-
rent, non Episcopi solum, aut Presbyte-
ri disputabant, integri populi in partes
ibant, ingenti Religionis probro, & Gen-
tilium scandalo, quibus, in Theatris suis
ludentibus, Christianorum contentiones
fabulam præbebant. Ipsæ Imperatoris sta-
tuæ contumeliose habitæ; ad hoc tempus
referendum creditur illud placide a Con-
stantino dictum, cum ad vindictam se ani-
mantium impetum joco elusit, quippe
cum fremitu narrantibus, seditiosos sta-
tuam Cæsaris lapidibus impetiisse, vultum
manu tangens, respondit, nullius se vul-
neris notam, vel dolorem sentire. Jam
epistolarum utrinque scriptarum magnus
erat numerus; Arius omnes, in rem suam
facientes collegit, S. Alexander Alexan-
drinus illas omnes, quibus Doctrina Ca-
tholica stabiliebatur, quas inter ab ipso
solo scriptæ ad septuaginta numeraban-
tur. Hæ epistolæ deinceps Catholicis, &

c. 61.

Chrysoft.
stat. grat.

Socr. I. c. 6.

Epiph. hæc.
69. n. 4.

varia-

Sæculum IV. variarum Sectarum Arianis quasi arma-
 A. C. 324. mentarium fuere. Has animorum divi-
 siones Constantinus bona fide dolebat, cuius
 Euf. II. c. 63. jus necdum baptizati, nec fidei Myſteria
 Socr. I. c. 7. satis edocti animum Eusebius Nicomedi-
 ensis iis, quibus voluit, opinionibus im-
 buere, facile potuit; magna Constantino
 erga Episcopos erat reverentia, Eusebio
 autem eidem familiariter colloquendi
 quotidiana occasio, nam devicto Licinio
 Nicomediæ moratus est; a Diocletiano
 temporibus Imperatorum sede in Oriente.
 Eusebius Constantino insinuabat, Divi-
 sionis Ecclesiarum, & dissensionis non
 aliud esse fundamentum, quam vanas, &
 subtiles de vocabulis lites, quæ Religio-
 nis substantiam non afficerent; maximum
 in toto negotio malum esse animorum
 acerbiter, & nominatim Episcopi Alex-
 andri ab Ario Presbytero averſationem,
 omnes ab Imperatoris pietate expectare,
 ut sua auctoritate viro silentium impo-
 neret.

§. XLII.

*Epistola Constantini ad Alexandrum,
& Arium.*

Constantinus igitur Osum Episcopum
 Cordubensem, in quo, ut vidimus,
 plurimum confidebat, Alexandriam mi-
 sit. Vir iste ferme sexaginta septem
 ætatis annos numerabat, & Episcopalis
 Regi-

*Sup. n. 2.
 n. 20. Sup. l.
 VIII. n. 46.
 Euf. II. vit.
 c. 69.*

Regiminis triginta, ob Christi Confessione-
nem in Maximiani persecutione per uni-
versam Ecclesiam clarissimus. Huic Im-
perator epistolam ferendam tradidit, ad
Alexandrum, & Arium conjunctim da-
tam, ubi Ideam de eorum controversia,
sicut animo ejus indita fuerat, in hunc mō-
dum manifestat: *Relatum mihi est, hanc*

Sæculum IV.
A. C. 324.

dissensionis vestræ originem fuisse: Tu Alexander! ex Presbyteris interrogabas, quisnam eorum esset sensus super aliquo legis textu, seu potius vana questione. Tu Ari! imprudenter effatus es, quod nunquam cogitare debueras, aut æterno silentio premere. Non movenda fuit hæc quæstio, aut saltem non respondendum. Hujus generis quæstiones, non necessaria, otiosorum hominum partus, forte exercitandis ingeniis formari possunt, sed ad vulgi aures pervenire non debent; quis enim altissimas res, & captu difficiles aut satis intelliget, aut digne explicabit? in his materiis reprimendus est loquendi pruritus, ne populo vel blasphemandi, vel ab Ecclesia dissentendi periculum creetur.

Ergo ignoscite vobis reciproce, quod unus sine discretionem quæsivit, & alter parum prudenter respondit, cum de Summa Religionis non agatur; nam novam introducere non vultis, idem in rei substantia sentitis, hinc facillima ad reconciliationem vestram est via. Cum levissima sit divisio-

nis

Sæculum IV. *nis vestrae causa, æquum non est, ut su-*
A. C. 324. *quisque arbitrio tantam populi Dei mult-*
tudinem regatis. Vilis est iste, & pueri-
lis agendi modus, Presbyteris, & viris in-
dignus. Eandem tenetis fidem, lex ad opi-
nionum conformitatem vos obligat, quod
igitur inter vos vix alicujus ponderis dis-
ceptationem excitavit, vos non dividat.
Non cogo vos super hac quaestione frivola
qualiscunque demum sit, omnino idem sen-
tire, si unionem in privata opinionum di-
versitate servetis, & sibi oppositæ tales ar-
gutia in secreto cordis lateant. Epistolam
hic claudit: ut autem sciatis, quantum be-
rixæ me affligerint; cum nuper Nicome-
diam venissem, in Orientem, id est, verso
Syriam, & Ægyptum proficisci animus
erat, sed allato dissidiorum vestrorum nu-
tio, mutavi propositum, ne videre cogam,
quod vel audire stomachum movet. Ergo
unionem vestram viam mihi in Orientem ape-
rite, quam clausistis discordia. Ita Impe-
rior Constantinus loquebatur, aut ve-
rius, qui ipsi erat ab epistolis, Cæsaris jussu
hæc scribens; imo pronissimum est, ut
eam ab ipso Eusebio concinnatam, suspi-
cemur. Interim in ista quaestione, qua
hic ineptissima dicitur, non sane de nugis,
sed de re gravissima agebatur, an scilicet
JESUS CHRISTUS DEUS ESSET, vel creatura,
& ex consequenti, an tot Sancti Martyres,
& Confessores, qui JESUM a tempore pro-
mul-

mulgati Evangelii, adoraverant, fuerint ^{Sæculum IV.}
 Idololatræ, quod adorassent creaturam, ^{A. C. 324.}
 aut duos Deos adoraverint, ex supposi-
 tione, quod cum Patre non esset idem
 Deus.

§. XLIII.

Concilium Alexandrinum Præside Oſio.

Oſius ubi cum epistola Constantini Ale-
 xandriam pervenit, copiosam Syno-^{Ap. Athan.}
 dum convocavit, (*) in qua Presbyter^{ap. 2. 794.}
 Colluthus, schismaticus, qui Presbyteros^{D. 731. C.}
 ordinare præsumperat, in ordinem sim-
 plicis Sacerdotis redactus est, ordinatio-
 nes ejus nullæ declaratæ, & quos ordi-
 naverat, in statum laicalem reciderunt.
 Ita schisma illud sublatum, cujus tamen
 postea

(*) Hier schwätzet der Uebersetzer in seiner Nota
 daher, Baronius habe dieses Concilium fälschlich
 für ein allgemeines ausgegeben. Man weiß in der
 Römisch-katholischen Kirche von keiner allgemei-
 nen Kirchen-Versammlung vor der Nicänischen.
 Doch doch unser Uebersetzer so viel Vernunft hätte,
 und erkennete, was für ein unendlicher Raum zwi-
 schen ihm, der sich nicht getrauet, dieser Ueberset-
 zung seinen Namen vorzusetzen, und dem Cardinal
 Baronius sey!

Cardinalis Baronii verba ad annum Christi 319.
 Numero mihi XXII. hæc sunt: *Constat quidem
 Athanasii testificatione, Eum (Oſium) in Ægy-
 ptum profectum esse, & ibi Generale Concilium
 celebraſſe; sic namque illud Athanasius nominat,*
 quod

Sæculum IV. postea nonnulla adhuc deprehenduntur
 A. C. 324. vestigia. Hæc omnia sunt, quæ in Con-
 cilio isto ab Osio perfecta legimus. Li-
 Euf. II. vit. tem, quam Arius moverat, dirimere non
 c. ult. potuit, videmus tamen, eum vocibus
 Substantia, & hypostasi usum fuisse, ut ex
 Socr. III. rorem Sabellii eliminaret. Osius quæ
 hist. c. 7. stionem quoque de Paschate celebrando
 Sozom. I. quæ partim ejus Legationis causa fuerat
 hist. c. 16. componere non valuit; Multi enim in
 Euf. III. Oriente adhucdum hoc festum 14. Luna
 vit. c. 5. more Judaico zelose celebrabant, quod
 omnium oculis magnam Disciplinæ diver-
 sitatem exponebat, dum Christianorum
 aliqui, aliis mœrentibus & jejulantibus
 festos dies agebant, & lætitiâ palam pro-
 fitebantur.

§. XLIV

*quod præsentis Apostolicæ Sedis Legato, omnibus
 Episcopi illarum Provinciarum, quæ parebant
 Antistiti Alexandrino, fuerint ad Synodum con-
 vocati. Et inferius: N. XXXIII. ne quis putet
 cum Generalem Synodum dicit, Nicænam intelli-
 gere, idem ipse Athanasius celebratam eam esse
 Alexandriæ demonstrat &c.* Ex his verbis pa-
 tet, Cardinalem Baronium nullatenus dicere, fu-
 isse illud Concilium Generale totius Ecclesiæ Ca-
 tholicæ, sed Interpretem Protestantem de Emi-
 nentissimo Viro impudenter mentiri. Ceterum ex
 ipso Fleurio didicisse poterat Interpres, Africanos
 Concilia ex omnibus Africæ Provinciis congre-
 gata, solitos fuisse appellare Generalia.

§. XLIV.

Sæculum IV.

A C. 324.

Audius Schismaticus.

Jam tum in Mesopotamia quorundam Schismaticorum Secta visebatur, cuius error maxime notus, erat illa cum Judæis celebrandi Pascha pertinacia; Audientes, seu Odientes ab Auctoris sui nomine dicebantur, qui eodem tempore in lucem emerit, quo Concilium ad deponendum Arium conveniebat. Audii Patria Mesopotamia erat, bonis moribus, & zelo inter suos notissimus. Illam Philosophiæ partem palam profitebatur, quæ, abjecto Personarum respectu, omnibus nudam veritatem ingerere docet; Episcopis, & Presbyteris in faciem resistebat, si quid contra leges facerent; nunquam, si quid peccatum esset, ab eo sperandum silentium; præsertim dum Clericos avaros, aut luxu, & deliciis diffuentes videbat. Sic omnibus, quorum vita aliquatenus reprehensibilis erat, importunus, eorum convicia, odium, injurias in se concitavit; multo tempore contemptus, & insultus tolerans, conventus Ecclesiasticos frequentabat, nec etiam ab inimicis ejectus, veritatem dicere cessavit, servato unitatis vinculo, & ab Ecclesia Catholica se non separans. Tandem ad verbera ventum, quibus ipse, sui que affecti, eo que compulsus, ut ab Ecclesia emaneret, quem

*Theod. fab.**IV. c. 10.**Epiph. hæc.*

70.

Hist. Eccles. Tom. III.

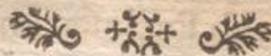
K

mul-

Sæculum IV. multi secuti sunt. Initio simplex schisma fuit, severam in moribus disciplinam profitentium, & in fide non errantium labore manuum suarum Laici, Presbyteri, Episcopi vivebant, quippe Audius quodam Episcopo, qui ob similes quoque dissensiones ab Ecclesia secesserat, in Episcopum fuit ordinatus.

Epiph. ib. n. 9. 10. At paulopost in Quartodecimanorum & Anthropomorphitarum hæresin lapsi sunt. Pascha decima quarta Lunæ, sicut Judæi, celebrabant, dicentes, hunc usum ab antiquitate probatum, quod ut demonstrarent, librum Constitutionum Apostolicarum, sed ab eo, quem hoc nomine habebamus, diversum, allegabant. Anthropomorphitis accensebantur, quia rudes illud secundum litteram accipiebant quod de homine dicitur, ipsum ad imaginem Dei factum, non distinguentes, & hac similitudo in anima, vel in corpore refulgeat; sed textus adducentes, quibus Deo vultus, oculi, manus aliaque humani corporis attribui videntur, sibi ipsos Deum corporeum, & figura humana existentem fingebant. Cæterum vita eorum erat pura, & innocens, saltem in his exordiiis, & multa habebant Monasteria; cum aliis vero quam suæ Sectæ hominibus, quamvis vita eorum culpa vacaret, orare, aut communicare recusabant.

Epiph. n. 15.

HISTO-